

Specimen medica inauguralis exhibens editionem libri Hippocratis De capitis vulneribus : quod ... offert Johannes Hendrikus Rutgers / [Hippocrates].

Contributors

Hippocrates.
Rutgers, Johannes Hendrikus.

Publication/Creation

Groningen : H.R. Roelfsema, 1849.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/p8th9fdd>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

28866/p

SPECIMEN

MEDICUM INAUGURALE.

STUDIIUM
FREDERICUS CHRISTIANUS DE GREEKE

PROFESSORIS LINGUE GRÆCÆ

IN ACADEMIA GROSINGIANA

IN ACADEMIA GROSINGIANA

FREDERICUS CHRISTIANUS DE GREEKE

PROFESSORIS LINGUE GRÆCÆ

IN ACADEMIA GROSINGIANA

IN ACADEMIA GROSINGIANA

IN ACADEMIA GROSINGIANA

IN ACADEMIA GROSINGIANA

IN ACADEMIA GROSINGIANA

IN ACADEMIA GROSINGIANA

IN ACADEMIA GROSINGIANA

IN ACADEMIA GROSINGIANA

IN ACADEMIA GROSINGIANA

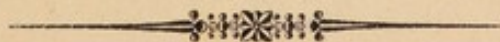
IN ACADEMIA GROSINGIANA

IN ACADEMIA GROSINGIANA

SPECIMEN
MEDICUM INAUGURALE
EXHIBENS
Editionem Libri Hippocratis
de
Capitis Vulneribus,
QUOD ,
FAVENTE SUMMO NUMINE,
EX AUCTORITATE
RECTORIS MAGNIFICI
FREDERICI CHRISTIANI DE GREUVE,
PHIL. THEOR. MAG. LIT. HUM. DOCT. IN FACULT. PHILOSOPHIAE THEORETICAE
ET LITERARUM HUMANIORUM PROF. ORD.,
AMPLISSIMI SENATUS ACADEMICI CONSENSU
ET
NOBILISSIMI ORDINIS MEDICI DECRETO ,
Pro Gradu Doctoris,
SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS
AC PRIVILEGIIS ,
IN ACADEMIA GRONINGANA
RITE AC LEGITIME CONSEQUENDIS ,
PUBLICO ORDINIS EXAMINI OFFERT
JOHANNES HENDRIKUS RUTGERS,
ex pago Breede Groninganus.

A. D. XXVIII Iunii , A. MDCCCXLIX, Horâ XII.

GRONINGAE ,
APUD H. R. ROELFSEMA , BIBLIOPOLAM.

PARENTIBUS OPTIMIS CARISSIMIS

d. d.

Filius.

Digitized by the Internet Archive
in 2018 with funding from
Wellcome Library

<https://archive.org/details/b30376737>

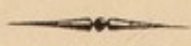

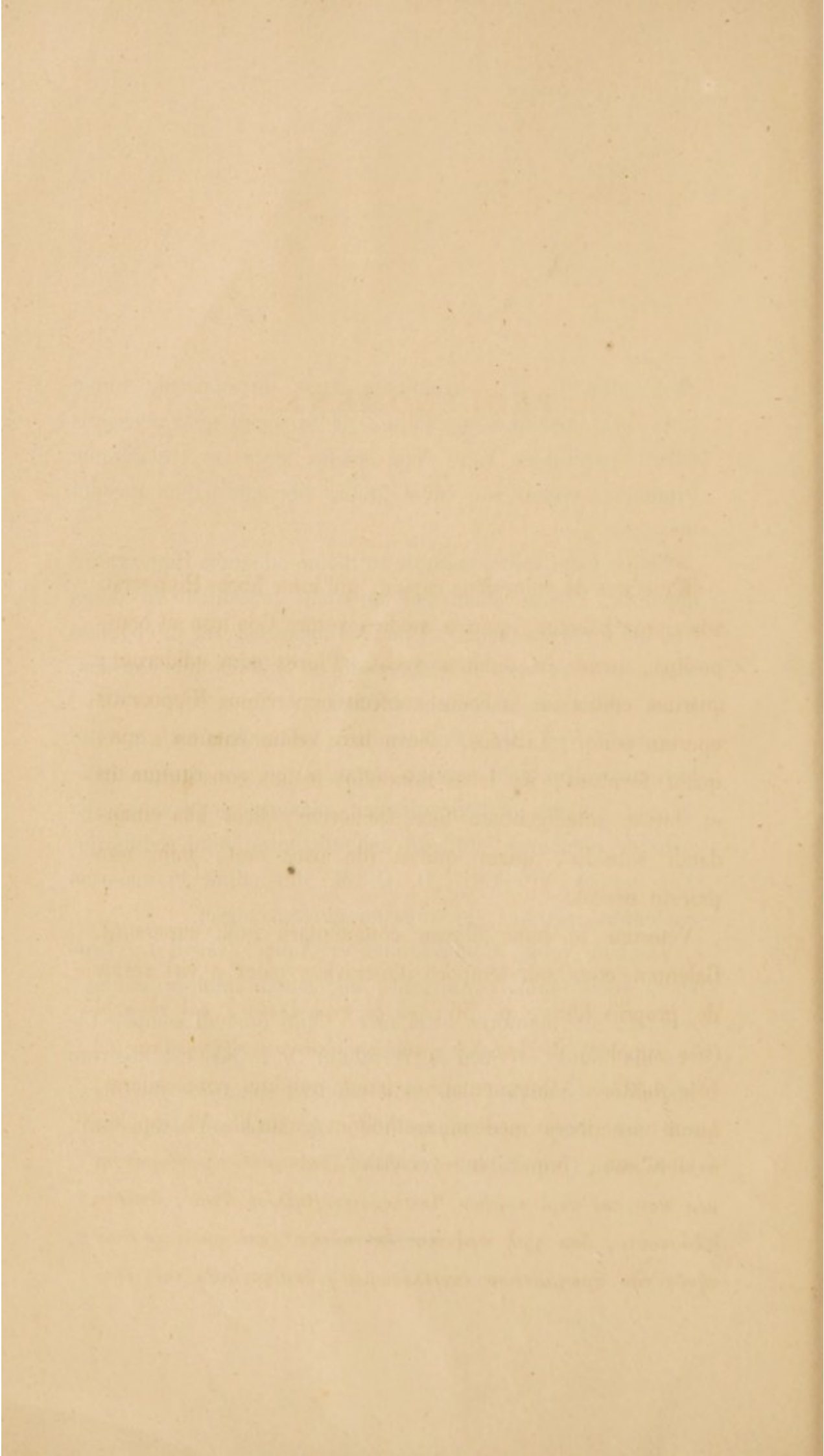
Antequam L. B. ! sententiam feras de opusculo longe vires meas iuveniles superante , ne te pauca quae acceperis fallant cavendum est. Nam pietas erga te , clarissime Promotor , palam me iubet gratias tibi agere quas possum maximas.

Neque enim solum animum tu meum ad studia Hippocratica appulisti , verum etiam operam mihi praestitisti in divini Coi libris perscrutandis. Quodque maius est , et in eligendo argumento , et vero in elaborando eo optimis tuis consiliis , re et verbis , mihi comiter adfuisti.

Vobis , Viri Cll. , Praeceptores aestumatissimi ! quorum lectionibus frui mihi contigit , gratias ago pro egregia institutione , auxiliis et benevolentia ; maximas vero vobis , qui arduum medicinae studium iucundissimum mihi reddidistis. Vos omnes Viri Cll. ! D. O. M. diu adhuc in maiorem academiae , patriae , doctrinarum gloriam servet.

Tandem vobis , Commilitones et Amici ! valedico. Prospera vobis omnia contingant ; hoc autem mihi gratissimum accidet , ut memores sitis mei. Mihi quidem semper Ciceronis illud ob oculos versabitur : „ Quis est nostrum liberaliter educatus , cui non magistri sui atque doctores , cui non locus ipse mutus ille , ubi altus aut doctus est , cum grata recordatione versetur ? ”

PROLEGOMENA.

Tractatus de vulneribus capitis, qui inter libros Hippocrati adscriptos habetur, quin a medico vetere Coo ipso sit compositus, nemo in dubium vocat. Plures eum ediderunt; quarum editionum indicem confecit nuperrimus Hippocratis operum editor, Littréus. Nova haec editio nata est e spe, quam fovebam, ita locos nonnullos melius constitutum iri et eorum intelligentiam fore faciliorem; licet alia emendandi subsidia, quam quibus ille usus erat, mihi non praesto essent.

Veterum in hunc librum commentarii nulli supersunt. Galenum eum suo tempore illustravisse patet e viri verbis de propriis libris, p. 36: τὸ δὲ περὶ ἐλκῶν, καὶ τὸ περὶ (τῶν suppleo) ἐν κεφαλῇ τραυμάτων ἐκάτερον ἐξηγησάμεν δι' ἑνὸς βιβλίου. Commentarium istum nondum composuerat, quum conscriberet medendi methodum: nam lib. VI, cap. 6: περὶ δὲ τῶν, inquit, ἐν τῇ κεφαλῇ (καταγμάτων) γέγραπται μὲν πού καὶ περὶ τούτων Ἱπποκράτει βιβλίον ὅλον, ἅπαντα διδάσκοντι, ὅσα χρὴ πράττειν ἐπ' αὐτῶν· καὶ ἡμεῖς δὲ ὅταν τήνδε τὴν πραγματείαν ἐπιτελέσωμεν, ἐπιθησόμεθα ταῖς ἐξη-

γῆσεσι τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ· κατὰ δὲ τὸ παρὸν, ἐπειδὴ
τά τε προσευρημένα τοῖς ὑπ' ἐκείνου λεχθεῖσι ἐν τοῖσδε
τοῖς ὑπομνήμασι προστίθεμεν, ὅσα τε ἀδιορίστως εἶπε διορι-
ζόμεθα, πρῶτον μὲν ἀναγκαῖόν ἐστι μνημονεῦσαι τῶν κοίλων
ἐκκοπέων, οὓς καὶ κυκλίσκους ὀνομάζουσι· εἴθ' ἐξῆς τῶν
φακωτῶν· καὶ μετ' αὐτοὺς τῶν στενῶν ξυστήρων· εἶτα περὶ
τῆς τῶν φαρμάκων χρήσεως εἰπεῖν τι. Videmus Galenum
paene absolutum et plenum tractatum de vulneribus capitis,
maxime de ossium eius laesionibus, existimare hoc Hippo-
cratis opus. Patet simul e verbis adlatis quas res deside-
raverit in eo Pergamenus. Ut melius de hac re constet,
age! breviter libri argumentum describamus.

§ 1. Traduntur diversae hominum caput formae et
suturarum ossium cranii decursus varius. — § 2. agitur
de horum ossium structura. — § 3, 4. quanam par-
tes cranii sint robustiores, vel debiliores, indicat au-
ctor. — § 5. docet teli vestigium in osse non lethale esse;
suturas laesioni perparum resistere solere. — § 6—10.
describuntur varii modi, quibus ossa laedantur, horumque
species. — § 11. qui modi sectionem requirant significat. —
§ 12. de vulnerati examine agitur. — § 13. quo maxime
modo os rumpatur docet et qui fiat, ut medium desidat. —
§ 14. laesiones diversae pro telorum diversitate descri-
buntur. — § 15. alia traduntur, de quibus interrogare
aegrotantem oporteat. — § 16. agit de teli vestigio prope
suturas. — § 17. de vulnere capitis curatione. — § 18.
quae vulnera secare oporteat praecipit. — § 19. periculum
indicat, quod e regionis temporum sectione oriatur. — § 20.
quae post sectionem facienda sint, docet. — § 21. agit de

ossis rasura. — § 22. de tenuissimarum rimarum exploratione. — § 23. de curatione carnis in vulnere et membranae cerebri, deque noxis ex hisce male curatis. — § 24. de osse a reliquis abscedente. — § 25. de curatione ossis medii desidentis exponitur. — § 26, 27. de puerorum ossibus. — § 28. signa mali ominis in capitis vulneribus describuntur. — § 29. memoratur erysipelatodes faciei tumor, subinde in his capitis vulneribus apparens, eiusque curationis modus indicatur. — § 30, 31. de sectione ossis et cautelis, quas haec operatio requirat, exponit.

Hoc quidem fere libri argumentum est. Verum iam quaeritur sitne integer libellus, nec ne; sintne eius partes ita dispositae, ut in harum consecutione nihil desideres.

Ac Grūnerus quidem et Littréus iam citarunt locos duos e Galeni glossario, qui sane cum iis, quae de hoc opusculo in comm. ad librum de victu acutorum habet, collati magni momenti sunt in ista quaestione. Et ut ab hoc loco ordiar, monet Pergamenus ad calcem librorum saepius a recentioribus talia esse addita, quae Hippocrati tribuere non liceat: τῷ γάρ, inquit, ἐν μνήμῃ πολλοῖς εἶναι τὰ πρῶτα τῶν συγγραμμάτων οἱ παρεγγράφοντες εἰς τὰ τελευταῖα παρεγγράφουσι. Tum pergit: τοῦτο γοῦν αὐτὸ καὶ κατὰ τὸ περὶ τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ τραυμάτων ἐφάνη γεγονὸς ἔτι δὲ (καὶ suppleo) κατὰ τὸ δεύτερον τῶν ἐπιδημιῶν κ. τ. λ. — Videntur olim post renatas literas fragmentum libri de aëre, aquis, locis, quod huic, de quo agimus, scripto adhaesit, huc retulisse; nam in antiquissimis edd. ibi adscribitur: ταῦτα προσεγγράφθαι τῷδε τῷ βιβλίῳ Γαληνός φησι. (vide fol. 194 in Aldina). — Certo tamen constat additamenta illa spuria in-

teriisse: nempe in exegesi Galenus haec habet: Ἐκλούσθω) σημαίνει ποτὲ καὶ τὸ προσκλυζέσθω, ὡς ἐν τῷ περὶ ἀφόρων καὶ τοῖς προσκειμένοις τοῖς (lege τῷ) περὶ τῶν ἐν κεφαλῇ τρωμάτων. Et infra: Σφάκερος) ἐν τοῖς προσκειμένοις τοῖς (hic quoque τῷ requiro) περὶ τῶν ἐν κεφαλῇ τρωμάτων. κεφαλαλγία δὲ καὶ σφάκερος ἦν ἡ, κρόμνα πολέμιον. ἐν δὲ τοῖς πλείστοις ἄντικρυς σφάλερος γράφεται. Vocabula a Galeno memorata ad fragmenta libri de aëre, cett. non pertinent, ita ut vere iam Littréus statuerit spuria illa additamenta interiisse. Idem vir eruditissimus recte quoque statuere mihi visus est finem libri, qui in omnibus mss. non eodem modo se habet, ita comparatum esse, ut facile suspiceris etiam partem aliquam eorum, quae vere Hippocratea sunt, periisse. Quod sponte patebit, si quis prognostici, libri de aëre, aquis et locis finem, cum postrema parte libri de vulneribus capitis conferat; neque enim hunc apte concludi facile intelligis.

Haec quidem de libri parte extrema; verum ad ceterarum consecutionem si attendamus, advertit finis capitis mihi quarti et quinti initium. Nimirum quarti initio auctor agit de cranii partibus crassioribus, postquam tertio de tenuissimis et maxime infirmis egerat. Quae partes sint tenuiores, quae crassiores exponit et quid ideo de maiore minore e vulneribus periculo sentiendum sit, prouti in his illisve vulnus acceptum sit. In fine quinti de suturarum debilitate loquitur, qua fiat, ut hae telis et vulneribus parum resistere valeant. Intermedia vero sunt monita de morte e capitis vulnere hyeme tardius quam aestate contingente, in fine quarti capituli, et de teli vestigiis solis mortem non

inferentibus, initio quinti, quae cum superioribus et subsequentibus parum apte connectuntur et quibus de isto loco sublatis cetera multo melius sibi subsequuntur. An intermedia ista fragmenta sint aliarum libri partium hodie deperditarum, an in aliis reliquiarum, quas possidemus, partibus item ordinis perturbationis vestigia discernam, hoc tempore nondum satis certo scio. Nolui vero de hac re tacere, ut alios acutiores meliusque cernentes certe advertat et ut mentem ad eam attendant.

Et haec quidem de universi libelli, qualis hodie superstes est, forma; de iis, quae ad sententias singulas, aut voces etiam in iis obvias, pertinent, in adnotatione est dictum. Breviter vero adhuc perlustremus totam scriptiunculam, ut de rebus in singulis capitibus obviis aliquid notemus.

§ 1. Descriptio suturarum capitis apud nostrum intellectu difficilis est: nempe ubi harum decursum comparat cum litera T sive recta, sive inversa, alterutrum locum habet, vel ut non computet, vel ut non viderit omnino in altero casu suturam lambdoïdeam, in altero suturam coronalem. Simile quid fieri debuit, ubi eas cum X confert: nam secundum eius descriptionem altera linea literae est sutura sagittalis per os frontis producta, altera sutura coronalis, ita ut lambdoïdea hic non computetur(*). Litera H solitam formam refert suturarum. Verum quid per *προβολάς*, quarum mentionem facit et quibus tantum tribuit

---

(*) Minus recte Hyrtl in Anat. sua topogr. I, 42: „Die normalen Nähte des Schädeldaches wurden schon von Hippocrates mit einem liegendem H, und die an der Schläfe mit einem X verglichen.“ Prius verum est, non alterum.

in decursus suturarum mutatione, voluerit, id non patet. Non nescio eum diversas capitum formas observare potuisse, cuius rei testis est liber de aëre, aquis et locis, in quo re ipsa mentio fit *μακροκεφαλων* illorum; sed num eiusmodi cranii diversitates innuat, an alias, non discerno, nec quid voluerit intelligo (*).

§ 2. Descriptio ossium planorum capitis cum rerum natura, qualem hodie etiam observare licet, optime congruit.

§ 3. Plura hic memorantur, quae universe quidem fere admittenda sunt, sed quarum tamen nonnulla, si rem ad amussim exigamus, haud apposite ad rerum naturam sunt expressa. Statim non verum est os bregmatis, seu potius regionem *κατὰ τὸ βρέγμα* esse tenuissimam omnium. Tenuissimum enim est os temporis; at hunc quoque locum in fine huius § notat Hippocrates, tanquam debilissimum, sed propter alias causas quam propter ossis tenuitatem. Quodsi ossa bregmatis frequentius quam alia, aut gravius afflicta viderit, huius rei causa potius quaerenda erit in ictu magis e directo hanc cranii partem feriente, quam in ossis debilitate maiore. Cerebrum quoque ea capitis parte facilius laedi, quam alia non est certum, quum v. c. ad tempora si ictus infligatur facile e commotione cerebri, vel e contrafracturis in basi cranii noxae gravissimae oriri possint. Quod ceterum de debilitate regionis temporalis propter praesentiam articuli maxillae dicit et propter organi auditus

---

(*) Videatur sententia similis de his locis apud Littréum, vol. III, p. 173.

viciniam, id minus debilitatem loci spectare puto, quam laesionum compositionem maiorem. Arteria temporalis haemorrhagiâ sane periculum inferet; hanc autem *φλεβός* nomine verosimiliter significat. Sed cum hoc loco de temporalis regione conferre oportet § 19, de qua postea. —

Quae § 4 leguntur de minore periculo e vulneribus in posteriore capitis parte, quia os ibi sit crassius, partim tantum cum rebus ipsis congruunt, si quidem os occipitis circa cristas v. c. omnino est crassissimum, non vero locis inter cristas intermediis. Verum est sane partes musculosas multum conferre ad ossis a vi externa defensionem, ideoque minus facile eo loco os frangi et medium desiderare. Quod vero attinet ad mortem tardius aut citius hominem occupantem e vulnere in regione occipitali, haec res ab aliis causis quam ab ossis crassitie pendet; quin ex occipitis laesione tum propter cerebellum, tum propter medullam oblongatam ibi sub ossibus sitam, nonnumquam cita adeo mors contingit. Quae circa anni tempestatum in vulnerum decursum vim traduntur vere observantur ab auctore.

Quod § 5 monet, caesa vulnera per tela acuta et levia inflicta sine complicatione fracturae qualiscumque, sive extus appareat, sive lateat, mortem non nisi per accidens adferre, id cum experientia recentiorum non pugnat. Sed nimis quidem urget suturarum debilitatem, ita ut hae tam parum resistere illi videantur: aetas sane vulnerati hîc multum valet. De hac re rursus agitur § 16.

Distinctio generum et specierum laesionum ossium capitis qualis § 6—9 traditur, nihil continet, quod a natura rerum sit alienum. Recentiores fere minus subtiliter distinguunt.

Locus § 10, ubi de contrafracturis agit et ubi eiusmodi laesiones agnosci non posse, nec locum, quo contingant, detegi valere dicit, partim tantum verus habendus: nempe si certa signa et omni dubio maiora spectavit, rem, raris forte casibus exceptis, concedendam puto (*); sin ad conjecturam probabilem respiciamus, diagnoseos difficultas nimis magna illi visa est, quum re vera signa sint, quae non levem rei suspicionem moveant.

E § 11 patet illum perforare ossa cranii maxime propter fracturam et contusionem; tum eum perforare nolle magnas fracturas cum ossis comminutione. De his postea aliquid dicam.

§ 12 signum e capillis dissectis aut vulneri impactis non negligendum est; haec res intelligitur inde quod ad dura ossa facilius dissecantur quam in partibus mollibus, in quas una cum telo penetrare forte poterunt sine dissectione; impacti vero in vulnus pili retineri possunt inter fissurae margines. Circa ea, quae de aegrotantis examine et eius interrogatione habet, id unum fere observaveris illum fortasse responsionibus aegri satis, quin fere nimis fidem adhibere. Quae de exploratione per specillum dicit, quum eius instrumentum non coram habeamus, diiudicare vix possumus; sed tamen nihil inest, quod contra rerum naturam pugnet.

Pariter quae de ratione vis capiti illatae ejusque effectu diverso traduntur § 13 et 14 universe concedi debent. Nec sane magno momento carent signa, in quae § 15 inquirendum esse praecipit, quum partim commotionem cerebri, quam hodie vocamus, partim humorum ad encephali super-

---

(*) Cf. Wernher, *Handbuch der Chirurgie*, p. 153, 152.

ficiem effusionem denotent. — De vomitu viri silentium mirari debeo; unam tantum observationem rem explicare posse censeo, nempe librum esse mutilum. Ipsum hoc phaenomenon et videre debuit Hippocrates, nec negligere potuisse illum certum arbitror.

Quae § 16 memorat de difficultate diagnoseos vestigii teli et fracturae ossis circa suturas sane vera sunt, maxime quum suturae de solito cursu haud ita raro deflectant (*). Sed quae de suturarum diastasi facili dicit, ea solum vera videntur in casibus, ubi insigni vi cranium laeditur (†).

Quae de suturis in cranii perforatione vitandis scribit, ea quare ita spectaverit non patet; metueritne sinuum laesionem, nec ne, non liquet. Recentiores in hac operatione ab isto loco non abstinuerunt.

Nec magis constat quare § 17 vulnera in capitis partibus capillatis nullo modo deligare, nulloque modo curare voluerit. Ipse hac de re tacet, nec fere coniectura eius mentem assequi valemus. Multa sane de hac re scripsit Littréus (§); sed significatio verborum ab auctore usurpatorum, quam illo loco sumit, mihi vera non videtur, neque ex ipsa simplice et perspicua senis Coi oratione effici posse.

Indicationes incisionis vulnerum capitis § 18 traditas universe valere opinor. Sed periculum, quod a sectione regionis temporalis § 19 metuit, recentiores certe ab operationibus isto loco instituendis non retinuit.

(*) Cf. Hyrtl., *Anat. topogr.*, I, p. 41.

(†) Cf. Hyrtl., *Lehrbuch der Anat.*, p. 191; Hyrtl., *Anat. topogr.*, I, p. 45; Wernher, *l. l.*, p. 152.

(§) *Avertissement*, p. XXIX seqq., Vol. III.

Sectio, s. dilatatio, ut hodie loquuntur, vulneris ad ossis laesionis investigationem, quam § 20 tradit, adhuc fit; non tamen ea, quae linamenti ope facta ab illo describitur. Explorationis methodus, qua os abraditur, ut fractura dignoscatur et ut quousque penetret investigetur, quam § 21 describit, obsoleta est. Experimentum insuper ope pigmenti alicuius nigri § 22, in quo Paulus Aegineta diserte atramentum memorat, item obsoletum; quin periculo id non vacare putant recentiores, quia eiusmodi materies per fissuras penetrare et sub ossa effundi poterit.

Quod ceterum ibidem monet perforationem ante diem tertium faciendam esse, docet eum partim propter inflammationem futuram, partim etiam ut recens effusio vel exsudatum tolleretur terebra usum esse (*). Et posterius hoc eum etiam voluisse coniicio inde quod re ipsa interdum os perforatum eximendum esse statuit. Docent verba e postrema parte § 23 *ἦν γὰρ αὐτίκα ἐκπρίσας τὸ ὀστέον καὶ ἀφελὼν ἀπὸ τῆς μήνιγγος ψιλώσῃς αὐτήν*. Quin in verbis sub libri finem, *καὶ ἐς τὸ παχύτατον ἀεὶ τοῦ ὀστέου τὸν πρίονα ἐνστηρίζειν καὶ ἀνακινέων βούλεσθαι ἀφελέειν τὸ ὀστέον*, modum adeo, quo os eximi debeat, indicat. Quorsum etiam spectant verba ex § 31 initio *καὶ ἦν αὐτίκα*

(*) Ab hac sententia dissentit Littréus qui p. 168 l. l. hac de re exponit. Sed me iudice non licet affirmare Hipp. numquam ossa ex toto sustulisse in perforatione. Quando vero id fecerit et quando non, incertum est; item quare aut fecerit, aut non fecerit. Id forte iure ex eius verbis confeceris, eum plerumque non ex toto os eximere voluisse. Iudicium de his rebus eo difficilius, quia constat non nisi fragmentum eius libri superesse.

βούλη ἐκπρίσαι τὸ πρὸς τὴν μήνιγγα, ἔπειτα δ' ἀφελέειν τὸ ὀστέον κ. τ. λ. cum quibus conferri debet monitum, late hiantes fracturas et magnas perforatione non indigere § 25.

Locus e § 27, ἀφεῖναι τοῦ αἵματος τρυπῶντα, spectat effluxum sanguinis ex ipsis ossibus iuniorum perforatis, non effusionis sublationem, nempe additur φυλασσόμενον ἐπ' ὀλίγον, ita ut os non ex toto eum perforare pateat. Nec negligendum eum in serius facta perforatione omnino os sublatum cupere § 31. Ceterum de tempore perforationi idoneo nondum lites inter chirurgos esse compositas notum est.

Monita § 23 contenta et § 24 quoque magnam partem sunt vera. Forte id animadvertendum, Hipp. medicaminum suorum actioni adscripsisse quod certe in ossis necrosi, de qua loquitur postremo loco, maximam partem naturae opus est.

Conditio, quae ex auctoris sententia § 25 minus periculosas reddit magnas et late hiantes rupturas, nempe membranae integritas, difficulter locum obtinebit, si quidem in plerisque casibus membrana ab ossis fragmentis laedetur. Regeneratio, ex inferiore sana parte inde, bene describitur. Periculum minus e latiore ossium hiato e facilitate, qua in his materiae effusae exitus conceditur, intelligitur. Extractionem fragmentorum, quam reformidat, hodierni minus sane metuunt, neque ab ea abstinent.

Quae § 26 de puerorum ossibus mollioribus, tenuioribus, sanguine plenioribus monet, sane vera sunt. Complicationes tamen plures vulnerum capitis, quae in adultis contingunt, iuniore aetate minus facile fiunt; ita ut forte de periculo

maiore vulnerum istorum illo vitae tempore, quod auctor supponit, aliquantum detrahere oporteat. Terebrae usum in his, quod § 17 affirmat, plus prudentiae requirere, est certum.

In signorum futurae mortis descriptione § 28 fidum agnoscimus naturae observatorem. Diei invasionis febris computationem forte non nimis arcto sensu accipere oportet.

§ 29. Potissimum erysipelas a gastrica causa eum hic describere puto, quum de morbo haud ita periculoso loqui illum dixeris, quod de phlegmone, pseudoerysipelate, affirmare non semper licet, qui morbi quidem in vulneribus capitis observantur.

Quae § 30 et 31 de ipsa perforatione traduntur cautelas continent non quidem prorsus vanas, sed quae videntur tamen nonnumquam operationis utilitatem imminuere. Id valere puto de monito os non statim ex toto perforandum esse. Calefactio instrumenti, quam metuit, verosimiliter ex huius indole, et modo, quo movebatur, per validam rotationem, intelligi debet: ceterum alias causas esse quare subinde interrumpi perforatio debeat, satis est notum.

Haec de iis, quae in hoc veteris chirurgiae monumento traduntur, dicta sunt (*).

(*) Quodsi quis amplius de nonnullis exposita legere cupiat, adeat diligenter a Littréo conscriptam in librum introductionem.

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ

περὶ

τῶν ἐν κεφαλῇ τραυμάτων.

HIPPOCRATIS LIBER

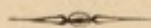
DE

Capitis Vulneribus.

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ

περὶ

τῶν ἐν κεφαλῇ τραυμάτων.

α'. Τῶν ἀνθρώπων αἱ κεφαλαὶ οὐδὲν ὁμοίως σφίσι αὐταῖς, οὐδὲ αἱ ῥαφαὶ τῆς κεφαλῆς πάντων κατὰ ταῦτά πεφύκασι. Ἀλλ' ὅστις μὲν ἔχει ἐκ τοῦ ἔμπροσθεν τῆς κεφαλῆς προβολὴν, τουτέου εἰσὶ αἱ ῥαφαὶ πεφυκυῖαι ἐν τῇ κεφαλῇ, ὡς γράμμα τὸ ταῦ Τ γράφεται· τὴν μὲν γὰρ βραχυτέραν γραμμὴν ἔχει πρὸ τῆς προβολῆς ἐπικαρσίην πεφυκυῖαν· τὴν δ' ἐτέραν γραμμὴν ἔχει διὰ μέσης τῆς κεφαλῆς κατὰ μῆκος πεφυκυῖαν ἐς τὸν τράχηλον αἰεὶ. Ὅστις δ' ὀπίσθεν τῆς κεφαλῆς τὴν προβολὴν ἔχει, αἱ ῥαφαὶ τουτέω πεφύκασι τάναντία ἢ τῷ προτέρῳ· ἡ μὲν γὰρ βραχυτέρα γραμμὴ πρὸ τῆς προβολῆς πέφυκε ἐπικαρσίη· ἡ δὲ μακροτέρα διὰ μέσης τῆς κεφαλῆς πέφυκε κατὰ μῆκος ἐς τὸ μέτωπον αἰεὶ. Ὅστις δὲ ἀμφοτέρωθεν τῆς κεφαλῆς προβολὴν ἔχει, ἔκ τε τοῦ ἔμπροσθεν καὶ ἐκ τοῦ ὀπίσθεν, τουτέω αἱ ῥαφαὶ εἰσι ὁμοίως πεφυκυῖαι ὡς γράμμα τὸ ἦτα Ξ γράφεται· πεφύκασι δὲ τῶν γραμμῶν αἱ μὲν μακραὶ πρὸ τῆς προβολῆς ἐκατέρης ἐπικάρσιαι πεφυκυῖαι, ἡ δὲ βραχεῖα διὰ μέσης τῆς

HIPPOCRATIS LIBER

DE

Capitis Vulneribus.

I. **H**ominum capita neque inter se similiter habent, neque suturae capitis in omnibus eodem loco sitae sunt. Verum cuicumque parte anteriore caput prominet, huic suturae in capite ad literae T similitudinem a natura sunt accommodatae. Breviorem namque lineam transversam ad ossis prominentiam a natura productam habet, alteram vero per medium caput in longitudinem ad cervicem perpetuo tendentem. At cui posterior capitis pars prominet, huic suturae contra quam in priore naturaliter se habent. Brevior namque linea transversa ad ossis prominentiam naturaliter producitur, longior vero per medium caput in longitudinem ad frontem perpetuo tendens a natura constituta est. Cui autem utraque capitis parte, tum anteriore, tum posteriore, os prominet, huic suturae, ad literae Ξ similitudinem a natura sunt accommodatae. Lineae vero longiores ad utramque prominentiam transversae a natura

κεφαλῆς κατὰ μῆκος πρὸς ἑκατέραν τελευτῶσα τὴν μακρὴν γραμμὴν. Ὅστις δὲ μηθετέρωθι μηδεμίαν προβολὴν ἔχει, οὗτος ἔχει τὰς ῥαφὰς τῆς κεφαλῆς, ὡς γράμμα τὸ χι X γράφεται· πεφύκασι δὲ αἱ γραμμαὶ, ἡ μὲν ἑτέρα ἐπικαρσίη πρὸς τὸν κρόταρον ἀφίκουσα· ἡ δὲ ἑτέρα κατὰ μῆκος διὰ μέσης τῆς κεφαλῆς.

β'. Δίπλοον δ' ἐστὶ τὸ ὀστέον κατὰ μέσην τὴν κεφαλὴν. σκληρότατον δὲ καὶ πυκνότερον αὐτέου πέφυκε τὸ τε ἀνώτατον, καὶ τὸ κατώτατον τὸ πρὸς τῇ μήνιγγι, ἀποχωρέον δὲ ἀπὸ τοῦ ἀνωτάτου καὶ τοῦ κατωτάτου, ἀπὸ τῶν σκληροτάτων καὶ πυκνοτάτων ἐπὶ τὸ μαλθακώτερον καὶ ἥσσον πυκνὸν καὶ ἐπὶ κοιλότερον ἐς τὴν διπλὴν αἰεὶ· ἡ δὲ διπλὴ τὸ κοιλότερον καὶ μαλθακώτατον καὶ μάλιστα σπαραγγῶδες ἐστὶ. Ἔστι δὲ καὶ πᾶν τὸ ὀστέον τῆς κεφαλῆς, πλὴν κάρτα ὀλίγου τοῦ τε ἀνωτάτου καὶ τοῦ κατωτάτου σπόγγω ὁμοῖον· καὶ ἔχει τὸ ὀστέον ἐν ἐωυτῷ ὀκοῖα σαρκία πολλὰ καὶ ὑγρά, καὶ εἴ τις αὐτὰ διατρίβῃ τοῖσι δακτύλοισι, αἷμα ἂν διαγίγνοιτο ἐξ αὐτέων. Ἐνὶ δ' ἐν τῷ ὀστέῳ καὶ φλέβια λεπτότερα καὶ κοιλότερα, αἵματος πλέα. Σκληρότητος μὲν οὖν καὶ μαλθακότητος καὶ κοιλότητος ὥδε ἔχει, παχύτητος δὲ καὶ λεπτότητος οὕτως.

γ'. Ξυμπάσης τῆς κεφαλῆς τὸ ὀστέον λεπτότατόν ἐστι καὶ ἀσθενέστατον τὸ κατὰ τὸ βρέγμα καὶ σάρκα ὀλιγίστην καὶ λεπτότατην ἔχει ἐπὶ ἐωυτέρῳ ταύτῃ τῆς κεφαλῆς τὸ ὀστέον καὶ ὁ ἐγκέφαλος κατὰ τοῦτο τῆς κεφαλῆς πλεῖστος ὕπεστι. Καὶ διότι οὕτω ταῦτα ἔχει τῶν τε τρωσίων καὶ τῶν βελέων ἴσων τε ἐόντων κατὰ μέγεθος καὶ ἐλασσόνων καὶ ὁμοίως τε τρωθεὶς καὶ ἥσσον, τὸ ὀστέον ταύτῃ τῆς κεφαλῆς φλάται τε μᾶλλον καὶ ῥή-

productae sunt, brevis autem per mediam capitis longitudinem in longam utramque lineam desinit. At cui neutra parte caput prominet, hic suturas literae X similes habet. Lineae vero ita a natura productae sunt, ut altera quidem transversa ad tempora perveniat, altera per medium caput in longitudinem feratur.

II. Duplex autem est os ad caput medium: maxime autem dura et densa pars eius est suprema et infima, quae membranae contigua est. A suprema vero parte et infima, a durissimis et densissimis continuo pergīt ad molliores partes et minus densas et magis cavas ad diploën usque. Est autem diploë ossis pars maxime cava et mollissima et maxime cavernosa. Ac totum capitis os, si supremam atque infimam partem admodum exigua demas, spongiae simile, multasque veluti carunculas humidās continet, quas si quis digitis conterat, sanguis ex illis prodibit. Insunt quoque in osse venulae tenues et cavae, sanguinis plenae. Quod igitur ad duritiem quidem et mollitudinem et cavitatem spectat, sic se res habet, quod vero ad crassitudinem et tenuitatem, hoc modo.

III. Totius capitis os id tenuissimum et maxime imbecillum, quod ad sinciput est, idque quam minimam et tenuissimam carnem hac capitis parte in se habet, cerebrumque plurimum eo loco subest. Cumque haec ita se habeant, ubi tela ictusque aequales fuerint magnitudine, vel minores, tum etiam aequaliter vulneratus aut levius, os hac capitis parte magis colliditur et frangitur, et medium

γνυται καὶ ἔσω ἐσφλᾶται καὶ θανασιμώτερά ἐστι καὶ χαλεπώτερα
 ἱητρεύεσθαι τε καὶ ἐκφυγγάνειν τὸν θάνατον ταύτη, ἥπου ἄλλοθι
 τῆς κεφαλῆς· ἐξ ἴσων τε ἐόντων τῶν τρωμάτων καὶ ἡσσόνων
 καὶ ὁμοίως τε τρωθεὶς καὶ ἦσσον, ἀποθνήσκει ὁ ἄνθρωπος,
 ὁκόταν καὶ ἄλλως μέλλῃ ἀποθανεῖσθαι ἐκ τοῦ τρώματος ἐν
 ἐλάσσονι χρόνῳ ὁ ταύτη ἔχων τὸ τρώμα τῆς κεφαλῆς, ἥ που
 ἄλλοθι. Ὁ γὰρ ἐγκέφαλος τάχιστα τε καὶ μάλιστα κατὰ τὸ
 βρέγμα αἰσθάνεται τῶν κακῶν τῶν γιγνομένων ἐν τε τῇ σαρκὶ
 καὶ τῷ ὀστέῳ· ὑπὸ λεπτοτάτῳ γὰρ ὀστέῳ ἐστὶ ταύτη ὁ ἐγκέφα-
 λος καὶ ὀλιγίστη σαρκὶ, καὶ ὁ πλείστος ἐγκέφαλος ὑπὸ τῷ
 βρέγματι κεῖται. Τῶν δὲ ἄλλων τὸ κατὰ τοὺς κροτάφους
 ἀσθενέστατόν ἐστι· συμβολή τε γὰρ τῆς κάτω γνάθου πρὸς τὸ
 κρανίον, καὶ κίνησις ἔνεστι ἐν τῷ κροτάφῳ ἄνω καὶ κάτω,
 ὥσπερ ἄρθρου· καὶ ἡ ἀκοὴ πλησίον γίγνεται αὐτέου, καὶ
 φλέψ διὰ τοῦ κροτάφου τέταται κοίλῃ τε καὶ ἰσχυρῇ.

δ'. Ἰσχυρότερον δ' ἐστὶ τῆς κεφαλῆς τὸ ὀστέον τὸ ὀπισθεν
 τῆς κορυφῆς καὶ τῶν οὐάτων ἢ ἅπαν τὸ πρόσθεν καὶ σάρκα
 πλέονα καὶ βαθυτέραν ἐπὶ ἐωυτέρῳ ἔχει τοῦτο τὸ ὀστέον. Καὶ
 δὴ τουτέων οὕτως ἐχόντων ὑπὸ τε τῶν τρωσίων καὶ τῶν βελέων
 ἴσων τε ἐόντων καὶ ὁμοίων καὶ μεζόνων καὶ ὁμοίως τιτρωσκό-
 μενος καὶ μᾶλλον, ταύτη τῆς κεφαλῆς τὸ ὀστέον ἦσσον ῥήγνυται
 καὶ φλᾶται ἔσω. κῆν μέλλῃ ὄνθρωπος ἀποθνήσκειν καὶ ἄλλως
 ἐκ τοῦ τρώματος, ἐν τῷ ὀπισθεν τῆς κεφαλῆς ἔχων τὸ τρώμα
 ἐν πλείονι χρόνῳ ἀποθανεῖται· ἐν πλείονι γὰρ χρόνῳ τὸ ὀστέον
 ἐκπνίσκεται τε καὶ διαπνίσκεται κάτω ἐπὶ τὸν ἐγκέφαλον διὰ
 τὴν παχύτητα τοῦ ὀστέου· καὶ ἐλάσσων ταύτη τῆς κεφαλῆς ὁ
 ἐγκέφαλος ὕπεστι καὶ πλείονες ἐκφυγγάνουσι τὸν θάνατον τῶν
 ὀπισθεν τιτρωσκομένων τῆς κεφαλῆς ὥς ἐπιτοπαλὺ, ἢ τῶν ἑμ-

desidit, sub eoque casu magis moriuntur aegri, aegriusque curantur et mortem evitant, quam si qualibet alia capitis parte istud accidat. Atque ubi aequalia fuerint vulnera, aut minora, aut aequae vehementer, aut levius quis percussus fuerit, cum alioqui vulnus lethale sit, intra brevius tempus ex vulnere moritur qui hac capitis parte, quam qui alia vulneratus est. Cerebrum namque ad sinciput celerrime et maxime sentit offensas, quae in carne et osse fiunt, cum hoc loco tenuissimo osse et exigua carne tegatur, magna-que ex parte sub sincipite situm sit. Ex reliquis ossibus quod est ad tempora, maxime est imbecillum. Committitur enim inferna maxilla cum calvaria, moveturque in temporibus sursum et deorsum articuli in modum, auditusque etiam huic est vicinus, venaque cava et valida per tempora fertur.

IV. Est autem validius capitis os, quod pone verticem et aures est, quam totum os antérieur, carnemque illud copiosiore et altiore in se habet. Quae quum ita sint, a vulneribus et telis aequalibus et similibus, et a maioribus similiterque et gravius vulnerati os eo capitis loco minus frangitur et colliditur. Ac si alioqui ex vulnere homo periturus sit, diutius vitam trahet qui posteriore capitis parte vulnus accepit. Longiore namque intervallo os ob crassitudinem in pus convertitur, ipsumque infra ad cerebrum transfundit. Minor quoque cerebri portio hac parte capitis subest: fereque plures servantur ex iis, qui parte capitis posteriore, quam qui anteriore vulnus acceperunt. Ex vulnere etiam capitis quacumque parte acceptum sit,

προσθεν. Καὶ ἐν χειμῶνι πλέονα χρόνον ζῇ ὠνθρωπος ἢ ἐν
 θέρεϊ, ὅστις καὶ ἄλλως μέλλει ἀποθανεῖσθαι ἐκ τοῦ τρώματος,
 ὁκουοῦν τῆς κεφαλῆς ἔχων τὸ τρώμα.

ε'. Αἱ δὲ ἔθραι τῶν βελέων τῶν ὀξέων καὶ κουφοτέρων,
 αὐταὶ ἐπὶ σφῶν αὐτέων γενόμεναι ἐν τῷ ὀστέῳ, ἄνευ ῥωγμῆς
 τε καὶ φλάσιος, ἢ ἔσω ἐσφλάσιος, -- αὗται δὲ γίνονται ὁμοίως
 ἐν τε τῷ ἔμπροσθεν τῆς κεφαλῆς καὶ ἐν τῷ ὀπισθεν, -- ἐκ
 τουτέων ὁ θάνατος οὐ γίνεται κατὰ γε δίκην, οὐδ' ἦν γένηται.
 Ῥαφή δὲ ἐν ἔλκει φανεῖσα ὀστέου ψιλωθέντος, πανταχοῦ τῆς
 κεφαλῆς τοῦ ἔλκεος γενομένου, ἀσθενέστατον γίγνεται τῇ τρώσει
 καὶ τῷ βέλει ἀντέχειν, ἦν τύχη τὸ βέλος ἐς αὐτὴν τὴν ῥαφήν
 στηριχθέν· πάντων δὲ μάλιστα, ἦν τὸ ἔλκος ἐν τῷ βρέγματι
 γεόμενον κατὰ τὸ ἀσθενέστατον τῆς κεφαλῆς, καὶ αἱ ῥαφαὶ εἰ
 τύχοιεν ἐοῦσαι περὶ τὸ ἔλκος καὶ τὸ βέλος αὐτέων τύχοι τῶν
 ῥαφῶν.

ς'. Τιτρώσκεται δὲ ὀστέον τὸ ἐν τῇ κεφαλῇ τοσούσδε τρό-
 πους· τῶν δὲ τρόπων ἐκάστου πλέονες ἰδέαι γίνονται τοῦ
 κατήγματος ἐν τῇ τρώσει. Ὅστέον ῥήγνυται τιτρωσκόμενον καὶ
 τῷ περιέχοντι ὀστέῳ τὴν ῥωγμὴν ἀνάγκη φλάσιν προσγίγνεσθαι,
 ἥπερ ῥαγῇ· τῶν γὰρ βελέων ὅ τι περ ῥήγνυσι τὸ ὀστέον, τὸ
 αὐτὸ τοῦτο καὶ φλά τὸ ὀστέον ἢ μᾶλλον, ἢ ἥσσον, αὐτό τε
 ἐν ᾧπερ καὶ ῥήγνυσι τὴν ῥωγμὴν καὶ τὰ περιέχοντα ὀστέα τὴν
 ῥωγμὴν· εἰς οὗτος τρόπος. Ἰδέαι δὲ ῥωγμέων παντοῖαι γίγνον-
 ται· καὶ γὰρ λεπτότεραί τε καὶ λεπταὶ πάνυ, ὥστε οὐ κατα-
 φανέες γίνονται ἔστι αἱ τῶν ῥωγμέων, οὔτε αὐτίκα μετὰ τὴν
 τρώσιν, οὔτ' ἐν τῇσι ἡμέρησι, ἐν ἧσι ἂν καὶ πολλὸν ὄφελος
 γένοιτο τούτου τῷ ἀνθρώπῳ· αἱ δ' αὖ παχύτεραί τε καὶ εὐρύτε-

ubi alioqui ex vulnere quis fuerit periturus, hyeme quam aestate diutius vivit.

V. Ubi vero a telo acuto et levi impressum in osse vestigium fuerit, idque solum ita ut neque findatur, neque collidatur aut medium desidat, quod aequè in anteriore capitis parte ac posteriore accidere potest, ex his mors etsi consequitur, non aequo tamen iure contingit. At ubi nudato osse sutura in vulnere conspicitur, quacumque capitis parte vulnus exstiterit, minime omnium vulnere ac telo resistit, si forte telum in ipsam suturam incubuerit, tumque vel maxime, si vulnus sincipite, iuxta debilissimam capitis partem, exceptum fuerit, suturaeque in vulnus incurrant, et telum ipsas suturas attigerit.

VI. Vulnerum ossis capitis tot sunt genera: et sub quoque genere plures sunt in vulnere fracturae formae. Os sub vulnere finditur, ossique rimam habenti qua parte fissum fuerit collisionem accedere necesse est; quodcumque enim telum os findit, idem os plus minusve collidit, ipsum nempe os, in quo rima inest, et ea ossa, quae circa rimam sita sunt. Hocque genus unum est. Rimarum autem variae sunt formae. Nam et tenuiores sunt et tenuissimae, ita ut neque quaedam conspicuae sint, neque protinus a vulnere, neque quibus diebus homini id magnopere prodesse posset. Rursus nonnullae rimae crassiores et latiores existunt, quaedam etiam latissimae. Et aliae quidem longius

ραι ῥήγνυνται τῶν ῥωγμέων· ἔναι δὲ καὶ πάνυ εὐρέαι. Καὶ αἱ μὲν ἐπὶ μακρότερον ῥήγνυνται, αἱ δὲ ἐπὶ βραχύτερον· καὶ αἱ μὲν ἰθύτεραί τε καὶ πάνυ ἰθεῖαι, αἱ δὲ καμπυλώτεραί τε καὶ πάνυ καμπύλαι· καὶ αἱ μὲν βαθύτεραι ἐς τὸ κάτω καὶ διὰ παντός τοῦ ὀστέου, αἱ δὲ ἥσσον βαθεῖαι καὶ οὐ διὰ παντός τοῦ ὀστέου.

ζ'. Φλασθείη δ' ἂν ὀστέον μένον ἐν τῇ ἐωυτοῦ φύσει καὶ ῥωγμῇ τῇ φλάσει οὐκ ἂν προσγένοιτο ἐν τῷ ὀστέῳ οὐδεμία· δεύτερος οὗτος τρόπος. Ἰδέαι δὲ τῆς φλάσιος πλείους γίνονται· καὶ γὰρ μᾶλλον τε καὶ ἥσσον φλᾶται, καὶ ἐς βαθύτερόν τε καὶ διὰ παντός τοῦ ὀστέου, καὶ ἥσσον ἐς βαθύ καὶ οὐ διὰ παντός τοῦ ὀστέου, καὶ ἐπὶ πλέον τε καὶ ἔλασσον μήκεός τε καὶ πλατύτητος. Ἀλλὰ τουτέων τῶν ἰδεῶν οὐδεμίαν ἔστι ἰδόντα τοῖσι ὀφθαλμοῖσι γινῶναι, ὁκοίη τις ἐστὶ τὴν ἰδέην καὶ ὁκόση τις τὸ μέγεθος, οὐδὲ γὰρ εἰ πέφλασται, ἢ μὴ πέφλασται, ἐόντων πεφλασμένων καὶ τοῦ κακοῦ γεγεννημένου, γίνεσθαι τοῖσι ὀφθαλμοῖσι καταφανές ἰδεῖν αὐτίκα μετὰ τὴν τρώσιν, ὥσπερ οὐδὲ τῶν ῥωγμέων ἔναι ἐκάς εἶναι.

η'. Καὶ ἐρῥωγότος τοῦ ὀστέου ἐσφλᾶται τὸ ὀστέον ἐκ τῆς φύσιος τῆς ἐωυτοῦ ἔσω σὺν ῥωγμῇσι· ἄλλως γὰρ οὐκ ἂν ἐσφλασθείη· τὸ γὰρ ἐσφλῶμενον, ἀπορῥηγνύμενόν τε καὶ καταγνύμενον, ἐσφλᾶται ἔσω ἀπὸ τοῦ ἄλλου ὀστέου μένοντος ἐν τῇ φύσει τῇ ἐωυτοῦ· καὶ δὴ οὕτω ῥωγμῇ ἂν προσείη τῇ ἐσφλάσει· τρίτος οὗτος τρόπος. Ἐσφλᾶται δὲ τὸ ὀστέον πολλὰς ἰδέας· καὶ γὰρ ἐπὶ πλέον τοῦ ὀστέου καὶ ἐπ' ἔλασσον, καὶ μᾶλλον τε καὶ ἐς βαθύτερον κάτω, καὶ ἥσσόν τε καὶ ἐπιπολαιότερον.

protenduntur, aliae brevius, quaedam etiam in rectum tendunt, quaedam rectissimae, nonnullae quoque magis et minus curvantur, quaedam altius penetrant et per totum os ad imum usque tendunt, aliae minus alte penetrant nec per totum os tendunt.

VII. Contundi autem os potest ita ut minime medium desidat, nec rima ulla ad contusionem accedat, atque hic alter modus est. At contusionis plures sunt formae. Nam plus aut minus et altius perque totum os contusio pervadit, aut minus alte, neque per totum os penetrat et ampliorem aut minorem, tum longitudinem, tum latitudinem occupat. Sed nulla earum qualinam specie, aut quanta magnitudine existat, oculis dijudicari potest. Neque enim num quid contusum sit an non contusum sit, ubi malum hoc re vera locum obtinuit, statim post acceptum vulnus oculis est conspicuum, ut neque rimae quaedam, quae procul a contuso osse fiunt.

VIII. Et ubi os fractum sit, medium desidit e naturali sede sua introrsum depulsum una cum rimis, neque enim alioqui medium desideret. Quod enim medium desidit, a reliquo osse naturaliter se habente abruptum fractumque introcedit, itaque sane huic casui rimam accedere necesse est. Atque hic tertius est modus. Multis autem modis os medium desidit. Namque hoc maiorem et minorem ossis partem occupat, aut magis et altius ad imum penetrat, aut minus et in superficie constat.

θ'. Καὶ ἔδρης γενομένης ἐν τῷ ὀστέῳ βέλεος, προσγένοιτο ἂν ῥωγμὴ τῇ ἔδρῃ, καὶ φλάσιν προσγενέσθαι ἀναγκαῖόν ἐστι, ἢ μᾶλλον, ἢ ἥσσον, ἥνπερ καὶ ῥωγμὴ προσγένηται, ἐνθάπερ ἡ ἔδρη ἐγένετο καὶ ἡ ῥωγμὴ, καὶ ἐν τῷ ὀστέῳ τῷ περιέχοντι τὴν τε ἔδρην καὶ τὴν ῥωγμὴν· τέταρτος οὗτος τρόπος. Καὶ ἔδρη μὲν ἂν γένοιτο φλάσιν ἔχουσα τοῦ ὀστέου περὶ αὐτὴν, ῥωγμὴ δὲ οὐκ ἂν προσγένοιτο τῇ ἔδρῃ καὶ τῇ φλάσει ὑπὸ τοῦ βέλεος· πέμπτος οὗτος τρόπος. Καὶ ἔδρη δὲ τοῦ βέλεος γίγνεται ἐν τῷ ὀστέῳ· ἔδρη δὲ καλεῖται, ὅταν μένον τὸ ὀστέον ἐν τῇ ἐωυτοῦ φύσει, τὸ βέλος στηρίξαν ἐς τὸ ὀστέον δῆλον ποιήσῃ ὅκου ἐστήριξε· ἕκτος οὗτος τρόπος. Ἐν δὲ τῷ τρόπῳ ἐκάστῳ πλείονες ἰδέαι γίνονται· καὶ περὶ μὲν φλάσιός τε καὶ ῥωγμῆς, ἣν ἄμφω ταῦτα προσγένηται τῇ ἔδρῃ, καὶ ἣν φλάσις μούνη γένηται, ἥδη πέφρασται, ὅτι πολλαὶ ἰδέαι γίνονται καὶ τῆς φλάσιος καὶ τῆς ῥωγμῆς. Ἡ δὲ ἔδρη αὐτὴ ἐφ' ἐωυτῆς γίνεσθαι μακροτέρη καὶ βραχυτέρη ἐοῦσα καὶ καμπυλωτέρη καὶ ἰθυτέρη, καὶ κυκλοτερέης· καὶ πολλαὶ ἄλλαι ἰδέαι τοῦ τοιουτέου τρόπου, ὅκοῖον ἂν τι καὶ τὸ σχῆμα τοῦ βέλεος ἦ· αἱ δ' αὐταὶ καὶ βαθυτέραι τὸ κάτω καὶ μᾶλλον καὶ ἥσσον, καὶ στενώτεραί τε καὶ ἥσσον στεναί, καὶ εὐρύτεραι καὶ πάνυ εὐρέαι. Ἡ διακέκοπται διακοπὴ δὲ, ὀκοσητισοῦν γενομένη μήκεός τε καὶ εὐρύτητος ἐν τῷ ὀστέῳ, ἔδρη ἐστὶ, ἣν τὰ ἄλλα ὀστέα τὰ περιέχοντα τὴν διακοπὴν μένη ἐν τῇ φύσει τῇ ἐωυτέων καὶ μὴ ξυνεσφλᾶται τῇ διακοπῇ ἔσω ἐκ τῆς φύσιος τῆς ἐωυτέων· οὕτω δ' ἔσφλασις ἂν εἴη καὶ οὐκ ἔτι ἔδρη.

ι'. Ὅστέον τιτρώσκεται ἄλλη τῆς κεφαλῆς, ἢ ἢ τὸ ἔλκος ἔχει ὠνθρωπος καὶ τὸ ὀστέον ἐφιλώθη τῆς σαρκός· ἑβδομος οὗτος τρόπος. Καὶ ταύτην τὴν ξυμφορὴν, ὅκόταν γένηται, οὐκ

IX. Ac ubi telum in osse vestigium reliquit, utique rima accedere poterit et ut contusio sive minor sive maior accedat, si rima etiam contigerit, necesse est, tum qua parte vestigium illud et rima sedem habeat, tum in osse vestigium et rimam circumdante. Hic quartus est modus. Et teli quidem sedes contingere poterit, quae os circum se contusum habeat, nec tamen rima accedere ad sedem et contusionem a telo. Qui modus quintus est. Tum vero sedes teli in osse fit. Teli autem sedes dicitur, cum os suo statu permanens manifestum fecerit, qua telum insederit. Sextus hic modus est. In unoquoque vero genere plures sunt formae. Quodque ad collisum et rimam attinet, sive haec utraque ad teli vestigium accedant, sive collisum duntaxat fiat, varias esse tum collisi, tum fissi species iam dictum est. At ipsum teli vestigium per se fit longius et brevius et magis curvum, aut rectum, aut rotundum, suntque pro teli figura multae aliae huiusmodi species. Praeterea vero alte magis aut minus descendunt et angustiora et minus angusta sunt, aut latiora aut amplissima. Praecisio autem quantamcumque longitudinem et latitudinem ossis occupet ad teli vestigium refertur dummodo reliqua ossa, quae praecisionem continent, in suo statu maneant, neque una cum praecisione a suo statu recedant et media desidant. Ita enim os medium desideret, neque amplius teli vestigium esset.

X. Os sub vulnere frangitur alia capitis parte quam qua vulnus est et os nudatum est a carne. Qui septimus est modus. Huicque calamitati nullis remediis subvenias. Ne-

ἂν ἔχοις ὠφελῆσαι οὐθέν. Οὐδὲ γάρ, εἰ πέπονθε τὸ κακὸν τοῦτο, οὐκ ἔστιν ὅπως χρή αὐτὸν ἐξελέγξαντα εἰδέναι εἰ πέπονθε τὸ κακὸν τοῦτο ὠνθρωπος, οὐδ' ὅκου τῆς κεφαλῆς.

ια'. Τούτων τῶν τρόπων τῆς κατήξις ἐς πρίσιν ἀφήκει ἢ τε φλάσις ἢ ἀφανὴς ἰδεῖν καὶ ἦν πως τύχη φανερὴ γενομένη, καὶ ἢ ῥωγμὴ ἢ ἀφανὴς ἰδεῖν, καὶ ἦν φανερὴ ἦ. Καὶ ἦν, ἔδρης γενομένης τοῦ βέλεος ἐν τῷ ὀστέῳ, προσγένηται ῥωγμὴ καὶ φλάσις τῇ ἔδρῃ, καὶ ἦν φλάσις μοῦνον προσγένηται ἄνευ ῥωγμῆς τῇ ἔδρῃ, καὶ αὕτη ἐς πρίσιν ἀφήκει. Τὸ δ' ἔσω ἐσφλώμενον ὀστέον ἐκ τῆς φύσις τῆς ἐωυτοῦ, ὀλίγα τῶν πολλῶν πρίσιος προσδεῖται· καὶ τὰ μάλιστα ἐσφλασθέντα καὶ μάλιστα καταρῥαγέντα, ταῦτα πρίσιος ἥκιστα κέχρηται· οὐδὲ ἔδρη αὕτη ἐπὶ ἐωυτῆς γενομένη ἄτερ ῥωγμῆς καὶ φλάσιος, οὐδὲ αὕτη πρίσιος δεῖται· οὐδ' ἢ διακοπὴ, ἦν μεγάλη καὶ εὐρεῖα, οὐδ' αὕτη· διακοπὴ γάρ καὶ ἔδρη τῶντὸ ἐστί.

ιβ'. Πρῶτον δὲ χρή τὸν τρωματίν σκοπεῖσθαι, ὅπη ἔχει τὸ τρῶμα τῆς κεφαλῆς, εἴτ' ἐν τοῖσι ἰσχυροτέροισι, εἴτ' ἐν τοῖσι ἀσθενεστέροισι, καὶ τὰς τρίχας καταμανθάνειν τὰς περὶ τὸ ἔλκος, εἰ διακεκόφεται ὑπὸ τοῦ βέλεος, ἢ εἰ ἔσω ἐσήϊσαν ἐς τὸ τρῶμα· καὶ ἦν τοῦτο ἦ, κινδυνεύει τὸ ὀστέον ψιλὸν εἶναι τῆς σαρκὸς, καὶ φάναι ἔχειν τι σῖνος τὸ ὀστέον ὑπὸ τοῦ βέλεος. Ταῦτα μὲν οὖν χρή ἀπόπροσθεν σκεψάμενον λέξαι, μὴ ἀπτόμενον τοῦ ἀνθρώπου· ἀπτόμενον δ' ἡδὴ πειρᾶσθαι εἰδέναι σάφα, εἴ ἐστι ψιλὸν τὸ ὀστέον τῆς σαρκὸς, ἢ οὐ· καὶ ἦν μὲν καταφανὲς ἦ τοῖσι ὀφθαλμοῖσι τὸ ὀστέον ψιλόν· εἰ δὲ μὴ, τῇ μήλῃ σκέπτεσθαι. Καὶ ἦν μὲν εὖρης ψιλὸν εἶναι τὸ ὀστέον τῆς σαρκὸς καὶ μὴ ὑγιὲς ἀπὸ

que enim ubi istud contingit, num re vera istud homo patiatur aut quamam capitis parte ex eius percunctatione deprehendas.

XI. Ex his fracturae modis ad sectionem veniendum suadet tum ossis collisio, quae et oculis non patet, et aliquo modo manifesta est, tum rima sive oculos lateat, sive sit conspicua. Quin et ubi teli vestigium in osse remanet, sive ad id praeterea rima et collisio accesserit, sive collisio sola absque rima, tunc etiam ad sectionem veniendum. Os autem medium ex naturali statu desidens, parum sectione indiget, tum quae maxime deorsum descenderunt, maximeque perfracta sunt, minime sectione utendum suadent. Neque ubi teli vestigium per se remanet citra rimam et collisionem, sectione opus est, neque si praecisio magna lataque fuerit. Praecisio enim et teli vestigium ad idem referuntur.

XII. Inprimis autem ad vulneratum attendere oportet, quamam capitis parte, an validiore, an vero imbecilliore vulnus acceperit, et capillos circa vulnus animadvertere, qui si telo praecisi aut in vulnus impacti sint, os carne nudatum esse vero est simile et a telo aliquo modo laesum esse affirmare oportet. Haec quidem certe longe antequam homini manus admoveas considerata ac dicenda sunt. Ubi vero tandem admoveris os carne nudatum sit, nec ne, conandum ut aperte intelligas. Quod si quidem os sub conspectum veniat, res bene habet et facile cognosces: sin minus, specillo explorandum est. Ac ubi quidem os

τοῦ τρώματος, χρή τοῦ ἐν τῷ ὀστέῳ ἔοντος τὴν διάγνωσιν
 πρῶτα ποιέεσθαι, ὁρέοντα ὁκόσον τέ ἐστὶ τὸ κακὸν καὶ τίνος
 δεῖται ἔργου· χρή δὲ καὶ ἐρωτᾶν τὸν τετρωμένον, ὅπως ἔπαθε
 καὶ τίνα τρόπον. Ἦν δὲ μὴ καταφανὲς ἢ τὸ ὀστέον εἰ ἔχει τι
 κακὸν ἢ μὴ ἔχει, πολλῷ ἔτι χρή μᾶλλον τὴν ἐρώτησιν ποιέεσθαι
 ἢ ψιλοῦ γε ἔοντος τοῦ ὀστέου, τὸ τρῶμα ὅπως ἐγένετο καὶ ὄντινα
 τρόπον· τὰς γὰρ φλάσιαις καὶ τὰς ῥωγμάς τὰς οὐ φαινομένας
 ἐν τῷ ὀστέῳ, ἐνεούσας δὲ, ἐκ τῆς ὑποκρίσιος τοῦ τετρωμένου
 πρῶτον διαγιγνώσκειν πειρῆσθαι, εἴ τι πέπονθε τουτέων τὸ ὀστέον,
 ἢ οὐ πέπονθε, ἔπειτα δὲ καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ ἐξελέγχειν πλὴν
 μὴλώσιος. Μήλωσις γὰρ οὐκ ἐξελέγχει, εἰ πέπονθέ τι τουτέων
 τῶν κακῶν τὸ ὀστέον καὶ εἴ τι ἔχει ἐν ἑωυτέῳ, ἢ οὐ πέπονθε·
 ἀλλ' ἐδρην τε τοῦ βέλους ἐξελέγχει μὴλωσις καὶ ἣν ἐμφλασθῇ τὸ
 ὀστέον ἔσω ἐκ τῆς φύσιος τῆς ἑωυτέου, καὶ ἣν ἰσχυρῶς ῥαγῇ
 τὸ ὀστέον, ἅπερ καὶ τοῖσι ὀφθαλμοῖσι καταφανέα ἔστιν ὁρῶντα
 γιγνώσκειν.

ιγ' Ῥήγνυται δὲ τὸ ὀστέον τὰς τε ἀφανέας ῥωγμάς καὶ τὰς
 φανεράς καὶ φλᾶται τὰς ἀφανέας φλάσιαις, καὶ ἐσφλᾶται ἔσω ἐκ
 τῆς φύσιος τῆς ἑωυτέου μάλιστα ὁκόταν ἕτερος ὑφ' ἑτέρου τιτρω-
 σκόμενος ἐπίτηδες τρωθῇ, ἢ ὁκόταν ἐπίτηδες τρώσται βουλόμενος
 ἢ ἀέκων ἐξ ὑψηλοτέρου γίγνηται ἢ βολῇ, ἢ ἢ πληγῇ, ὁκοτέρη
 ἂν ἢ μᾶλλον, ἢ ὁκόταν ἐξ ἰσοπέδου τοῦ χωρίου, καὶ ἣν περι-
 κρατῇ τῇ χειρὶ τὸ βέλος, ἣν τε βάλλῃ, ἣν τε τύπτῃ, καὶ
 ἰσχυρότερος ἔων ἀσθενέστερον τιτρώσκη. Ὀκόσοι δὲ πίπτοντες
 τιτρώσκονται πρὸς τε τὸ ὀστέον καὶ αὐτὸ τὸ ὀστέον, ὃ ἀπὸ
 ὑψηλοτάτου πίπτων καὶ ἐπὶ σκληρότατον καὶ ἀμβλύτατον, του-
 τέῳ κίνδυνος τὸ ὀστέον ῥαγῆναί τε καὶ φλασθῆναι καὶ ἔσω

carne nudatum neque a vulnere integrum deprehenderis, primum inspecto malo quantum sit, quamque operam requirat, eius quod in osse subest dignotionem facere oportet. Interrogandus quoque vulneratus, qualiter et quonam modo vulnus acceptum sit. Sin vero minime conspicuum est num quid mali passum sit os, nec ne, multo adhuc magis interrogatione utendum, quam nudato osse, vulnus qualiter et quonam modo illatum sit. Ubi enim ossa collisa aut fissa non apparent, sed tamen re vera sunt, primum ex sauciati responsione enitendum ut cognoscamus, os aliquam noxam senserit nec ne, deinde vero et ratione et opere citra specillum res est exploranda. Neque enim specillo hoc ossis vitium deprehenditur, neque num aliquam in se noxam senserit, nec ne. Sed ubi teli vestigium remanet, aut os a naturali statu recedens medium desidit, aut vehementer perfractum est, id specillo arguitur, quod et oculis apertum inspiciendo cognosci potest.

XIII. Frangitur autem os rimis obscuris et conspicuis, et colliditur collisionibus minime patentibus, et a naturali suo statu recedens medium desidit, tum praecipue cum alter ab altero de industria saucietur, vel cum sive de industria vulnus infligetur sive praeter voluntatem ex superiore loco telum emittitur, aut ictus infligitur, utrolibet modo potius contingat, vel cum ex plano et si manu fortiter telum teneatur, sive proiciat, sive feriat, et fortior homo minus fortem vulneret. Ex iis quibus ex casu partes, quae circa os sunt, aut os ipsum vulneratur, qui ex maxime sublimi loco in durissimum et obtusissimum quid cadit, is periculi-

ἐσφλασθῆναι ἐκ τῆς φύσιος τῆς ἐωυτέου· τῷ δ' ἐξ ἰσοπέδου μᾶλλον χωρίου πίπτοντι καὶ ἐπὶ μαλθακώτερον ἦσσαν ταῦτα πᾶσχει τὸ ὀστέον, ἢ οὐκ ἂν πάθοι. Ὅκόςσα δὲ ἐσπίπτοντα ἐς τὴν κεφαλὴν βέλεα τιτρώσκει πρὸς τὸ ὀστέον καὶ αὐτὸ τὸ ὀστέον, τὸ ἀπὸ ὑψηλοτάτου ἐμπεσόν καὶ ἥκιστα ἐξ ἰσοπέδου, καὶ σκληρότατόν τε ἅμα καὶ ἀμβλύτατον καὶ βαρύτατον καὶ ἥκιστα κοῦφον καὶ ἥκιστα τε καὶ ὀξύ καὶ μαλθακόν, τοῦτο ἂν ρήξειε τὸ ὀστέον καὶ φλάσειε. Καὶ μάλιστα γε ταῦτα πᾶσχειν τὸ ὀστέον κίνδυνος, ὁκόταν ταῦτά τε γένηται καὶ ἐς ἰθὺ τρωθῇ καὶ καταντίον γένηται τὸ ὀστέον τοῦ βέλεος, ἣν τε πληγῇ ἐκ χειρὸς, ἣν τε βληθῇ, ἣν τέ τι ἐμπέσῃ αὐτέῳ καὶ ἣν αὐτὸς καταπεσὼν τρωθῇ καὶ ὁκωσοῦν τρωθεὶς καταντίον γενομένου τοῦ ὀστέου τῷ βέλει. Τὰ δ' ἐς πλάγιον τοῦ ὀστέου παρασύραντα βέλεα ἦσσαν καὶ ρήγνυσι τὸ ὀστέον καὶ φλᾷ καὶ ἔσω ἐσφλᾷ, κῆν ψιλωθῇ τὸ ὀστέον τῆς σαρκὸς· ἕνια γὰρ τῶν τρωμάτων τῶν οὕτω τρωθέντων οὐδὲ ψιλοῦται τὸ ὀστέον τῆς σαρκὸς.

ιθ'. Τῶν δὲ βελέων ρήγνυσι μάλιστα τὸ ὀστέον τὰς τε φανεράς ρωγμάς καὶ τὰς ἀφανέας καὶ φλᾷ τε καὶ ἐσφλᾷ ἔσω ἐκ τῆς φύσιος τῆς ἐωυτέου τὸ ὀστέον τὰ στρογγύλα τε καὶ περιφερέα καὶ ἀρτίστομα, ἀμβλέα τε ἔοντα καὶ βαρέα καὶ σκληρά· καὶ τὴν σάρκα ταῦτα φλᾷ τε καὶ πέπειρον ποιεῖ καὶ κόπτει· καὶ τὰ ἔλκεα γίνεται ὑπὸ τῶν τοιούτων βελέων ἐς τὸ πλάγιον καὶ ἐν κύκλῳ, ὑπόκοιλα καὶ διάπυά τε μᾶλλον γίνεται καὶ ὑγρά ἐστὶ καὶ ἐπὶ πλεόνα χρόνον καθαίρεται· ἀνάγκη γὰρ τὰς σάρκας τὰς φλασθείσας καὶ κοπείσας πῦον γενομένης ἐκτακῆναι. Τὰ δὲ βέλεα τὰ προμήκεια ἐπιπολὺ λεπτά ἔοντα καὶ ὀξεα καὶ κοῦφα, τὴν τε σάρκα διατάμνει μᾶλλον ἢ φλᾷ καὶ τὸ

tatur ne os perrumpatur, aut collidatur, aut a naturali suo statu intro medium desidat. At qui ex complanato loco potius et in mollius quiddam cadit, ei minus istas offensiones, aut nullo modo os sentiet. Ex telis autem, quae in caput illabuntur et quae iuxta os sunt et ipsum os vulnerant, quod ex maxime sublimi et minime complanato loco incidit, quodque durissimum, maxime obtusum et grave, minimeque leve, aut minime acutum et molle fuerit, id os rumpere ac collidere poterit. Ac praecipue sane periculum est ne ea os sentiat, ubi talia contigerint, sicque vulnerari os contingat, ut e directo telo occurrat, sive manu, sive iactu vulnus infligatur, sive quid in ipsum illabatur, sive corruens vulneretur, seu quomodolibet vulnerati os telo obviam eat. At tela quae iuxta os transversum deferuntur, sub his os minus rumpitur et intro ad caput contunditur, etiam si os carne nudatum sit. Quaedam enim sic illata vulnera, neque os carne detegunt.

XIV. Sub telis sane quae rotunda sunt, orbiculata, omni ex parte plana, retusa, gravia et dura os maxime finditur tum rimis conspicuis, tum obscuris et colliditur et a naturali statu recedens medium desidit. Eadem quoque carnem contundunt, maturant et lacerant. At sub huiusmodi telis vulnera ad latera et in orbem aliquantulum cava purulentaque magis redduntur atque humida, longioreque tempore repurgantur. Carnes enim collisas et laceratas in pus versas necesse est tabescere. Tela vero oblonga, magna ex parte tenuia, acuta et levia, carnem magis incidunt, osque similiter, quam collidunt. Et teli vestigium

ὀστέον ὡσαύτως* καὶ ἔδρην μὲν ἐμποιέει αὐτὸ καὶ διακόψαν, -- διακοπή γὰρ καὶ ἔδρη τούτων ἐστὶ, -- φλᾶ δὲ οὐ μάλα τὸ ὀστέον τὰ τοιαῦτα βέλεα, οὐδὲ ῥήγνυσι, οὐδ' ἐκ τῆς φύσιος ἔσω ἐσφλᾶ.

ιε'. Ἀλλὰ χρὴ πρὸς τῇ ὄψει τῇ ἐωυτέου, ὃ τι ἂν σοι φαίνεται ἐν τῷ ὀστέῳ, καὶ ἐρώτησιν ποιέεσθαι πάντων τουτέων· τοῦ γὰρ μᾶλλον τε καὶ ἥσσον τρωθέντος ταῦτ' ἐστὶ σημήϊα· καὶ ἦν ὁ τρωθεὶς καρωθῇ καὶ σκότος περιχυθῇ καὶ ἦν δῖνος ἔχη καὶ πέση.

ις'. Ὁκόταν δὲ τύχη φιλωθέν τὸ ὀστέον τῆς σαρκὸς ὑπὸ τοῦ βέλεος καὶ τύχη κατ' αὐτὰς τὰς ραφὰς γενόμενον τὸ ἔλκος, χαλεπὸν γίγνεται τὴν ἔδρην τοῦ βέλεος φράσασθαι τὴν ἐν τῷ ἄλλῳ ὀστέῳ φανερὴν γενομένην, εἴτ' ἔνεστι ἐν τῷ ὀστέῳ, εἴ τε μὴ ἔνεστι, ἦν γε τύχη γενομένη ἢ ἔδρη ἐν αὐτέῃσι τῇσι ραφῇσι. Συγκλέπτει γὰρ αὐτὴ ἢ ραφὴ τρηχυτέρη ἐοῦσα τοῦ ἄλλου ὀστέου, καὶ οὐ διάδηλον ὃ τι τε αὐτοῦ ραφὴ ἐστὶ καὶ ὃ τι τοῦ βέλεος ἔδρη, ἦν μὴ κάρτα μεγάλη γένηται ἢ ἔδρη. Προσγίνεται δὲ καὶ ῥῆξις τῇ ἔδρῃ ὡς ἐπὶ τὸ πούλῳ τῇ ἐν τῇσι ραφῇσι γενομένη καὶ γίνεται καὶ αὕτη ἢ ῥῆξις χαλεπωτέρη φράσασθαι, ἢ κου ἄλλοθι ἐρρώγοτος τοῦ ὀστέου, διὰ τοῦτο ὅτι κατ' αὐτὴν τὴν ραφὴν ἢ ῥῆξις γίνεται, ἦν ῥηγνύηται, ὡς ἐπὶ τὸ πούλῳ. Ἐτοῖμον γὰρ ταύτῃ ῥήγνυσθαι τὸ ὀστέον καὶ διαχαλᾶν, διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς φύσιος τοῦ ὀστέου ταύτῃ καὶ διὰ τὴν ἀραιότητα καὶ θὴ ἅτε τῆς ραφῆς ἐτοίμης ἐούσης ῥήγνυσθαι καὶ διαχαλᾶν· τὰ δ' ἄλλα ὀστέα τὰ περιέχοντα τὴν ραφὴν μένει ἀρράγεια, ὅτι ἰσχυρότερα ἐστὶ τῆς ραφῆς. Ἡ δὲ ῥῆξις ἢ κατὰ

inducunt os etiam praecidendo (praecisio enim et teli vestigium ad idem referuntur); sed tela huiusmodi neque magnopere os collidunt, neque findunt, neque a naturali statu recedens medium desiderare faciunt.

XV. Ceterum praeter id, quod oculis tuis subiicitur, quidquid in osse tibi apparere videbitur etiam ex aegro requirendum, (etenim magis aut minus vulnerati haec sunt indicia), et num vulneratus alto sopore detentus fuerit et tenebrae oculis offusae, aut num vertigo eum prehenderit et conciderit.

XVI. At ubi osse a telo nudato vulnus ad ipsas suturas fieri contigerit, teli vestigium, quod in alio osse conspicuum est, difficile est nosse num in osse insit, nec ne, si in ipsis suturis exstiterit. Fallit enim sutura ipsa reliquo osse asperior, neque constat quid huius sutura sit et quid teli sedes, nisi haec admodum sit insignis. Accedit quoque ad teli vestigium in suturis ipsis existens plerumque rima, quae difficiliter discernitur, quam si in alia capitis parte os fractum sit, propterea quod fere in ipsis suturis, si os frangatur, rima locum obtinet. Prompte enim os hac parte, ob eam, quam a natura habet, imbecillitatem, frangitur et elaxatur et propter raritatem et quia sutura prompte frangitur et elaxatur. Reliqua vero ossa suturam ambientia, quod sutura sint robustiora, citra fracturam permanent. At fractura ad suturam existens, suturae etiam laxatio est, nec facile est eam detegere, neque si orta sit a teli vestigio in sutura et si hac de causa hiet, neque si orta sit

τὴν ραφὴν γενομένη καὶ διαχάλασις ἐστὶ τῆς ραφῆς καὶ φράσσασθαι οὐκ εὐμαρὴς, οὔτε ἦν ὑπὸ ἔδρης τοῦ βέλους γενομένης ἐν τῇ ραφῇ ραγῇ καὶ διαχαλάσῃ, οὔτε ἦν φλασθέντος τοῦ ὀστέου κατὰ τὰς ραφὰς ραγῇ καὶ διαχαλάσῃ· ἀλλ' ἐστὶ χαλεπώτερον φράσσασθαι τὴν ἀπὸ τῆς φλάσιος ῥωγμὴν. Ξυγκλέπτουσι γὰρ τὴν γνώμην καὶ τὴν ὄψιν τοῦ ἰητροῦ αὐταὶ αἱ ραφαὶ ῥωγμοειδέες φαινόμεναι καὶ τρηχύτεραι ἐοῦσαι τοῦ ἄλλου ὀστέου, ὃ τι μὴ ἰσχυρῶς διεκόπη καὶ διεχάλασε· διακοπὴ δὲ καὶ ἔδρη τῶν τούτων ἐστὶ. Ἀλλὰ χρὴ εἰ κατὰ τὰς ραφὰς τὸ τρῶμα γένοιτο καὶ πρὸς γε τὸ ὀστέον καὶ ἐς τὸ ὀστέον στηρίξειε τὸ βέλος, προσέχοντα τὸν νόον ἀνευρίσκειν ὃ τι πέπονθε τὸ ὀστέον. Ἀπὸ γὰρ ἴσων τε βελέων τὸ μέγεθος καὶ ὁμοίων καὶ πολλὸν ἐλασσόνων καὶ ὁμοίως τρωθεὶς καὶ πολὺ ἤσσον, πολλῶ μέρων ἐκτῆσατο τὸ κακὸν ἐν τῷ ὀστέῳ ὃ ἐς τὰς ραφὰς δεξιόμενος τὸ βέλος, ἢ ὃ μὴ ἐς τὰς ραφὰς δεξιόμενος. Καὶ τουτέων τὰ πολλὰ πρίεσθαι δεῖ· ἀλλ' οὐ χρὴ αὐτὰς τὰς ραφὰς πρίειν, ἀλλ' ἀποχωρήσαντα ἐν τῷ πλησίον ὀστέῳ τὴν πρίσιν ποιέεσθαι, ἣν πρίης

ιζ'. Περὶ δὲ ἰήσιος τρωσίων τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ καὶ ὅπως χρὴ ἐξελέγχειν τὰς πάθας τὰς ἐν τῷ ὀστέῳ γενομένας τὰς μὴ φανεράς, ὧδέ μοι δοκεῖ. Ἐλκος ἐν τῇ κεφαλῇ οὐ χρὴ τέγγειν οὐδενί, οὐδὲ οἶνω, ἀλλ' ὥς ἡκιστα, οὐδὲ καταπλάσσειν, οὐδὲ μοτῶ τὴν ἴησιν ποιέεσθαι, οὐδὲ ἐπιθεῖν χρὴ ἔλκος ἐν κεφαλῇ, ἣν μὴ ἐν τῷ μετώπῳ ἢ τὸ ἔλκος ἐν τῷ ψιλῷ τῶν τριχῶν, ἢ περὶ τὴν ὄφρυν καὶ τὸν ὀφθαλμόν. Ἐνταῦθα δὲ γενόμενα τὰ ἔλκεα καταπλάσιος καὶ ἐπιθέσιος μάλλον κέχρηται ἢ κου ἄλλοθι τῆς κεφαλῆς τῆς ἄλλης. Χρὴ δὲ οὐδὲ τὰ ἐν τῷ μετώπῳ διὰ παντός τοῦ χρόνου καταπλάσσειν καὶ ἐπιθεῖν, ἀλλ' ἐπειδὴν παύσῃται φλεγμαίνοντα καὶ τὸ οἶδημα καταστῇ παύσασθαι κα-

et hiet ob collisionem ossis ad ipsas suturas. Sed difficilius tamen cognoscitur fractura, quae a colliso osse facta est. Suturae enim rimae speciem referentes et reliquo osse asperiores, medici iudicium et visum fallunt, nisi os vehementer dissectum sit et elaxatum. Praecisio autem et teli sedes eodem referuntur. Sed ubi suturas vulnus attigerit et ipsum os et in osse telum insederit, mentem adhibere oportet, ut qua noxa os afficiatur inveniamus. Ab aequalibus enim magnitudine telis aut similibus, aut longe etiam minoribus, similiter ac multo levius vulneratus longe gravius offenditur, qui osse ad suturas telum excepit, quam qui alia parte. Et horum maior pars ad sectionem devenit: ad ipsas tamen suturas sectio non est adhibenda, verum, si sectionem adhibes, ab his recedendum et in proximo osse facienda est.

XVII. De capitis autem vulneribus eorumque curatione, quaque ratione latentes ossis affectiones deprehendi debeant, sic censeo. Capitis vulnus nulla re madefaciendum, ne vino quidem, sed quam minime. Neque vero cataplasmata, neque per linamenta curationem postulat. At neque deligandum capitis vulnus est, nisi in fronte sit, in parte pilis nudata, aut circa supercilium et oculum. Harum enim partium vulnera cataplasmatibus et deligationis usum magis requirunt, quam quae alia reliqui capitis parte fiunt. At neque in his, quae in fronte sunt, toto tempore cataplasmate et deligatione utendum, sed ubi inflammatio

ταπλάσσοντα καὶ ἐπιθέοντα. Ἐν δὲ τῇ ἄλλῃ κεφαλῇ ἔλκος οὔτε μοτοῦν χρὴ, οὔτε καταπλάσσειν, οὔτ' ἐπιθεῖν, εἰ μὴ καὶ τομῆς δεῖτο.

ιη'. Τάμνειν δὲ χρὴ τῶν ἐλκείων τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ γενομένων καὶ ἐν τῷ μετώπῳ, ὅκου ἂν τὸ μὲν ὀστέον ψιλὸν ἢ τῆς σαρκὸς καὶ δοκέῃ τι σῖνος ἔχειν ὑπὸ τοῦ βέλους, τὰ δὲ ἔλκεα μὴ ἱκανὰ τὸ μέγεθος τοῦ μήκους καὶ τῆς εὐρύτητος ἐς τὴν σκέψιν τοῦ ὀστέου, εἴ τι πέπονθε ὑπὸ τοῦ βέλους κακὸν καὶ ὀκοῖόν τι πέπονθε, καὶ ὀκόσον ἢ μὲν σὰρξ πέφλασται καὶ τὸ ὀστέον ἔχει τὸ σῖνος, καὶ δ' αὖτε εἰ ἀσινές τέ ἐστι τὸ ὀστέον ὑπὸ τοῦ βέλους καὶ μηδὲν πέπονθε κακὸν, καὶ ἐς τὴν ἵησιν ὀκοίης δεῖται τινος τό τε ἔλκος, ἢ τε σὰρξ καὶ ἡ πάθη τοῦ ὀστέου. Τὰ δὲ τοιαῦτα τῶν ἐλκείων τομῆς δεῖται. Καὶ ἂν τὸ μὲν ὀστέον ψιλωθῇ τῆς σαρκὸς, ὑπόκοιλα δὲ ἢ ἐς πλάγιον ἐπιπολὺ, ἐπανατάμνειν τὸ κοῖλον, ὅκου μὴ εὐμαρές ἐστι τῷ φαρμάκῳ ἀφικέσθαι, ὀκοίῳ ἂν τινι χρὴ καὶ τὰ κυκλοτερέα τῶν ἐλκείων καὶ ὑπόκοιλα ἐπὶ πολὺ, καὶ τὰ τοιαῦτα ἐπανατάμνων τὸν κύκλον διχῇ κατὰ μήκος, ὥσπερ πέφυκε ὄνθρωπος, μακρὸν ποιεῖν τὸ ἔλκος.

ιθ'. Τάμνοντι δὲ κεφαλὴν τὰ μὲν ἄλλα τῆς κεφαλῆς ἀσφάλειαν ἔχει ταμνόμενα· ὁ δὲ κροτάφος καὶ ἄνωθεν ἔτι τοῦ κροτάφου κατὰ τὴν φλέβα τὴν διὰ τοῦ κροτάφου φερομένην, τοῦτο δὲ τὸ χωρίον μὴ τάμνειν· σπασμὸς γὰρ ἐπιλαμβάνει τὸν τμηθέντα. Καὶ ἦν μὲν ἐπ' ἀριστερά τμηθῇ κροτάφου, τὰ ἐπὶ δεξιᾷ

cessarit et tumor conquieverit, ab his desistendum. In reliquis autem capitis vulneribus neque linamentis, neque cataplasmate neque deligatione utendum, nisi sectione opus sit.

XVIII. Sectionem autem postulant capitis et frontis vulnera, ubi os quidem carne nudatum fuerit et sub telo noxiam aliquam sensisse videatur, ipsa vero vulnera non satis idoneam habeant longitudinem et latitudinem, qua perspici possit, numquid os sub telo male affectum sit, et qualem noxiam senserit, et quantum quidem carnis collisum sit et quantum offensionis os senserit, contraque num os a telo inviolatum manserit, nihilque mali senserit et quam curatione tum vulnus, tum caro, tum ossis offensio opus habeat. Atque eiusmodi sane vulnera sectionem postulant. Tum etiam ubi os quidem carne nudatum fuerit, vulnera autem obliquam quandam cavitatem habeant, abunde cavum incidere oportet, ubi medicamentum, quocumque opus fuerit, non facile eo pervenire potest. Sed et vulnera orbiculata et admodum cava, eiusmodi quoque incidere oportet, ut orbe in longitudinem bifariam diviso, prout est hominis natura, vulnus longum efficiatur.

XIX. At in capitis sectione ceterae quidem capitis partes tuto secari possunt, tempus vero et quod adhuc supra est iuxta venam, quae per tempora fertur, haec inquam regio secari non debet. Nervorum enim distentione prehenditur qui sectus est. At si sinistra tempora secta fuerint, dextra

ὁ σπασμὸς ἐπιλαμβάνει· ἦν δ' ἐπὶ τὰ δεξιὰ τμηθῇ κροτάφου, τὰ ἐπ' ἀριστερὰ ὁ σπασμὸς ἐπιλαμβάνει.

κ'. Ὅταν οὖν τάμνης ἔλκος ἐν κεφαλῇ ὀστέων εἵνεκα τῆς σαρκὸς ἐφελωμένων, θέλων εἰδέναι εἴ τι ἔχει τὸ ὀστέον κακὸν ὑπὸ τοῦ βέλους, ἢ καὶ οὐκ ἔχει, τάμνειν χρὴ τὸ μέγεθος τὴν ὠτειλὴν, ὁκόση ἂν δοκῇ ἀποchrῆναι. Τάμνοντα δὲ χρὴ ἀναστεῖλαι τὴν σάρκα ἀπὸ τοῦ ὀστέου, ἔπειτα διαμοτῶσαι τὸ ἔλκος πᾶν μοτῶ, ὅστις εὐρύτατον τὸ ἔλκος παρέξει ἐς τὴν ὑστεραίην ξὺν ἐλαχίστῳ πόνῳ· μοτώσαντα δὲ καταπλάσματι χρῆσθαι ὁκόσον ἂν περ χρόνον καὶ τῷ μοτῶ, μάζῃ ἐκ λεπτῶν ἀλφίτων· ἐν ὅξει δὲ μάσσειν, ἢ εἶπειν, καὶ γλίσχρην ποιεῖν ὡς μάλιστα.

κα'. Τῇ δ' ὑστεραίῃ ἐπειδ' ἂν ἐξέλῃς τὸν μοτὸν, κατιδὼν τὸ ὀστέον ὃ τι πέπονθε, εἰ μὴ σοι καταφανὴς ἦ ἡ τρώσις, ὁκοίη τίς ἐστι ἐν τῷ ὀστέῳ, μηδὲ διαγινώσκῃς εἴτε τι ἔχει τὸ ὀστέον κακὸν ἐν ἐωυτέῳ, ἢ καὶ οὐκ ἔχει, τὸ δὲ βέλος δοκῇ ἀφικέσθαι ἐς τὸ ὀστέον καὶ σίνασθαι, ἐπιξύειν χρὴ τῷ ξυστήρι κατὰ βάθος καὶ κατὰ μῆκος τοῦ ἀνθρώπου, ὡς πέφυκε, καὶ αὗτις ἐπικάρσιον τὸ ὀστέον, τῶν ῥήξεων εἵνεκα τῶν ἀφανέων ἰδεῖν καὶ τῆς φλάσιος εἵνεκα τῆς ἀφανέος, τῆς οὐκ ἐσφλωμένης ἔσω ἐκ τῆς φύσιος τῆς κεφαλῆς τοῦ ἄλλου ὀστέου. Ἐξελέγγχει γὰρ ἡ ξύσις μάλα, ἦν μὴ καὶ ἄλλως καταφανέες ἔωσι αὗται αἱ πάθαι ἐοῦσαι ἐν τῷ ὀστέῳ. Καὶ ἦν ἔδρην ἰδῆς ἐν τῷ ὀστέῳ τοῦ βέλους, ἐπιξύειν χρὴ αὐτὴν τε τὴν ἔδρην καὶ τὰ περιέχοντα αὐτὴν ὀστέα, μὴ πολλάκις τῇ ἔδρῃ προσγένηται ῥήξεις καὶ φλάσις, ἢ μούνη φλάσις, ἔπειτα λανθάνῃ οὐ καταφανέα ἔόντα.

convulsioprehendit, sin ad dextra sectio fuerit, sinistra convelluntur.

XX. Ubi igitur ossium carne nudatorum causa vulnus in capite secatur, ut cognoscas sub telo os aliquod vitium senserit, nec ne, vulnus ea magnitudine superiore parte, quanta opus esse videbitur, secari debet. Cum autem inciditur, carnem ab osse diducere oportet. Tum linamentis vulnus implendum, quae in posterum diem quam minimo labore vulnus amplissimum exhibeant. Admodum linamentis cataplasmate quamdiu linamenta adhibentur utendum, maza ex tenuissima polenta, quam aceto subigere aut coquere oportet, ut quam maxime glutinosa reddatur.

XXI. Postridie exemptis linamentis, ubi os affectum conspexeris, si cuiusmodi plaga in osse fuerit non sit tibi conspicua, neque diiudices os mali aliquid in se receperit, necne, telum autem ad os pervenisse ipsumque offendisse videatur, id scalpro rasorio in altitudinem et longitudinem, prout ex hominis natura, et rursus transversum os radendum est, ob rimas, quae in conspectum non veniunt, aut collisionem non apparentem, ubi os medium non desederit, neque e sua natura e reliquo capitis osse intro recesserit. Ubi namque os deraseris, facile deprehendes ossis ex telo affectiones, si alioqui in conspectum non venerint. Quodsi teli vestigium in osse conspiciatur, ipsum quoque eradendum est, tum circum ambientia ossa, ne cum saepe ad teli vestigium fissum et collisum, aut collisum tantum accedat, ea postea lateant, neque in conspectum veniant.

κβ'. Ἐπειδὴν δὲ ξύσης τὸ ὀστέον τῷ ξυστῇρι, ἣν μὲν δοκῇ εἰς πρίσιν ἀφίκειν ἢ τρώσις τοῦ ὀστέου, πρίειν χρὴ καὶ τὰς τρεῖς ἡμέρας μὴ ὑπερβάλλειν ἀπρίωτον, ἀλλ' ἐν ταύτῃσι πρίειν ἄλλως τε καὶ θερμῆς ἐούσης τῆς ὥρης, ἣν ἐξ ἀρχῆς λαμβάνης τὸ ἵημα. Ἦν δὲ ὑποπτεύσης μὲν τὸ ὀστέον ἐρρώγεναι ἢ πεφλάσθαι, ἢ ἀμφοτέρω ταῦτα, τεκμαιρόμενος ὅτι ἰσχυρῶς τέτρωται ἐκ τῶν λόγων τοῦ τρωματίου, καὶ ὅτι ὑπὸ ἰσχυροτέρου τοῦ τρώσαντος, ἣν ἕτερος ὑφ' ἐτέρου τρωθῇ, καὶ τὸ βέλος ὅτῳ ἐτρώθη ὅτι τῶν κακούργων βελέων ἦν, ἔπειτα τὸν ἄνθρωπον ὅτι δῖνός τε ἔλαβε καὶ σκότος καὶ ἐκαρώθη καὶ κατέπεσε· τούτων δὲ οὕτω γενομένων, ἣν μὴ διαγινώσκης, εἰ ἐρρώγε τὸ ὀστέον ἢ πέφλασται, ἢ καὶ ἀμφοτέρω ταῦτα, μήτε ἄλλως, μήτε ὀρέων, ἐπὶ τὸ ὀστέον ἐπιτιθέναι τηκτόν τι μέλαν, μοτὸν δεύσας τῷ μέλανι τῷ τηκομένῳ· τό τε ἔλκος στεῖλαι καὶ ὑποτείνας ὀθόνιον ἐλαίῳ τέγξας, εἶτα καταπλάσας τῇ μάξῃ, ἐπιδῆσαι· τῇ δ' ὑστεραίῃ ἀπολύσας καὶ ἐκκαθήρας τὸ ἔλκος, ἐπιξῦσαι. Καὶ ἣν μὴ ἦ ὑγιές, ἀλλ' ἐρρώγη καὶ πεφλασμένον ἦ, τὸ μὲν ἄλλο ἔσται ὀστέον λευκὸν ἐπιξυόμενον, ἢ δὲ ῥωγμὴ καὶ ἡ φλάσις, κατατακέντος τοῦ φαρμάκου, δεξαμένη εἰς ἐωυτὴν μέλαν ἐὼν, ἔσται μέλαινα ἐν λευκῷ τῷ ὀστέῳ τῷ ἄλλῳ. Ἀλλὰ χρὴ αὖτις τὴν ῥωγμὴν ταύτην φανεῖσαν μέλαιναν ἐπιξέειν κατὰ βάθος· καὶ ἣν μὲν ἐπιξύων τὴν ῥωγμὴν ἐξέλῃς καὶ ἀφανέα ποιήσης, φλάσις μὲν γεγένηται τοῦ ὀστέου ἢ μάλλον, ἢ ἥσσον, ἥτις περ ἐρρώξε καὶ τὴν ῥωγμὴν τὴν ἀφανισθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ξυστῆρος. ἥσσον δὲ φοβερόν καὶ ἥσσον ἂν πρῆγμα ἀπ' αὐτῆς γένοιτο ἀφανισθείσης τῆς ῥωγμῆς. Ἦν δὲ κατὰ βάθος ἦ, καὶ μὴ ἐθέλῃ ἐξιέναι ἐπιξυομένη, ἀφίκει εἰς πρίσιν ἢ τοιαύτη ξυμφορὴ. Ἀλλὰ χρὴ πρίσαντα τὰ λοιπὰ ἱητρεύειν τὸ ἔλκος.

XXII. Postquam autem os scalpro eraseris, si quidem ossis vulnus ad sectionem tendere videatur, intra triduum ad sectionem veniendum, neque id spatium citra sectionem superandum, idque praecipue si calida anni tempestate ab initio curationem susceperis. At si os quidem fissum suspiceris, aut collisum, aut utrumque, ex vulnerati sermonibus de vulneris magnitudine coniecturam faciens, quod a robusto vulnus illatum sit, si alter ab altero vulneratus fuerit, quodque telum, quo vulnus fuerit inflictum, ex eorum sit genere, quae noxam inferunt, tum quia aeger vertigine correptus fuerit, aut tenebrae oculis offusae, aut alto sopore detentus conciderit. Quae quidem ubi inciderint, nisi dignoscas osne fissum sit aut collisum, aut utroque modo vitiatum, neque alia ratione, neque visu distinguens, super os nigrum aliquod medicamentum liquabile imponendum, madefacto linamento nigro illo liquefacto, et vulnus claudendum et, subiecto linteo oleo madefacto, deinde cataplasmate ex maza imposito, deligandum, postridie vero vulnere resoluta ac repurgato os deradendum. Et si integrum non fuerit, sed fissum et collisum, reliquum quidem os erasum album erit. At fissum et collisum in se medicamentum liquefactum recipiens, reliquo osse albo existente, nigrum conspicietur. Verum iterum rimam ipsam nigram illam in conspectum venientem alte radere oportet. Ac si quidem radendo rimam exemeris et deleveris, collisum quidem os plus aut minus fuit, ex quo rimam accepit, quam scalper ratorius delevit. At rimâ deletâ res minus terret, minusque negotii exhibet. Ubi vero altius descendit, neque radendo eximi potest, in hoc casu ad sectionem deveniendum est. Ceterum sectione utentem in reliquo ad vulneris curationem intentum esse oportet.

κγ'. Φυλάσσεσθαι δὲ χρὴ ὅπως μὴ τι κακὸν ἀπολαύσῃ τὸ ὀστέον ἀπὸ τῆς σαρκὸς, ἣν κακῶς ἰητρεύηται. Ὅστέῳ γὰρ καὶ πεπρισμένῳ καὶ ἄλλως ἐφιλωμένῳ, ὑγιεῖ δὲ εἶναι καὶ ἔχοντι τι σῖνος ὑπὸ τοῦ βέλους, δοκέοντι δὲ ὑγιεῖ εἶναι, κίνδυνός ἐστι μᾶλλον ὑπόπουν γενέσθαι, ἣν καὶ ἄλλως μὴ μέλλη, ἣν ἡ σὰρξ ἢ περιέχουσα τὸ ὀστέον κακῶς θεραπεύηται καὶ φλεγμαίνῃ τε καὶ περισφίγγηται· πυρετῶδες γὰρ γίγνεται καὶ πολλοῦ φλογμοῦ πλέον. Καὶ δὴ τὸ ὀστέον ἐκ τῶν περιεχουσῶν σαρκῶν ἐς ἑαυτὸ θέρμην τε καὶ φλογμὸν καὶ ἄραθον ἐμποιεῖ καὶ σφυγμὸν καὶ ὁκόσα περ ἡ σὰρξ ἔχει κακὰ ἐν ἑαυτέῃ· καὶ ἐκ τούτων ἤδη ὑπόπουν γίνεται. Κακὸν δὲ καὶ ὑγρὴν τε εἶναι τὴν σάρκα ἐν τῷ ἔλκει καὶ μυθῶσαν, καὶ ἐπὶ πολλὸν χρόνον καθαίρεσθαι. Ἀλλὰ χρὴ διάπουν μὲν ποιῆσαι τὸ ἔλκος ὡς τάχιστα· οὕτω γὰρ ἂν ἥκιστα φλεγμαῖνοι τὰ περιέχοντα τὸ ἔλκος καὶ τάχιστα καθαρὸν εἴη· ἀνάγκη γὰρ ἔχει τὰς σάρκας τὰς κοπίδας καὶ φλασθείσας ὑπὸ τοῦ βέλους ὑποπύους γενομένας ἐκτακῆναι. Ἐπειδὴ δὲ καθαρῇ, ξηρότερον χρὴ γίνεσθαι τὸ ἔλκος· οὕτω γὰρ ἂν τάχιστα ὑγιὲς γένοιτο, ξηρῆς σαρκὸς βλαστουσίης καὶ μὴ ὑγρῆς, καὶ οὕτως οὐκ ἂν ὑπερσαρκήσῃ τὸ ἔλκος. Ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ περὶ τῆς μήνιγγος τῆς περὶ τὸν ἐγκέφαλον· ἣν γὰρ αὐτίκα ἐκπρίσας τὸ ὀστέον καὶ ἀφελὼν ἀπὸ τῆς μήνιγγος ψιλώσης αὐτήν, καθαρὴν χρὴ ποιῆσαι ὡς τάχιστα καὶ ξηρὴν, ὡς μὴ ἐπὶ πολὺν χρόνον ὑγρὴ ἐοῦσα μυθῇ τε καὶ ἐξαίρηται· τούτων γὰρ οὕτω γενομένων σαπῆναι αὐτὴν κίνδυνος.

κδ'. Ὅστέον δὲ ὃ τι δὴ ἀποστήναι δεῖ ἀπὸ τοῦ ἄλλου ὀστέου ἔλκος ἐν κεφαλῇ γενομένου, ἔδρης τε εἰούσης τοῦ βέλους ἐν τῷ ὀστέῳ, ἢ ἄλλως ψιλωθέντος τοῦ ὀστέου, ἀφίσταται ἐπὶ πολὺ

XXIII. Cavendum autem ne os a male curata carne aliquid vitii contrahat. Os enim sectionem expertum et alioqui nudatum, integrum tamen, aut quod a telo offensionem accepit, sed integrum videtur, magis periclitatur ne purulentum evadat, quamvis id alias futurum non sit, si caro os ambiens male curetur et inflammationem concipiat et constricta sit. Igneum enim evadit multoque ardore redundat, saneque os ipsum ex superiectis carnibus calorem, incendium, perturbationem, pulsum, ceteraque vitia, quibus caro vexatur, in se inducit, ex hisque purulentum evadit. Vitiosa autem est vulneris caro humida et nimia uligine marcescens, idque longo tempore repurgari. Sed quam celerrime quidem vulnus ad suppurationem adducere oportet. Hac enim ratione vulnus ambientes partes minime inflammatione vexabuntur, ipsumque purum citissime evadet. A telo namque tum concisas, tum collisas carnes in pus verti atque ita tabescere necesse est. At ubi repurgatum vulnus fuerit, siccus evadat oportet. Sic enim citissime sanescet, et caro sicca minimeque humida succrescet, neque hoc pacto in vulnere caro modum excedet. Eadem quoque est ratio membranae cerebrum ambientis. Ea enim protinus osse secto et exempto denudata, quam citissime purgari et siccari debet, ne si diutius madescat, tum nimia uligine marcescat, tum in tumorem assurgat. His enim ita se habentibus periculum est ne ipsa putrescat.

XXIV. At vero in capitis vulnere os, quod ab alio quovis osse abscessurum est, sive teli vestigium in osse relictum sit, sive alioqui os nudatum sit, plerumque abs-

ἔξαιμον γεγόμενον. Ἀναξηραίνεται γὰρ τὸ αἷμα ἐκ τοῦ ὀστέου ὑπὸ τε τοῦ χρόνου καὶ ὑπὸ φαρμάκων τῶν πλείστων· τάχιστα δ' ἂν ἀποσταίῃ, εἴ τις τὸ ἔλκος ὡς τάχιστα καθήρας ξηραῖνοι τὸ λοιπὸν τὸ τε ἔλκος καὶ τὸ ὀστέον καὶ τὸ μεῖζον καὶ τὸ ἥσσον. Τὸ γὰρ μάλιστα ἀποξηρανθὲν καὶ ἀποστρακωθὲν, τοῦτο τάχιστα ἀφίσταται ἀπὸ τοῦ ἄλλου ὀστέου τοῦ ἐναίμου τε καὶ ζώντος, αὐτὸ ἔξαιμόν τε γεγόμενον καὶ ξηρόν.

κε'. Ὅσα δὲ τῶν ὀστέων ἐσφλᾶται ἔσω ἐκ τῆς φύσεως τῆς ἑωυτῶν καταρράγέντα, ἢ καὶ διακοπέντα, πάνυ εὐρέα, ἀκινδυνότερα τὰ τοιαῦτα γίνεται, ἐπὴν ἢ μὲνιγξ ὑγιὲς ᾗ· καὶ τὰ πλείοσι ῥωγμῇσι ἐσκαταρράγέντα καὶ εὐρυτέρησι ἔτι ἀκινδυνότερα καὶ εὐμαρέστερα ἐς τὴν ἀφαίρεσιν γίνεται. Καὶ οὐ χρὴ πρίειν τῶν τοιούτων οὐδέν, οὐδὲ κινδυνεύειν τὰ ὀστέα πειρώμενον ἀφαίρειν, πρὶν ἢ αὐτόματα ἐπανίῃ. Ἐπανέρχεται δὲ τῆς σαρκὸς ὑποφυομένης· ὑποφύεται δὲ ἐκ τῆς διπλῆς τοῦ ὀστέου καὶ ἐκ τοῦ ὑγιέος, ἣν ἢ ἄνωθεν μοῖρα τοῦ ὀστέου μούνη σφακελίση. Οὕτω δ' ἂν τάχιστα ἢ τε σὰρξ ὑποφύοιτο καὶ βλαστάνοι καὶ τὰ ὀστέα ἐπανίῃ, εἴ τις τὸ ἔλκος ὡς τάχιστα διάπυον ποιήσας καθαρόν ποιήσεται. Καὶ ἣν διὰ παντὸς τοῦ ὀστέου ἄμφω αἱ μοῖραι ἐσφλασθῶσι ἔσω ἐς τὴν μὲνιγγα, ἢ τε ἄνω μοῖρα τοῦ ὀστέου καὶ ἡ κάτω, ἱητρεύοντι ὡσαύτως τὸ ἔλκος ὑγιὲς τάχιστα ἔσται καὶ τὰ ὀστέα τάχιστα ἐπάνεισι τὰ ἐσφλασθέντα ἔσω.

κς'. Τῶν δὲ παιδίων τὰ ὀστέα καὶ λεπτότερα ἔστι, καὶ μαλθακώτερα διὰ τοῦτο, ὅτι ἐναιμότερά ἔστι καὶ κοῖλα

cedit, ubi exsanguie redditum fuerit. Resiccatur enim sanguis in osse tempore, et sub plurimis medicamentis. Abscedet autem celerrime, si quis quam citissime repurgato vulnere, ceterum tum vulnus, tum os siccet, tum maius vulnus, tum minus. Quod enim maxime resiccatum est et in testulam abiit, id a reliquo osse vitam et sanguinem habente citissime abscedit, quum ipsum exsanguie sit et siccum.

XXV. Ossa, quae a suo naturali statu recedunt et media desidunt, fracta aut late admodum praecisa, minus habent periculi ubi membrana integra fuerit, quaeque rimis pluribus et latioribus intus fracta sunt minus etiam periculo sunt obnoxia et facilius eximuntur, neque horum quidquam sectione indiget, neque cum periculo ossa auferre tentandum, prius quam sponte sursum cedant. Sursum autem redeunt carne subnascente, quae ex ossis medullio, ubi ossa inter se connectuntur et ab eo, quod sanum est, succrescit, si superior tantum ossis pars corrupta sit. Hac vero ratione tum caro celerrime succrescet et pullulabit, tum ossa sursum educuntur, si quis vulnus quam citissime ad suppurationem adducat et repurget. Quod si os totum utraque ex parte tam superiore quam inferiore deorsum ad membranam insederit, sub eadem curatione et vulnus citissime sanescet et ossa deorsum insidentia celerrime sursum educuntur.

XXVI. At puerorum ossa et tenuiora sunt et ob eam causam molliora, quod sanguine magis redundant, et cava

καὶ σπαραγγώδεα, καὶ οὔτε σκληρά, οὔτε πυκνά, οὔτε στερέα. Καὶ ὑπὸ τῶν βελέων ἴσων τε ἐόντων καὶ ἀσθενεστέρων καὶ τρωθέντων ὁμοίως τε καὶ ἦσσαν, τὸ τοῦ νεωτέρου παιδίου καὶ μᾶλλον καὶ θαῖσσαν ὑποπνίσκεται ἢ τὸ τοῦ πρεσβυτέρου καὶ ἐν ἐλάσσονι χρόνῳ· καὶ ὅσα ἂν ἄλλως μέλλῃ ἀποθανεῖσθαι ἐκ τοῦ τρώματος, ὁ νεώτερος τοῦ πρεσβυτέρου θαῖσσαν ἀπόλλυται.

κζ'. Ἀλλὰ χρὴ, ἣν ψιλωθῇ τῆς σαρκὸς τὸ ὀστέον, προσέχοντα τὸν νόον πειρῆσθαι διαγινώσκειν, ὅ τι μὴ ἔστι τοῖσι ὀφθαλμοῖσι ἰδεῖν καὶ γνῶναι, εἰ ἔρρωγε τὸ ὀστέον καὶ πέφλασται, ἢ εἰ μῶνον πέφλασται, καὶ εἰ ἔδρης γενομένης τοῦ βέλεος πρόσσεστι φλάσις ἢ ῥωγμὴ, ἢ ἄμφω ταῦτα· καὶ ἣν τι τούτων πεπόνθη τὸ ὀστέον, ἀφεῖναι τοῦ αἵματος τρυπῶντα τὸ ὀστέον σμικρῷ τρυπάνῳ, φυλασσόμενον ἐπ' ὀλίγον· λεπτότερον γάρ τὸ ὀστέον καὶ ἐπιπολαιότερον τῶν νέων ἢ τῶν πρεσβυτέρων.

κη'. Ὅστις δὲ μέλλει ἐκ τρωμάτων ἐν κεφαλῇ ἀποθνήσκειν καὶ μὴ δυνατόν αὐτὸν ὑγιαίνειν γενέσθαι, μηδὲ σωθῆναι, ἐκ τῶνδε τῶν σημείων χρὴ τὴν διάγνωσιν ποιέεσθαι τοῦ μέλλοντος ἀποθνήσκειν, καὶ προλέγειν τὸ μέλλον ἔσεσθαι. Πάσχει γὰρ τάδε· ὁκόταν τις ὀστέον κατεηγὸς, ἢ ἐρρωγὸς, ἢ πεφλασμένον, ἢ ὅτω γοῦν τρόπῳ κατεηγὸς μὴ ἐννοήσας ἀμάρτη, καὶ μήτε ξύση, μήτε πρίση δεόμενον, μεθῇ δὲ ὡς ὑγιὲς ὄντος τοῦ ὀστέου, πρὸ τῶν τεσσαρεσκαίδεκα ἡμερέων πυρετὸς ἐπιλήψεται ὡς ἐπὶ πούλῳ ἐν χειμῶνι, ἐν δὲ τῷ θερεί μετὰ τὰς ἐπτὰ ἡμέρας ὁ πυρετὸς ἐπιλαμβάνει. Καὶ ἐπειδὴν τοῦτο γένηται, τὸ ἔλκος ἄχρουν γίνεται, καὶ ἐξ αὐτοῦ ἰχώρ ῥέει σμικρὸς, καὶ τὸ φλεγμαῖνον ἐκτέθνηκε ἐξ αὐτοῦ, καὶ βλιχῶδες γίνεται καὶ φαίνεται ὥσπερ

et cavernosa, non dura, non densa, non solida. Et si sub telis aequalibus et imbecillioribus aequale aut etiam levius vulnus acceptum sit, iunioris pueri os magis et citius minorique spatio purulentum evadit quam senioris, ac si alioqui ex vulnere moriundum sit, iunior seniore citius perit.

XXVII. Verum ubi os a carne nudatum fuerit, animi intentione adhibita conandum est ut cognoscas, quod quidem oculis videre non licet nec discernere, num os fissum sit et collisum, an collisum tantum, et num ad teli vestigium collisio vel rima, vel utrumque accesserit. Ac si quid horum senserit, per exiguum terebram perforato osse sanguis detrahendus, adhibita cautione ut ad parvam altitudinem tantum perfores, quod os iuvenum quam seniorum sit tenuius et minus crassum.

XXVIII. At ubi quis ex capitis vulneribus periturus est, neque ulla ratione sanitatem recipere, neque servari potest, hunc ex his notis morituum dignoscere licet, et ex his quae ei contingunt, quod eventurum est praedicere. Ubi os fractum, aut fissum, aut collisum, aut quocumque modo fractum esse quis intellexerit, neque per errorem raserit, aut secuerit cum eo opus sit, sed id neglexerit quasi os sanum esset, ante decimum quartum diem hieme plerumque febris invadet, aestate vero post septimum. Quod ubi contigerit vulnus pravum colorem induit ex eoque sanies parca effluit, et quod in eo inflammatum est emoritur, sordidumque fit, ac salsamentum refert, colore

τάριχος, χροὴν πυρρόν, ὑποπέλιον, καὶ τὸ ὀστέον σφακελίζειν
τηνικαῦτα ἄρχεται καὶ γίνεται περκνόν, λευκόν ὄν, τελευταῖον
δὲ ἔπωχρον γενόμενον ἢ ἔκλευκον. Ὅταν δ' ἤδη ὑπόπυσον ᾖ,
φλυκταῖναι γίνονται καὶ παραφρονέων τελευτᾷ. Καὶ σπασμὸς
ἐπιλαμβάνει τοὺς πλείστους τὰ ἐπὶ θάτερα τοῦ σώματος· ἦν μὲν
ἐν τῷ ἐπ' ἀριστερά τῆς κεφαλῆς ἔχῃ τὸ ἔλκος, τὰ ἐπὶ δεξιὰ
τοῦ σώματος ὁ σπασμὸς λαμβάνει· ἦν δ' ἐν τῷ ἐπὶ δεξιὰ τῆς
κεφαλῆς ἔχῃ τὸ ἔλκος, τὰ ἐπ' ἀριστερά τοῦ σώματος ὁ σπασμὸς
ἐπιλαμβάνει. Εἰσὶ δ' οἱ καὶ ἀπόπληκτοι γίνονται· καὶ οὕτως
ἀπόλλυνται πρὸ ἑπτὰ ἡμερέων ἐν θέρει, ἢ τεσσάρων καὶ δέκα
ἐν χειμῶνι. Ὅμοίως δὲ τὰ σημεῖα ταῦτα σημαίνει καὶ ἐν
πρεσβυτέρῳ ἔοντι τῷ τραυματίῃ καὶ ἐν νεωτέρῳ. Ἀλλὰ χρὴ εἰ
ἐννοοίης τὸν πυρετὸν ἐπιλαμβάνοντα καὶ τῶν ἄλλων τι σημεῖον
τούτῳ προσγενόμενον, μὴ διατρίβειν, ἀλλὰ πρίσαντα τὸ ὀστέον
πρὸς τὴν μήνιγγα, ἢ καταξύσαντα τῷ ξυστήρι, -- εὐπριστον
δὲ γίνεται καὶ εὐξυστον, -- ἔπειτα τὰ λοιπὰ οὕτως ἰητρεύειν,
ὅπως ἂν δοκῇ ξυμφέρειν πρὸς τὸ γινόμενον ὁρῶν.

κθ'. Ὅταν δ' ἐπὶ τρώματι ἐν κεφαλῇ, ἀνθρώπου ἢ πεπρωμέ-
νου, ἢ ἀπριώτου, ἐφίλωμένου δὲ τοῦ ὀστέου, οἴδημα ἐπιγένηται
ἐρυθρὸν καὶ ἐρυσιπελατῶδες ἐν τῷ προσώπῳ καὶ ἐν τοῖσι ὀφθαλ-
μοῖσι ἀμφοτέροισι, ἢ τῷ ἑτέρῳ, καὶ, εἴ τις ἄπτοιτο τοῦ οἰδή-
ματος, ὀδυνῶτο καὶ πυρετὸς ἐπιλαμβάνοι καὶ ῥῆγος, τὸ δὲ
ἔλκος αὐτὸ τε ἀπὸ τῆς σαρκὸς καλῶς ἔχει ἰδέσθαι καὶ τὰπὸ τοῦ
ὀστέου καὶ τὰ περιέχοντα τὸ ἔλκος ἔχει καλῶς, πλὴν τοῦ
οἰδήματος τοῦ ἐν τῷ προσώπῳ, καὶ ἄλλην ἀμαρτάδα μηδε-
μίαν ἔχει τὸ οἴδημα τῆς ἄλλης διαίτης, τούτου χρὴ τὴν
κάτω κοιλὴν ὑποκαθῆραι φαρμάκῳ, ὃ τι χολὴν ἄγει, καὶ οὕτω

fulvum et aliquantulum lividum, tuncque os corruptione vitari incipit, et nigrescit, album existens, ad extremum vero perpallidum et exalbicans factum. Cum vero tandem purulentum exstiterit, phlyctenae exoriuntur et cum delirio mors contingit; plerosque etiam altera corporis parte nervorum distentio invadit. Siquidem sinistra capitis parte vulnus fuerit, dextram corporis partem convulsioprehendit. Sin vero dextra capitis parte vulnus fuerit, sinistra corporis pars convulsione corripitur. Quidam etiam attoniti fiunt, eoque modo aestate ante septimum diem, aut decimum quartum hieme pereunt. Idem quoque haec indicia significant tum in senioris vulnere, tum iunioris. Ceterum ubi febrem occupasse, vel aliquod aliud signum huic adesse cognoveris, minime differendum est, sed os ad membranam usque secandum, aut scalpro eradendum, facile autem secatur et eraditur, tum in reliquis ea curatio adhibenda, quae commoda videbitur, ad id quod fit oculos intendendo.

XXIX. At ubi in capitis vulnere, sive serra fuerit adhibita, sive non, nudato tamen osse, tumor rubicundus ad erysipelatis naturam accedens in facie et oculis utrisque, vel altero subortus fuerit, quique ad contactum doleat, ac febris et rigor corripiat, vulnus vero ipsum, quod ad carnem osque attinet, ad adspectum recte habeat, quaeque vulnus ambiunt bene habeant, excepto faciei tumore, eique nullum aliud peccatum in reliqua victus ratione accesserit, medicamento, quod bilem expellat, homini alvus purganda est. Quo sic purgato, tum febris remittit, tum tumor

καθαρομένου ὃ τε πυρετός ἀφίησι καὶ τὸ οἶδημα καθίσταται καὶ ὑγιής γίνεται. Τὸ δὲ φάρμακον χρή διδόναι πρὸς τὴν δύναμιν τοῦ ἀνθρώπου ὁρῶν, ὡς ἂν ἔχη ἰσχύος.

λ. Περὶ δὲ πρίσιος, ὅταν καταλάβῃ ἀνάγκη πρίσαι ἀνθρώπον, ὥδε γινώσκειν· ἢν ἐξ ἀρχῆς λαβὼν τὸ ἥμα πρίης, οὐ χρή ἐκπρίειν τὸ ὀστέον πρὸς τὴν μήνιγγα αὐτίκα· οὐ γάρ συμφέρει τὴν μήνιγγα φιλήν εἶναι τοῦ ὀστέου ἐπὶ χρόνον πούλυν κακοπαθοῦσαν, ἀλλὰ τελευτῶσά πη καὶ διεμύθησε. Ἔστι δὲ καὶ ἕτερος κίνδυνος, ἢν αὐτίκα ἀφαιρέης πρὸς τὴν μήνιγγα ἐκπρίσας τὸ ὀστέον, τρῶσαι ἐν τῷ ἔργῳ τῷ πρίονι τὴν μήνιγγα. Ἀλλὰ χρή πρίοντα ἐπειδὴν ὀλίγου πάνυ δέη διαπεπρίσθαι, καὶ ἤδη κινέηται τὸ ὀστέον, παύσασθαι πρίοντα, καὶ ἔαν ἐπὶ τὸ αὐτόματον ἀποστῆναι τὸ ὀστέον. Ἐν γάρ τῷ διαπριώτῳ ὀστέῳ καὶ ἐπιλειμμένῳ τῆς πρίσιος, οὐκ ἂν ἐπιγένοιτο κακὸν οὐδέν· λεπτόν γάρ τὸ λειπόμενον ἤδη γίνεται. Τὰ δὲ λοιπὰ ἰῆσθαι χρή, ὡς ἂν δοκῇ συμφέρειν τῷ ἔλκεϊ.

λ'. Πρίοντα δὲ χρή πυκινὰ ἐξαιρέειν τὸν πρίονα τῆς θερμασίας εἵνεκα τοῦ ὀστέου καὶ ὕδατι ψυχρῷ ἐναποβάπτειν. Θερμαίνοντος γάρ ὑπὸ τῆς περιόδου ὁ πρίων καὶ τὸ ὀστέον ἐκθερμαίνων καὶ ἀναξηραίνων κατακαίει καὶ μείζον ποιεῖ ἀφίστασθαι τὸ ὀστέον τὸ περιέχον τὴν πρίσιν, ἢ ὅσον μέλλοι ἀφίστασθαι. Καὶ ἢν αὐτίκα βούλῃ ἐκπρίσαι τὸ πρὸς τὴν μήνιγγα, ἔπειτα δ' ἀφέλῃ τὸ ὀστέον, ὡσαύτως χρή πυκινὰ τε ἐξαιρέειν τὸν πρίονα καὶ ἐναποβάπτειν τῷ ὕδατι τῷ ψυχρῷ. Ἦν δὲ μὴ ἐξ ἀρχῆς λαμβάνῃς τὸ ἥμα, ἀλλὰ παρ' ἄλλου παραδέχῃ ὑστερίζων τῆς

subsidit, sanusque evadit. Medicamentum autem exhibendum pro hominis robore, virium illius habita ratione.

XXX. At vero de sectione, ubi in homine eam usurpare necesse fuerit, sic statuendum. Si per exordia suscepta curatione ad sectionem venias, non protinus os ad membranam usque secari debet, neque enim expedit membranam male affectam, diutius osse nudatam esse, nempe subinde contigit ut temporis tractu putresceret. Aliud quoque periculum subest, si os ad membranam sectum protinus auferatur, ne in ipso opere terebra membranam vulneret. Verum inter secandum, ubi parum admodum abest ut os ipsum totum sectum sit, iamque os labat, ab ipsa sectione desistendum, permittendumque ut os sponte sua discedat. Secto enim ossi et inter secandum relicto mali nihil contingere potest. Tenue namque iam fit quod relictum est. In reliquo vero ea curatio instituenda, quae vulneri conferre videatur.

XXXI. Inter secandum autem terebra saepius, ne os incalescat, auferenda et in aquam frigidam demergenda. Terebra enim dum circumagitur incalescens os calefaciendo et resiccando incendit, efficitque ut plus eius ossis, quod sectionem ambit, abscedat, quam quod abscedere debuerat. Quodsi protinus os ad membranam secare velis, ipsumque postea eximere, eodem modo saepius terebra extrahenda est et in aquam frigidam immergenda. At si per initia curationem non aggressus fueris, sed eam ab

ἰήσιος, πρίονι χρή χαρακτῶ ἐκπρίειν μὲν αὐτίκα τὸ ὀστέον πρὸς
 τὴν μήνιγγα, θαμινὰ δὲ ἐξαιρεῦντα τὸν πρίονα σκοπεῖσθαι καὶ
 ἄλλως καὶ τῇ μήλῃ περίξ κατὰ τὴν ὁδὸν τοῦ πρίονος. Καὶ
 γὰρ πούλῳ θᾶσσον διαπρίεται τὸ ὀστέον ἢν ὑπόπυόν τε ἔον ἤδη
 καὶ διάπυσον πρίης, καὶ πολλάκις τυγχάνει ἐπιπόλαιον ἔον τὸ
 ὀστέον, ἄλλως τε καὶ ἢν ταύτῃ τῆς κεφαλῆς ἢ τὸ τρώμα, ἢ
 τυγχάνει λεπτότερον ἔον τὸ ὀστέον ἢ παχύτερον. Ἀλλὰ φυλάσ-
 σισθαι χρή, ὥς μὴ λάθῃς προσβαλὼν τὸν πρίονα, ἀλλ' ἢ ὅπη
 δοκῇ παχύτατον εἶναι τὸ ὀστέον, ἐς τοῦτο δ' αἰεὶ ἐνστηρίζειν
 τὸν πρίονα, θαμινὰ σκοπούμενος καὶ πειραῖσθαι ἀνακινέων τὸ
 ὀστέον ἀναβάλλειν, ἀφελὼν δὲ τὰ λοιπὰ ἱητρεύειν, ὥς ἂν δοκῇ
 συμφέρειν τῷ ἔλκεϊ. Καὶ ἢν ἐξ ἀρχῆς λαβὼν τὸ ἵημα αὐτίκα
 βούλῃ ἐκπρίσας τὸ ὀστέον ἀφελεῖν ἀπὸ τῆς μήνιγγος, ὡσαύτως
 χρή πυκινὰ τε σκοπεῖσθαι τῇ μήλῃ τὴν περίοδον τοῦ πρίονος,
 καὶ ἐς τὸ παχύτατον αἰεὶ τοῦ ὀστέου τὸν πρίονα ἐνστηρίζειν καὶ
 ἀνακινέων βούλεσθαι ἀφελέειν τὸ ὀστέον. Ἦν δὲ τρυπάνῳ χρή,
 πρὸς γε τὴν μήνιγγα μὴ ἀφικνέεσθαι, ἢν ἐξ ἀρχῆς λαμβάνων
 τὸ ἵημα τρυπῇ, ἀλλ' ἐπιλιπεῖν τι τοῦ ὀστέου λεπτὸν, ὥσπερ καὶ
 ἐν τῇ πρίσει γέγραπται.

altero tibi traditam tardius susceperis, terebra cava et serrata, statim os ad membranam excidendum, eaque saepius exempta, cum alias, tum specillo per ambitum demisso, terebrae via exploranda. Nam et longe citius os secatur, si ubi suppuratum existit et pure manat sectio adhibeatur, saepiusque in summo fluitans apparet, idque vel maxime, si ea capitis parte vulnus inflictum sit, qua os tenue potius quam crassum existit. Quare adhibenda cautio est, ne inscius admoveas terebram, nisi ubi os crassissimum esse videatur; eo vero loco semper adhibenda terebra est, saepius considerando osque dimovendo educere tentandum. Quo educto, reliqua curatio, prout vulneri conferre videbitur adhibenda. At si per initia suscepta curatione, protinus os excisum a membrana auferre velis, eodem modo per specillum terebrae circuitus subinde considerandus et in ossis partem crassissimam terebra semper adigenda, osque dimovendo educere tentandum. Ubi terebrae usus inciderit, si ab initio suscepta curatione os perforandum est, non est ad membranam perveniendum, sed tenuis ossis pars, velut in sectione scriptum est, relinquenda.

ADNOTATIO

AD

LIBRUM HIPPOCRATIS DE CAPITIS VULNERIBUS.

§ 4.

Τῶν ἀνθρώπων. — His quidem verbis liber hicce incipit in libris MSS. et editis Graecis omnibus; in Calvi vero et Cornarii interpretationibus Latinis nostris his praemittuntur nonnulla, quae, ne quis apud alios quaerere cogatur, ex Cornarii editione describo: »Nullum capitis vulnus leviter contemni debet. Saepe enim cutis sola contusa ferro, aut alia aliqua re, si non diligenter et cum quadam cautione curetur: veluti si sanguis concretus non expurgetur, aut aliud quiddam negligatur, ulcus incrudescens non parum molestiae exhibet et aliquando etiam febrem inducit: et medico quidem negotia, aegroto vero periculum non minus affert. Verum hoc multo magis contingit, si calvaria et cerebri membranae rumpuntur. Quare si non singula haec diligenter medicus curaverit, saepe mortis causa existit. Et de his quidem omnibus etiam alibi diximus, sed et nunc dicendum est. Primum igitur capite vulnerato interrogare oportet per quid vulneratum sit: deinde quid homo fecerit, quum vulneratus fuit. Postea qua parte vulnus inflictum sit. Nam — cet.” Haec quidem unde devenerint nescimus, certum est in eo libri habitu, quali hodie possidemus, principio sane

parum apte ista legi; num prorsus spuria sint, num ex alio libro, an e mutilatione huius libelli nata, non discerno.

Ἄλλ' ὅστις μὲν ἔχει ἐκ τοῦ ἔμπροσθεν τῆς κεφαλῆς προβολήν, τουτέου κ. τ. λ. — Vulgo inter προβολήν et τουτέου haec verba interponuntur: ἡ δὲ προβολή ἐστὶ τὸ τοῦ ὀστέου ἐξέχον στρογγύλον παρὰ τὸ ἄλλο. Verba autem ista in cod. Med. uncinis intercepta sunt; itaque Littréus: »Ce membre, inquit, de phrase est en effet une parenthèse.» Imo vero est glossema nomen προβολήν illustrans. Hesychius προβολή exponit ἐξοχή. Galenus vero de ossibus p. 740, II, Ed. Kühn. omnino ἐξοχήν appellat, quam Hippocrates προβολήν: Τῆς μὲν ὀπισθεν, inquit, ἀπολλυμένης ἐξοχῆς καὶ ἡ λαμβοδοειδῆς ῥαφὴ συναπόλλυται. Et mox: ἀμφοτέρων δ' ἀπολλυμένων τῶν ἐξοχῶν, αἱ σῶζόμεναι δύο ῥαφαὶ πρὸς ὀρθὰς γωνίας ἀλλήλας τέμνουσι εἰς ὁμοιότητα τῷ X γράμματι. Similiter lib. IX, de usu partium p. 752 seqq. Kühnii vol. III.

ἡ δὲ βραχεῖα. — Reliqui omnes βραχεῖα, quae forma saepius tum in aliis, tum etiam in similibus nominibus in υς, εια, υ desinentibus legitur. Iones α breve, non longum, in η mutabant; itaque non alio modo Hipp. fecisse videtur et in eius scriptis semper βραχεῖα, ὀξεῖα cett. legendum censeo. De alia re simul hic monebo. Littréus Ionismos, quales sunt τουτέου, τουτέω, τουτέων, masculino genere, τοιουτέου cett. introduxit plerumque e libris suis B. M. N. — Falsos hos Ionismos esse credit G. Dindorfius, Comm. de dial. Herodoti p. XX. Ego quum in codicibus, in quibus solis Ionismi sine dubio legitimi servati essent, etiam dubios hos reperirem, quumque viderem vel legitimos in vulgata esse omissos, dubitare coepi quid in Hippocrate ferendum esset, quid non ferendum; itaque a Littréo hac in re deflectere nolui.

τελευτῶσα. — Ita scripsit Littr. e pluribus libris, idemque requirebant Foës. in adn. et Aem. Portus. Quod nempe reliqui libri habent, τελευτῶσαι, e frequenti vocalis α et diphthongi αι in fine praesertim vocabulorum confusione originem traxisse videtur. Vid. Bast. comm. palaeogr. p. 704, seq.

ἀφήκουσα. — Codd. tres Littréi, ἀφήκουσα. — Ad res ipsas quod attinet hoc capite traditas, conf. Vertunniani et Foëssii notas. Videtur enim omnino haec partim ex vulgi opinione, non ex ob-

servatione propria tradere Hippocrates. Quod mirum nostri temporis hominibus videri possit: at teneant quaeso absurda omnino quae eadem de re habet Arist. Hist. an. I, 7. "Ἐχει δὲ ῥαφάς τὸ μὲν γυναικῶν (κρανίου) μίαν κύκλῳ, τὸ δ' ἀνδρῶν τρεῖς εἰς ἓν συναπτούσας ὡς ἐπιτοπολύ. Ex hisce abunde constat suturarum capitis cognitionem apud antiquiores Graecos parum fuisse firmam aut in observatione fundatam.

§ 2.

τὸ τε ἄνωτάτον. — τε cum Littréo recepi e cod. Med. et libris duobus Paris. Ceterum in libris pone haec verba et mox pone τὸ πρὸς τῇ μήνιγγι adiiciuntur quaedam, ita ut legatur: τὸ τε ἄνωτάτον ἢ ἡ ὁμοχροίη (ὁμόχροια codd. tres Littréi) τοῦ ὀστέου, ἡ ὑπὸ τῇ σαρκί, καὶ τὸ κατώτατον τὸ πρὸς τῇ μήνιγγι. ἢ ἡ ὁμοχροίη (ὁμόχροια melius iidem libri) τοῦ ὀστέου ἢ κάτω. — Ex his verbis ἢ utroque loco olim exsulabat, sed e libris additum est a Littréo. — Scaliger, in cuius textu igitur ἢ deērat, glossas esse credidit utrumque additamentum; Littréus propter additum ἢ membrum utrumque servandum esse putavit. Mihi secus videtur: etiamsi addas particulam haec verba glossae manent: τὸ ἄνωτάτον non amplius definivit Hipp., quum sponte quem locum significaret omnes intelligerent; τὸ κατώτατον ipse accurate definit addens τὸ πρὸς τῇ μήνιγγι; reliqua omnia non nisi scioli adnotationes sunt margini olim adscriptae.

ἀποχωρέον — αἰεί. — Illud ἀποχωρέον omnino nominativum facit absolutum h. l., qualem saepius apud nostrum legimus. Tum pone ἀπὸ τοῦ ἄνωτάτου in libris legitur ὀστέου, quod nomen deleui, quum inepte inferri videretur in periodi decursu, in qua τὸ ὀστέον iam statim ponitur et subiecti vice fungitur, quod vel in participio ἀποχωρέον subintelligitur.

καὶ ἐπὶ κοιλότερον. — Vulgo ἐπὶ κοινότερον. Codd. duo Littréi ἐπικοιλότερον una voce, quod recepit vir eruditus. Malim exhibere, quod iam Foësius desideravit, ἐπὶ κοιλότερον.

ἡ δὲ διπλόη τὸ κοιλότατον — ἐστι. — De meo h. l. articulum

τό adscripsi, qui perinde requiri mihi videtur ac supra in τὸ ἀνώτατον et τὸ κατώτατον, certe si in fine ἐστὶ serves, quod codd. tres omittunt, mihi vero retinendum videtur.

ὀκοῖα σαρκία. — ὀκοῖα e Martini emendatione cum Littréo adscivi: libri ὁμοία.

αἶμα ἂν διαγίγνοιτο. — Advertit haec verbi διαγίγνεσθαι significatio, qua pro διέρχεσθαι ponitur: nam recte h. l. etiam quis scripserit αἶμα ἂν διέλθοι ἐξ αὐτέων.

Σκληρότητος μὲν οὖν καὶ μαλθακότητος καὶ κοιλότητος ὧδε ἔχει, παχύτητος δὲ καὶ λεπτότητος οὕτως. — Vulgata lectio omnia ista nomina casu dativo effert. Codd. quatuor priora tria genitivo ponunt. Ceterum libri tres et Ald. οὕτως omittunt, unde Littréus: Σκληρότητος μὲν οὖν καὶ μαλθακότητος καὶ κοιλότητος ὧδε ἔχει. Παχύτητι δὲ καὶ λεπτότητι, ξυμπάσης τῆς κερ. κ. τ. λ. Quae ratio mihi prorsus inepta videtur. Malui servata ceterum prisca lectione omnia genitivo describere: cf. Matth. § 337, p. 643. — Οὕτως utique servandum est. — Tandem notandum initio libros μὲν νῦν habere: μὲν οὖν iam Aem. Portus emendavit et nuper Littréus.

§ 3.

τὸ κατὰ τὸ βρέγμα. — De meo τό ante βρέγμα adscripsi, aegre ferens abesse articulum: nempe non video cur h. l. κατὰ βρέγμα servandum sit, quum paulo post in hoc ipso capite κατὰ τὸ βρέγμα legamus.

ἔχει ἐπὶ ἐωυτέῳ — Vulgo ἐφ' ἐωυτέῳ. Ionismum praebent libri duo Parisienses, nec negligere illum in nostro licet, ita ut aliis etiam locis in hoc tractatu eum e codd. saltem revocaverim.

καὶ δίοτι οὕτω ταῦτα ἔχει. — Littréus e cod. Med. et duobus Parisiensibus pro καὶ δίοτι dedit καὶ δὴ ὅτι, idque collatis verbis e seq. capitulo καὶ δὴ τουτέων οὕτως ἔχόντων κ. τ. λ. Equidem non video cur hac de causa certe loco nostro δίοτι in δὴ ὅτι mutem. Vulgatam lect. retinui, mihiq. haec verior videtur altera.

ἐξ ἴσων τε ἐόντων τῶν τρωμάτων καὶ ἡσσόνων καὶ ὁμοίως τε

τρωθείς καὶ ἤσπον. — Primo in hisce notandum καὶ ἡσσόνων in libris deficere, verissime vero additum esse a Littréo, quod vel sequens καὶ ἤσπον docet et collatio praeterea consimilium in hoc libro locorum. Pro ἐξ ἴσων cett. una voce ἐξίσων, quod dubiae fidei Schneidero in Lex. Frequens verbum ἐξισόω et nomen ἔπισος, sed ἔξισος me legere non memini. Verum eius origo h. l. aperta; nam scripsit Hipp. ἐξ ἴσων -- τῶν τρωμάτων -- ἀποθνήσκει ὁ ἄνθρωπος, sicuti mox: ὁκόταν καὶ ἄλλως μέλλῃ ἀποθανεῖσθαι ἐκ τοῦ τρώματος. Participium ἐόντων in causa est, quare ἐξίσων una voce librarii scriberent.

ὁκόταν καὶ ἄλλως. — Tum h. l. tum saepius in hoc libro ὁκόταν pro ὅταν e codd. reposui.

λεπτοτάτῳ ὀστέῳ . . . ὀλιγίστῃ σαρκί. — Vulgo λεπτῷ τε et ὀλίγῃ. Superlativos e libris Med. et duobus Parisiensibus cum Littréo exhibeo.

ἔνεστι. — Hoc cum nuperrimo editore ex iisdem codd. exhibeo. Vulgo ἐστίν.

§ 4.

Ἰσχυρότερον — πρόσθεν. — Vulgo ἰσχυρότερον ὅτι τῆς κεφαλῆς τοῦ ὀστέου παντὸς τὸ ὀστέον τῆς κορυφῆς καὶ τῶν οὐράτων ἢ πᾶν τὸ πρόσθεν, in quibus pro τοῦ ὀστέου παντὸς τὸ ὀστέον cod. Med. et Parr. duo τὸ ὀστέον ἅπαν τὸ ὀπισθεν, iidemque ἢ ἅπαν pro ἢ πᾶν. Utrumque recepit Littréus, quod et ego feci, id unum si excipias, quod ἅπαν ante τὸ ὀπισθεν deleui. Nimirum cranii pars pone verticem et aures opponitur toti reliquo ossi anteriori: itaque ἢ ἅπαν τὸ πρόσθεν de longe maiore cranii parte optime habet, sed in ἅπαν τὸ ὀπισθεν, de longe minore parte posteriore, ἅπαν abundat et librariorum errore invectum est. Ceterum altera probabilis lectio huius periodi latet in vulgata, si cum trium istorum librorum scriptura eam componas, ad hunc modum: Ἰσχυρότερον ὅτι τῆς κεφαλῆς τοῦ ὀστέου παντὸς τὸ ὀπισθεν τῆς κορυφῆς καὶ τῶν οὐράτων καὶ σάρκα πλεονα καὶ βαθυτέρην ἐπὶ ἐωυτέῳ ἔχει τοῦτο τὸ ὀστέον. Forte etiam in hac τοῦ ὀστέου

ἄλλου παντός requiras; sed hoc utut est, eiusmodi quid non praefero prae iam in textu descriptis.

ὑπό τε τῶν τρωσίων καὶ τῶν βελέων. — Littréus de suo ὑπὸ τῶν τε τρωσίων, κ. τ. λ. »Le déplacement, inquit, que j'ai effectué entre ces deux mots, quoique ne s'appuyant sur aucun manuscrit, se justifie par le parallélisme de la phrase, p. 488, l. dern." — Innuitt verba καὶ δίοτι οὕτω ταῦτα ἔχει, τῶν τε τρωσίων καὶ τῶν βελέων κ. τ. λ., quae cum nostris hoc nomine comparari plane nequeunt: nam ibi ἔχει τε τῶν τρωσίων nemo Graece sciens scripserit, contra loco nostro rectissime ὑπό τε τῶν τρωσίων dicitur, sicuti § seq. ἐν τε τῷ ἔμπροσθεν τῆς κεφ. καὶ ἐν τῷ ὀπισθεν, ubi nihil tentat Littréus.

ἴσων τε ἐόντων καὶ ὁμοίων καὶ μεζόνων καὶ ὁμοίως τιτρωσκόμενος καὶ μᾶλλον. — Vulgo: ἴσων ἀπάντων καὶ ὁμοίων καὶ μειζόνων καὶ μειόνων ὁμοίως τιτρωσκόμενος καὶ μᾶλλον. In his omnino recte ἐόντων pro ἀπάντων de suo dedit Littréus, vereque idem μειόνων delendum censuit et eiecit.

ἐν τῷ ὀπισθεν τῆς κ. ἔχων τὸ τρ. — Pro ἐν τῷ libri tres ὁ ἐκ τοῦ, articulus h. l. ferri nequit praecedente ὄνθρωπος, neque ἐκ τοῦ prae ἐν τῷ praestat.

ἐκπυέσκειται. — Ita de meo dedi pro codd. lectione ἐμπυέσκειται: saepius hae praep. in compositis confunduntur.

ὅστις καὶ ἄλλως. — Haec omnino vera lectio, quam e libris Med. et Parr. duobus exhibuit Littréus; vulgatum εἴ τις καὶ ἄλλως longe deterius.

§ 5.

Αἱ δὲ ἔδραι — Foësius in adn.: „ἔδρη, inquit, dicitur Hippocrati in capitis vulneribus, ubi ita impactum vulnus est, ut teli vestigium in osse remaneat et impressum sit." Recte, conf. Oecon. Hipp. — In alia re simili quodam sensu usurpat hanc vocem Galenus de usu partium IX, 4., Vol. III, p. 689, ed. Kühn.: καὶ ἔστιν ἡ μὲν ἐξοχὴ παραπλησία μάλιστα τὸ σχῆμα τοῖς ἐπὶ τῶν δακτύλων ὄνυξιν, ἡ δ' αὖ κοιλότης ἀκριβῆς ἐστὶν ἔδρα τοῦ τοιούτου σχήματος κ. τ. λ.

ἡ ἔσω ἐσφλάσιος. — Edd. Ald. Baf. Merc. et libri quatuor καὶ ἔ. ἐ. — Foës., cett. ἡ habent.

ἐκ τούτων ὁ θάνατος οὐ γίνεται κατὰ γε δίκην, οὐδ' ἦν γένηται. — Haec verba maxime spectare videtur Foës. cum in adn. scribit: »Hic vero locus mendo non carere videtur, ut etiam asteriscus in omnibus exemplaribus adscriptus vitii suspicionem iniicit, neque in eo vertendo conveniunt interpretes. Mihi hic sensus elici videtur, ut ubi in vulneribus capitis telum in osse insederit, quod neque fissum sit, neque collisum, neque intro desidat (quod tam in anteriore quam posteriore capitis parte contingit) ex his si mors consequatur, non aequè tamen accidere, quod tardius intereant qui posteriore capitis parte vulnus acceperint, celerius vero qui anteriore ob utriusque ossis naturam. Ita ut non iniuria ista ad superiora referantur. Ubi κατὰ δίκην aequo iure, aequaliter, eodem iure aut modo ac ex aequo significare videtur.” A Foësio dissentio: locus enim integer est, asteriscus vero in veteribus Edd. adponitur ad vitiosum τὰ νεῦρα ἀγμῆς pro ἄνευ ῥωγμῆς. Quod ad nexum cum superioribus, hac de re in prolegomenis videbimus, quum de totius libri partium consecutione exponendum sit. Tandem illud κατὰ δίκην recte accepit Schneid. in Lex. »beij Hipp. heisst κατὰ δίκην s. v. a. εἰκότως, der Natur, oder Billigkeit gemäss.” Itaque recte Littréus: »La mort n'en est pas le résultat naturel, même quand elle survient.” Minus recte Grimmius Foësiū, uti videtur, secutus: »so erfolgt der Tod, wenn er auch eintritt, nicht auf gleiche Weise,” p. 474, II, ed. Lilienhain.

πανταχοῦ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἔλκος γενομένου. — Advertit πανταχοῦ h. l. pro ὅκουον positum.

ἦν τύχη τὸ βέλος. — Vulgo εἰ τύχη, sed codd. quatuor εἰ τύχοι. Malui ἦν pro εἰ reponere, quum mox iterum ἦν inferatur.

πάντων δὲ μάλιστα, ἦν τὸ ἔλκος ἐν τῷ βρέγματι γενόμενον κατὰ τὸ ἀσθενέστατον τῆς κεφαλῆς, καὶ αἱ ῥαφαὶ εἰ τύχοιεν εἶναι περὶ τὸ ἔλκος. — In his pro ἦν τὸ ἔλκος legitur in libris ἦν τὸ βέλος, quas voces Scaliger eumque secutus Littréus e textu eiecerunt. Et me quoque βέλος ἐν τῷ βρέγματι γενόμενον offendit: ἔλκος ἐν τῷ βρέγματι γίνεται, sed βέλος ἐν τῷ βρέγματι στηρίζεται. Confusa sunt nomina βέλος et ἔλκος, quorum hoc si reponas, omnia bene procedunt.

τῶν δὲ τρόπων ἐκάστου πλέονες ἰδέαι γίνονται τοῦ κατήγματος ἐν τῇ τρώσει. Recte Foësius: «hic autem, inquit, κατήγματος nomen solutam in osse unitatem melius sonare videtur quam fracturam, tum quod os vitiari aut nigrescere possit, tum etiam quod collisum sit absque fractura, quae sub hoc genere, comprehenduntur.” Apposite adfert Littréus locum ex initio § 44: τούτων τῶν τρόπων τῆς κατήξις ἐς πρίσιν ἀφήκει ἢ τε φλάσις ἢ ἀφανὴς ἰδεῖν, καὶ ἦν πως τύχη φανερὴ γενομένη καὶ ἡ ῥωγμή. κ. τ. λ.

ὅστέον ῥήγνυται τιτρωσκόμενον καὶ τῷ περιέχοντι ὁστέῳ τὴν ῥωγμὴν, ἀνάγκη φλάσιν προσγίνεσθαι, ἢ περ ῥαγῇ. -- De meo ἦν περ ῥαγῇ, quae librorum scriptura est, in ἢ περ ῥαγῇ mutavi. Nempe quum ῥαγῇ subiectum sibi habeat ῥωγμή e superiore τὴν ῥωγμὴν repetendum, absurde dicitur ἦν περ ῥαγῇ, quum iam his affirmatum sit os re ipsa fractum esse: verum definiendus erat locus τῆς φλάσις, ita ut ἢ περ ῥαγῇ certo certius reponendum sit.

ὥστε οὐ καταφανέες γίνονται ἔστι αἱ τῶν ῥωγμέων. — Vulgo ὁστέου: liber Med. et Parr. duo ὥστε οὐ, quod iam Martinus desideravit et Foës. Latine expressit. Olim legebatur ἔστι δ' αἷτιον ῥωγμέων: sed codd. tres ἔστι δ' αἱ τῶν ῥωγμέων, unde verissima emendatione ἔστιν αἱ τ. ῥ. effecit Littréus.

οὗτ' ἐν τῇσι ἡμέρησι ἐν ἧσι ἂν καὶ πολλὸν ὄφελος γένοιτο τούτου τῷ ἀνθρώπῳ. — Vulgata fert: οὗτ' ἐν τῇσι ἡμέρησι, ἐν ἧσιν ἂν καὶ πόνων ἂν ὄφελος γένοιτο τοῦ θανάτου τῷ ἀνθρώπῳ. In his autem ὅσησι pro ἧσι dant liber Med. et Parr. duo, iidemque ποιέον et in marg. ἴσως πύελον. Plures etiam codd. alterum ἂν omittunt. — Scaliger tentavit: ἐν ἧσι ἂν καὶ πονῶν τὸ τέλος γένοιτο τοῦ θανάτου. » Duo, inquit, Ionismi πονῶν absolute, aut constructive et τέλος θανάτου pro θάνατος ” Coniectura prorsus displicet et tanti nominis viro indigna videtur; haud ita scripsit Hippocrates, nec Graece ita quisquam scripsisset. Foësius coniecit: ἐν ἧσιν ἂν καὶ πόνων ὄφελος αἷτιον γένοιτο τοῦ θανάτου τῷ ἀνθρώπῳ. — „Ὀφελος autem, inquit, neque solum ὄνησιν et

ἐπικούρημα Hesychio significat, sed etiam αὔξησιν.” Neque hic multum profecit. — Martinus ad πόνων ὄφελος: » Leg., inquit, πάνυ. Rursum lin. 38 deest aliquid in hoc μετὰ τὴν τρωσιν et legendum μετὰ τὴν τρωσιν καταφανέων, hic enim redditur causa mortis hoc modo, ἔστι δ’ αἷτιον τοῦ θανάτου τῷ ἀνθρώπῳ ῥωγμέων οὔτε αὐτίκα μετὰ τὴν τρωσιν καταφανέων, οὔτε ἐν τῇσι ἡμέρησι ἐν ᾗσιν ἂν καὶ πάνυ ὄφελος γένοιτο. Sed Hipp. hoc scripsit per hyperbaton, figuram sibi familiarem, ut passim Gal. docet.” Neque hic rem acu tetigit, maioreque quam quo opus est molimine locum tentat. Ad verum, puto, ducet Littréi correctio: ἐν ᾗσιν ἂν καὶ πλέον ὄφελος γένοιτο ἐκ τούτου τῷ ἀνθρώπῳ. Nimirum duo tantum leviora ad traditorum ductum in ea mutata cupio. Non ferri potest πλέον, quia comparativus h. l. non quadrat; praestat Ionicum πολλόν: tum vero praepositio ἐκ abundat, nam recte dicitur ὄφελος γίνεται τινός. Iamque corruptionis ratio sponte intelligitur: πολλόν facili lapsu in πόνων abierat: ἄν in libris quibusdam, ut fit, vitiose repetitum fuit; τούτου vero nescio quo medo in τοῦ θανάτου abiit: forte inter utramque syllabam propter vitium, quod fieri potuit, in membrana spatium vacuum intermedium relictum fuerit τού του, quod postea quis expleverit τοῦ θανάτου scribendo.

αἱ δ’ αὖ παχύτεραι. — Pro αὖ cod. Med. et Parr. duo αὐτέων; iidemque libri mox: Ἔστι δὲ αὐτέων καὶ αἱ μὲν ἐπὶ μ. ρ., quod recepit Littréus. Me vero iudice, si horum librorum lect. sequi velis, scribendum est: αἱ δ’ αὐτέων παχύτεραι τε καὶ εὐρύτεραι ῥήγνυνται· ἔναι δὲ καὶ πάνυ εὐρέαι, ἔστι δὲ αὐτέων καὶ αἱ μὲν ἐπὶ μ. ρ. κ. τ. λ.

καὶ αἱ μὲν ἰθύτεραι — ὀστέου. — Vulgata fert: καὶ αἱ μὲν ἰθύτεραι αἱ δὲ ἰθεῖαί τε καὶ πάνυ αἱ δὲ καμπυλώτεραι τε καὶ πάνυ καμπύλαι καὶ βαθύτεραι αἱ δὲ εἰς τὸ κάτω καὶ διὰ παντός τοῦ ὀστέου. Librorum lectt. variae nihil lucis afferunt. Recte vero Martinus πάνυ ante καμπύλαι desideravit. Recte etiam Scaliger et Foësius viderunt ante βαθύτεραι membrum deficere, ita ut αἱ μὲν ἐπιπολαιότεραι, αἱ δὲ βαθύτεραι requirerent. Rectius etiam vidit Littréus locum refici posse iuxta sequentis capituli verba: nam omnino ob membrorum similitudinem alterum a librariis omissum est.

Itaque hic dedit: καὶ αἱ μὲν ἰθύτεραί τε καὶ ἰθεῖται πᾶν, αἱ δὲ καμπυλωτέραι τε καὶ καμπύλαι καὶ βαθύτεραι τε ἐς τὸ κάτω καὶ διὰ παντὸς τοῦ ὀστέου, καὶ ἥσσον βαθεῖται ἐς τὸ κάτω καὶ οὐ διὰ παντὸς τοῦ ὀστέου. Malui omnia ad eundem partitionis tenorem describere, quo primum auctor ab initio haec efferre coeperat.

§ 7.

φλασθείη δ' ἂν ὀστέον μένον ἐν τῇ ἐνωτοῦ φύσει. — Vulgo τὸ ὀστέον, at cod. Med. Parisinique duo omittunt articulum, qui mihi quoque melius in universali eius modi enunciato abesse videtur. Ex iisdem libris cum Littréo μένον adscivi, quo addito omnino opus est.

ἐν τῷ ὀστέῳ. — Praepositionem cum Littréo ex iisdem libris addidi, uti et e pluribus uno τρόπος, quod paulo post e vulg. exciderat.

καὶ οὐ διὰ παντὸς τοῦ ὀστέου. — Negationem ex eodem fonte cum Littréo adieci: addendam fuisse dudum viderant interpretes.

Ἀλλὰ τουτέων τῶν ἰδεῶν οὐδεμίαν κ. τ. λ. — In his ἄλλ' οὐ τουτέων τ. ἰ. οὐδεμίαν praebent cod. Med. et Parr. illi duo, idque in textum recepit Littréus. Et recte quidem ex hoc fonte οὐδεμία, quod ferebat vulgata, in οὐδεμίαν mutavit: sed contra ἄλλ' οὐ prae ἄλλά h. l. me iudice non praestat, ita ut in his voculis vulgarem lect. retinuerim.

ἔστι ἰδόντα . . . γνῶναι. — Ita libri laudati tres: vulgo ἰδόντι: Littréus accusativum praetulit, quid praestet vix discerno.

ἢ μὴ πέφλασται. — Opportune haec verba in vulg. omissa praebent libri iidem. Recepit illa etiam Littr.

ἐκάς ἐοῦσαι. — Utrum re vera ἐγκάς h. l. legerit Galenus, qui ἐν βάθει exponit hanc voculam, ego nescio. Fieri potest ut legerit (vid. Foës. in Oecon. et Littr. ad h. l.), sed certum iudico non recipiendum esse, etiamsi legerit. Ad ἐκάς ἐοῦσαι cf. § 40 huius libelli: ἐκάς est ἐκάς τοῦ ὀστέου τοῦ πεφλασμένου.

§ 8.

καὶ ἐρρώγματος τοῦ ὀστέου ἐσφλᾶται τὸ ὀστέον κ. τ. λ. — Olim verba καὶ ἐρρώγματος τοῦ ὀστέου, pro quibus libri quatuor

τε καὶ ἐρρ. τοῦ ὁ., ad praegressi capituli finem referebantur, ita ut iungeretur ἐκὰς ἐοῦσαι καὶ ἐρρώγος τοῦ ὀστέου. Notemus autem primum καὶ ita inepte poni, tum vero in isto capite non fieri sermonem de osse fracto, sed de contuso. Itaque recte ista ad huius § initium traxit Littréus. Neminem sane nostri orationi adsuetum offendet ἐρρώγος τοῦ ὀστέου ἐσφλᾶται τὸ ὀστέον: eiusmodi abundantia nostro non rara; convenit autem in primis h. l., quo ante omnia demonstrat sine fractura os medium desiderare non posse.

ἐσφλώμενον. — ἐσφλώμενον ἔσω liber Med. et Parr. illi duo, quod neque ego praefero.

ἀπὸ τοῦ ἄλλου ὀστέου μένοντος. — Exspectaveris forte ἀπὸ τοῦ ἄλλου ὀστέου τοῦ μένοντος: potest tamen alter articulus abesse.

ἐσφλᾶται. — Recte ita libri illi duo Parr., ceterorum ἔσφλασσται deterius.

§ 9.

τῇ ἔδρῃ. — τῇ ἐδραίν cod. Med. et Parr. duo; τῇ ἐδρέῃ pluri-
mae Edd., Foësiana et Lindeniana exceptis, quae ἔδρῃ. Ἐδραίν
recepit Littréus conferens cum ἀναγκαίῃ et huc referens glossam
Erotiani ἐδραίως κ. τ. λ. — Nolo unici exempli huius fide formam
insolitam recipere, minimeque loco eiusmodi, quo facile ἘΔΡΗ
in ἘΔΡΑΙΗ, ἘΔΡΕΗ abire potuit, propter Iotacismum, quem
vocant: licet concedendum Littréo, vero simile esse Erotianum h. l.
ἐδραίν legisse.

καὶ φλάσιν κ. τ. λ. — Vulgo καὶ φλάσιν προσγενέσθαι ἀνα-
γκαῖόν ἐστι, ἢ μᾶλλον, ἢ ἥσσον, ἢ ἢ περ καὶ ῥωγμὴ προσγέ-
νηται ἔνθαπερ καὶ ἔδρῃ ἐγένετο καὶ ἡ ῥωγμὴ ἐν τῷ ὀστέῳ τῷ
περιέχοντι τὴν τε ἔδρην καὶ τὴν φλάσιν. In quibus cod. Med. et
Parr. illi duo pro ἢ ἥπερ habent ἥνπερ et in fine pro φλάσιν
ferunt ῥωγμὴν. Ceterae in textu, qualem iam exhibui, correctiones
Littréo debentur, vere καὶ ἔδρῃ in ἡ ἔδρῃ mutanti et copulam ante
ἐν τῷ ὀστέῳ inferenti.

καὶ ἔδρῃ — πέμπτος οὗτος τρόπος. — Totum hoc membrum in
vulgata deficit, addidit vero e cod. Med. et duobus illis Parisinis
Littréus. Sed hic reiecit πέμπτος οὗτος τρόπος: » qui, inquit, me

paraît une addition inopportune du fait de quelque glossateur, qui aura cru qu'il s'agissait d'une nouvelle espèce de lésion du crâne, tandis qu'il n'était question que d'une complication de l'hébra, qui forme dans le tableau dressé par Hippocrate la quatrième espèce de ces lésions." Sunt quidem ista accuratius perpendenda. Ante omnia notandum § 40, ubi vulgo πέμπτος οὗτος τρόπος, Aldum et libros plures habere ἑβδομος οὗτος τρόπος. Notemus dein in hoc nostro capite verba ἐν δὲ τῷ τρόπῳ ἐκάστῳ πλέονες ἰδέαι γίνονται κ. τ. λ. parum apte cum ceteris cohaerere, nisi brevi ante plures τρόποι enumerentur. Itaque et h. l. verba a Littréo omissa servavi et ibi de meo ἑκτος οὗτος τρόπος reposui, quam rationem defendam ipsa septem illorum τρόπων enumeratione.

- I. Fractura cum contusione.
- II. Contusio sine fractura.
- III. Contusio cum fractura, ita ut os intro recedat.
- IV. Teli sedes cum fractura et contusione.
- V. Teli sedes cum sola contusione.
- VI. Teli sedes sola per se.
- VII. Laesio ossis in alia capitis parte, quam qua vulnus acceptum sit.

Nempe fractura, quae sine contusione esse nequit, simplex contusio et teli sedes, variaeque harum complexiones τρόπους faciunt κατήγματος ossis: ἰδέαι vero in τρόποις singulis pendent a maiore minore extensione, altitudine, a vario decursu, varia forma, quod non satis animadvertisse videtur nuperrimus editor. Quod autem affirmo, id verum esse demonstrabo ipsius huius § verbis: καὶ πολλὰ ἄλλαι ἰδέαι τοῦ τοιουτέου τρόπου, ὁμοῖον ἂν τι καὶ τὸ σχῆμα τοῦ βέλους ᾗ. Tum vero ultro patet, verbis ἤδη πέφρασται auctorem innuere posteriorem § 6 et § 7 partem. Denique quos τρόπους habeat, patet ex initio § 44, ubi ipse quintus mihi τρόπος i. e. sedes cum sola contusione etiam recensetur. Non credo in huius § universae descriptione quemquam in verborum ordine aliquid esse desideraturum, quemadmodum transpositionem membrorum proposuit Littréus p. 208 editionis suae. Verum quidem est Hippocratem a magis composita laesione descendere ad minus compositam, sed quidni ita facere potuit? Liber eius non fuit compendium in usum scholarum, qualia nostra fert aetas.

ὅκου ἐστήριξε. — Vulgo ὅπη ἐστ. ; illud praebebat cod. Med. et duo Parr. recepitque Littr.

ἔκτος οὗτος τρόπος. — Haec de meo addidi, vide supra.

καὶ περὶ μὲν φλάσιός τε καὶ ῥωγμῆς. — In his τε cum Littréo e libris tribus illis adscivi: iidem mox προσγένηται praebuere pro vulgato προσγίνηται.

αἱ δ' αὐταὶ καί. — Vulgo καὶ δ' αὐταὶ καί. Cod. Par. unus αὐταὶ δέ, quod recepit Littréus, sed mihi minus arridet. Ego secutus sum lect. cod. Med. et duorum illorum Parisinorum.

βαθύτεραι τὸ κάτω. — Ita ex iisdem tribus libris Littr. Vulgo βαθύτεραί τε κάτω.

στενότεραι. — Ita liber unus et Lindenius. Cett. omnes στενότεραι, in quo forte latet Ionicum στεινότεραι. Verba τε καὶ ἥσπον στεναί cur non reciperem e duobus illis libris Regiis, non vidi: me iudice parum recte ista neglexit nuperrimus editor.

ἡ διακέκοπται διακοπή. — Vulgo ἡ διακεκόφαται διακοπή. — διακοπήν Ald. Bas. liber unus. — Sed ἡ (ῆ) διακέκοπται, διακοπή cod. Med. et Parr. illi duo, unde recte ἡ δ. δ. dedit Littréus.

γενομένη. — De meo aoristum dedi. Cett. γινομένη, γιγνομένη.

§ 40.

ἑβδομος οὗτος τρόπος. — Ita cod. unus Littréi et Ald. ἑβδομαῖος liber Med. et codd. 2. Parr. illi: vulgo πέμπτος οὗτος τρ. cf. adnotationem ad § superiorem.

οὐδ' ὅκου τῆς κεφαλῆς. — Vulgo ὅπη. Codd. illi tres ὅχοι, quod recepit Littréus. Malui hoc in ὅκου mutare.

§ 44.

καὶ ἡ ῥωγμὴ ἡ ἀφανὴς ἰδεῖν. — Vulgo καὶ ῥ. ἦν ἀ. ἰ. — Articulum ante ῥωγμὴ dedere libri Med. et Parr. duo: ἦν in ἡ de suo mutavit Littréus: recte.

ἦν φλάσις μούνον. — μούνη libri illi tres.

προσθεῖται. — Cod. Med. et Paris. duo iidem simplex ferunt

δεῖται. Idem autem compositum legis in lib. de vietu acut. § 57.

ὧν οὐδετέρου ἐς τιμωρίην προσδέεται μελίκλητον.

κέχρηται. — δεῖται libri tres laudati.

οὐδὲ αὕτη πρίσιος δεῖται. — De meo αὕτη scripsi. Cett. αὐτή, quod servavit Littréus, qui etiam paulo post pessime e libris Med. et Parisinis illis duobus αὐτή intulit, vulgata rectissime οὐδ' αὕτη ferente.

τῶυτό. — Libri duo Parr. τῶυτόν, quod exhibuit nuperrimus editor. Paulo ante εὐρεῖα scriptum est a me; vulgo εὐρέη, alii libri εὐρείη.

§ 42.

εἴτ' ἐν τοῖσι ἰσχυροτέροισι. — Haec e cod. Med. et duobus Parisinis recte addidit Littréus.

εἰ διακεκόφαται. — Ionismus in tribus illis libris evanuit, ferunt enim εἰ καὶ διακεκομμένα εἰσί.

ἢ εἰ ἔσω ἐσήϊσαν ἐς τὸ τρωῶμα. — In hisce in primis ἢ de meo dedi pro καί, quod cett. habent, quum particula disiunctiva opus esse videatur in commemoratione rerum, quarum alterutra tantum locum obtinere potest, non ambae simul. Porro vulgata fert ἔσω εἶησαν: Scaliger voluit εἰσέϊσαν. Vertunn. dedit ἔσω ἐσίεσαν, Littr. ἔσω ἥϊσαν; equidem ἔσω ἐσήϊσαν dedi, partim cum Littréo de ortu vulgati εἶησαν ex ἥϊσαν consentiens, partim attendens mentem ad plures in hoc libro locos, ubi ἐσφλᾶται ἔσω obvium.

καὶ ἦν τοῦτο ἦ, κινδυνεύει τὸ ὀστέον φιλὸν εἶναι τῆς σαρκὸς, καὶ φάναι ἔχειν τι σῖνος τὸ ὀστέον ὑπὸ τοῦ βέλους — Vulgo: κινδυνεύειν τὸ ὀστέον φιλὸν εἶναι τῆς σαρκὸς, καὶ ἦν τοῦτο ἦ, φάναι ἔχειν τι σῖνος τὸ ὀστέον ὑπὸ τοῦ βέλους. — Cod. Med. et Parr. duo illi: καὶ ἦν τοῦτο ἦ, φάναι κινδυνεύειν τὸ ὀστέον φιλὸν εἶναι τῆς σαρκὸς, ἔχειν τι σῖνος τὸ ὀστέον ὑπὸ τοῦ βέλους. — Hanc lect. ita recepit Littréus, ut de suo καί ante ἔχειν adderet: non male quidem, sed illud φάναι κινδυνεύειν tamen non valde placet. Dedi quod mihi in vulgata latere videbatur.

ἀπτόμενον δ' ἤδη. — ἀπτόμενον δὲ τοῦ ἀνθρώπου ἤδη liber Med. et Parr. duo.

ἡ φιλοῦ γε ἐόντος τοῦ ὀστέου. — Vulgo φιλοῦ τε ἐόντος τοῦ ὀστέου. Littréus τε delevit. Sed ante omnia opus est ut ἡ ante φιλοῦ addatur, qua vocula sententia salvo sano sensu carere nequit. Hoc facto τε in γε mutavi, quod si factum nolis, tota vocula erit eiicienda.

εἴ τι πέπονθε τουτέων τὸ ὀστέον. — Vulgo τοῦτο, alii τούτω; sed libri tres illi saepe iam laudati τουτέω, unde Littr. recte τουτέων.

ἐξελέγχειν πλὴν μηλ. — ἐξελέγχοντα vulgo: illud recte Littr. e cod. Med. et duobus Parisiensibus.

ἅπερ καὶ τοῖσι ὀφθαλμοῖσι καταφανέα ἔστι ὁρῶντα γινώσκειν. Vulgo ἐστίν, quod fecit ut hunc locum non intelligeret Lobekius, quum paralip. Gr. Gr. p. 526. scriberet: »duo postrema ὁρῶντα γινώσκειν epexegesis continent utique supervacaneam." Hunc quidem citat Littréus et: »Malgré cette autorité, inquit, je n'ai pas supprimé ces deux mots, sur lesquels les manuscrits sont unanimes." Bonum factum quod non delevit, sed neque hic intellexit: nempe minus apposite ad Graeca Gallice interpretatur: »désordres, qui d'ailleurs sont reconnoissables à la vue d'une manière manifeste." — Sensus est ἅπερ καὶ ὁρῶντα γινώσκειν ἔστι, ὅτι τοῖσι ὀφθαλμοῖσί ἐστι καταφανέα. — Nempe ὁρῶντα γινώσκειν opponitur dignotioni μηλώσιος οπε.

§ 43.

καὶ φλάται τὰς ἀφανέας φλάσιος. — Littréus in adnotatione: »Le sens, inquit, exige ici καὶ φανεράς, j'ai mis ce mot dans la traduction." Et vero interpretatur hoc modo: »les contusions apparentes et non apparentes." Sed vereor, ne vehementer erret: nam § 7: ιδέαι δὲ τῆς φλάσιος πλείους γίνονται, inquit Hipp. et paulo post: ἀλλὰ τουτέων τῶν ιδεῶν οὐδεμίαν ἔστι ιδόντα ὀφθαλμοῖσι γινῶναι, ὁκοίη τίς ἐστι τὴν ιδέην καὶ ὁκόση τις τὸ μέγεθος. οὐδὲ γὰρ εἰ πέφλασται, ἢ μὴ πέφλασται, ἐόντων πεφλασμένων καὶ τοῦ

κακοῦ γεγεννημένου, γίνεται τοῖσι ὀφθαλμοῖσι καταφανές ἰδεῖν αὐτίκα μετὰ τὴν τρωσιν.

ὁκόταν ἕτερος — ὁκοτέρη ἂν ᾖ μᾶλλον. — Vulgo: ὅταν ἕτερος ὑφ' ἑτέρου τιτρωσκόμενος ἐπίτηδες τρωσάι βουλόμενος, ἢ ὅταν ἐξ ὑψηλοτέρης γίνηται ἡ βολή ἢ ἡ πληγὴ, ὁπότερ' ἂν ᾖ μᾶλλον. Cod. Med. et Parr. illi duo cum eo fere consentientes: ὁκόταν ἕτερος ὑφ' ἑτέρου τιτρωσκόμενος ἐπίτηδες ἔτρωσεν βουλόμενος, ἢ ὁκόταν ἀκέων καὶ ὁκόταν ἐξ ὑψηλοτέρου γίνεσθαι ἡ βολή, ἢ ἡ πληγὴ ὁκοτέρη ἂν ᾖ μᾶλλον. Feliciter et vere locum restituere mihi visus est Littréus, e cuius emendatione integrum descripsi.

περικρατέη. — Ita Edd. veteres et libri scripti quatuor: ἐπικρατέη cett. — Minus solito sensu περικρατέειν h. l. dicitur pro *fortiter manu prehensum tenere*.

ἐσπίπτοντα. — ἐπιπίπτοντα cod. Med. et Parr. duo.

πρὸς τὸ ὀστέον. — ἔς τε τὸ ὀστέον iidem libri.

καὶ ἐς ἰθὺ τρωθῇ καὶ καταντίον. — Pro τρωθῇ καί, quod opportune praebuere Littréo libri Parr. duo, vulgo infinit. τρωθῆναι, qui profecto calami lapsu e subiunctivo et copula ortus.

καταντίον γενομένου τοῦ ὀστέου τῷ βέλει. — Cod. Med. et Parr. γενομένου praebuere; vulgo pessime γένοιτο.

τά δ' ἐς πλάγιον. — Ita libri illi tres: vulgo τὰ δ' ἐς πλ.

φλᾶ καὶ ἔσω ἐσφλᾶ. — Ita libri duo Parr. Vulgo καὶ φλάσει εἴσω ἐς κεφαλὴν, unde olim effeceram καὶ ἐσφλᾶ ἔσω ἐς κεφαλὴν, quod nunc etiam in hac lect. latere videtur; sed alteram omnino praefero.

ἔνια γὰρ τῶν τρωμάτων τῶν οὕτω τρωθέντων οὐδ' ἐψιλοῦται τὸ ὀστέον τῆς σαρκός. — Grammatica huius loci ratio non statim aperta: primo enim intuitu ψιλοῦται transitive sumendum videtur, ita ut subiectum huius verbi sit ἔνια, obiectum τὸ ὀστέον. Id quasi sic se haberet locum interpretantur certe tum Foësius, cuius verba Latina servavi, tum etiam Littréus. Verum ψιλοῦται transitive sumi nequit; passivum est, adeo ut ἔνια γὰρ τῶν τρωμάτων τῶν οὕτω τρωθέντων nominativum absolutum faciat.

§ 14.

Τῶν δὲ β. — Ita libri quatuor, unde recepit Littréus: vulgo δὴ, quod minus congruum.

καὶ φλᾶ τε καὶ ἐσφλᾶ. — Libri scripti et editi omnes tum h. l., tum paulo inferius, in verbis φλᾶ τε καὶ πέπειρον ποιέει, non habent φλᾶ τε, sed φλᾶται, quod consistere nequit: videmus enim φλᾶται in hoc scripto Hippocrati ubivis passivum esse, itaque restitui quod etiam his locis procul dubio dedit auctor.

ἀρτίστομα. — Exponit Galenus in exegesi πανταχόθεν ὁμαλά.

ἐς τὸ πλάγιον. — Malui vulgatam lect. servare, quam cum Littréo e duobus libris Parisinis ἐς τε πλάγιον scribere.

καὶ ἔδρην μὲν ἐμποιέει αὐτὸ καὶ διακόψαν. — In his verbis αὐτό ad os refertur, διακόψαν ad τὸ βέλος: itaque transitum in his habemus a plurali τὰ δὲ βέλεα in superioribus ad singularem numerum, nisi praestet διακόψαντα scribere, quod quin in textum introducerem parum abfui.

τῶντὸν ἐστι. — Hic libri omnes τῶντὸν, sed Erotianus in voce ἐδραίως, Littréo etiam notante, τῶντό. Quid in talibus minutiis vere Hippocrateum sit, haud facile quis hodie certo dixerit.

§ 15.

καὶ ἐρώτησεν ποιέεσθαι πάντων τουτέων. — Malim in hisce περὶ πάντων τουτέων.

καὶ ἦν δῖνος ἔχη καὶ πέση. — ἦν h. l. recepi e lib. Med. et duobus illis Parisinis, qui totam hanc lect. praebent, quam nuperimus editor etiam admisit una particula ἦν excepta. Vulgata ferebat καὶ δῖνος, ἦ καὶ πέση.

§ 16.

ἦν γε τύχη γενομένη ἢ ἔδρη ἐν αὐτέησι τῇσι ῥαφῇσι. — Vulgo ἦν τε τύχη. Cod. Med. et Parr. duo καὶ ἦν τύχη, quod recepit Littréus. Locum facile in integrum restituere mihi visus sum in vulgata lect. τε in γε mutando. Sed praeterea καί, quod

libri supra ante γίνεται ferunt, delevi, quum abundet et nullo modo sedem suam ibi tueri possit.

συγκλέπτει. — Vulgo συμβλέπει, pro quo συγκλέπτει legere iam Scaliger iussit, quam emendationem firmant codd. iidem tres συγκλεπτή ferentes. Erotianus, monente Foës, h. l. legisse videtur συγκλέπτεται, quod recepit Littréus, qui in adnotatione plura adscribit ut significet illud συγκλέπτεται prae συγκλέπτει praestare. Mihi eo minus persuadet, quod ipse noster infra eodem hoc capite συγκλέπτουσι γάρ τήν γνώμην . . . αἱ ῥαφαί scribit, quem locum etiam Littréus adponit. Hoc autem, de quo agimus, loco vult auctor συγκλέπτει γάρ αὐτὴ ἡ ῥαφή τήν ἔδρην: obiectum enim e proxime antecedentibus repetendum est.

τῇ ἐν τῇσι ῥαφήσι γενομένη. — Pro τῇ, quae verissima Littréi est emendatio, αὕτη fert vulgata, αὐτῇσι cod. Med. et Paris. duo. Ex hac autem lectione etiam probabiliter τῇ ἐν αὐτῇσι τῇσι ῥ. γ. effeceris.

καὶ αὕτη ἡ ῥῆξις χαλεπ. — In his vulgata αὐτῇ, codd. illi tres αὐτή, quod recepit Littréus: pessime sane. Verissime αὕτη ἡ ῥῆξις iam Scaliger et Martinus emendarunt.

ἡ κου ἄλλοθι ἐρρώγοτος τοῦ ὀστέου. — Voculas ἡ κου ἄλλοθι, sine quibus locus constare nequit, de meo adscripsi; § seq. ἡ κου ἄλλοθι τῆς κεφαλῆς τῆς ἄλλης.

ἐτοῖμον. — Ita Ionice scripsi, cett. omnes ἔτοιμον.

καὶ διὰ τὴν ἀραιότητα. — διὰ τήν, quod in vulg. deficit, cum Littr. e cod. Med. et Parisinis duobus adscivi.

καὶ δὲ ἄτε. — Ita Littr. e duobus Mss. Pariss.: idem latet in καὶ δὲ ἄτε cod. Med. et in vulg. καὶ διὰ τε. Postremum hoc olim varie interpretari et emendare conati sunt.

μένει. — Iam Scaliger ita emendavit vulgatum μὲν εἰ. Coniecturam postea firmarunt libri illi tres.

καὶ φράσασθαι οὐκ εὐμαρῆς κ. τ. λ. — Vulgata ferebat: καὶ φράσασθαι οὐκ εὐμαρῆς ἢ, οὔτε ὑπὸ ἔδρης τοῦ βέλους γενομένης ἐν τῇ ῥαφῇ, ἐπειδὴν ῥαγῇ καὶ διαχαλάσῃ, ἀλλ' ἔστι χαλεπώτερον κ. τ. λ. Cod. Med. et Parr. illi duo: καὶ φράσασθαι οὐκ εὐμαρῆς, οὔτε εἰ ἀπὸ ἔδρης τοῦ βέλους γενομένης ἐν τῇ ῥαφῇ, ἐπειδὴν ῥαγῇ καὶ διαχαλάσῃ, οὔτε ἢν φλασθέντος τοῦ ὀστέου

κατὰ τὰς σάρκας ῥαγῇ καὶ διαχαλασθῇ, ἀλλ' ἔστι (ἔτι cod. Med.) Hanc lect. vere emendavit Littréus ita ut pro σάρκας reponeret ῥαφάς, ceteraque describeret, quemadmodum ego quoque locum iam exhibeo. Id unum autem displicuit, quod ἀλλ' ἔτι e cod. Med. scripsit, quippe quod ferri nequit; nam verbis ἀλλ' ἔστι κ. τ. λ. auctor refert, quis casus cognitu sit difficilior e duobus paulo ante enumeratis: ἀλλ' ἔτι autem congruum esset, si alium quemdam tertium memoraret, quod non facit.

αὐταὶ αἱ ῥαφαί. — Longe ineptissimum est αὐται αἱ ῥαφαί quod libri scripti et editi ferunt omnes.

ὁ τι μὴ ἰσχυρῶς διεκόπη. — Verissime Lindenius ὅτι vulgatae in ὁ τι mutavit; illud ferri nullo modo potest.

διακοπή δὲ καὶ ἔδρη τῶντὸν ἐστι. — Nolo reticere mihi nonnumquam vitii suspicionem movisse verba haec, quae in fine § 44, sub finem § 44, tandem hoc loco leguntur. Nempe duobus locis superioribus facile ea fero; hoc autem nostro ea abundare fere dixerim. Ego delere non sum ausus; nec tamen committere nolui ut futuro forte editori locum ad perquirendum non commendarem.

καὶ πολλὸν ἐλασσόνων. — Pone πολλὸν libri habent τε, quod recte suppressit Littréus.

§ 47.

τὰς ἐν τῷ ὁστέῳ γενομένας. — Tum h. l., tum infra, in verbis Ἐνταῦθα δὲ γενομένα, de meo aor. participii dedi, libris utroque loco γινόμενα habentibus. Me iudice persaepe apud nostrum in γίνεσθαι, γινόμενα cett. aoristus γενέσθαι, γενομένα latet, qui quin hoc loco requiratur, nemini dubium esse potest.

οὐδὲ ἐπιθεῖν. — Vulgo οὐδε πιέζειν. Rectissime vero Littréus praetulit cod. Med. et duorum Parr. lectionem οὐδ' ἐπιθεῖν. In hoc ipso capite καταπλάσιος καὶ ἐπιθέσιος, — καταπλάσσοντα καὶ ἐπιθέοντα, — οὔτε καταπλάσσειν, οὔτ' ἐπιθεῖν.

ἐν τῷ ψιλῷ τῶν τριχῶν. — Hoc omnino cum Littréo praefero prae vulgato ἢ ἐν τῷ ψ. τ. τρ. Recte ἢ omm. cod. Med. et Parr. duo.

ἤκου ἄλλοθι τῆς κεφαλῆς τῆς ἄλλης. Χρὴ δέ . . . . Inter ἄλλης et Χρὴ vulgo interponuntur haec: περιέχει γὰρ ἡ κεφαλὴ

ἡ ἄλλη τὸ μέτωπον πᾶν, ἐκ δὲ τῶν περιεχόντων τὰ ἔλκεα καὶ ἐν ὅτῳ ἂν ἡ τὰ ἔλκεα φλεγμαίνει καὶ ἐπανοιδίσκεται δι' αἵματος ἐπιρροήν. Tota periodus mihi insititia esse videtur: exhibet lusum dialecticum eumque longe stultissimum in verbo περιέχειν. Nimirum: ἡ κεφαλὴ περιέχει πᾶν τὸ μέτωπον, primus syllogismi terminus, δι' αἵματος ἐπιρροήν ἐκ τῶν περιεχόντων τὰ ἔλκεα καὶ ἐν ὅτῳ ἂν ἡ τὰ ἔλκεα φλεγμαίνει, alter terminus. Conclusio est, omnino deligandum esse vulnus in fronte, ne ista ἐπιρροή fiat. Sed putabimusne tam ridiculum fuisse Hippocratem, ut non videret idem ratiocinium aeque valere et eandem vim habere de reliquis capitis partibus vulneratis quam de fronte? Haud ego credo. Est haec putida recentioris scioli adnotatio, quae in textum irrepsit. De hac autem inflammationis ἐκ ῥεύματος theoria, multa habes in primis capitibus additamentorum spuriorum ad librum de victu acutorum. De ea quoque conferri potest Gal. lib. II. de Meth. ad Glauconem cap. 4. initio et in primis cap. 2. — Haec iam mecum disputaveram antequam videram Scaligerum item verba eiecta cupivisse, et Littréum contrarium opinatum esse; hic tamen etiam falsam ratiocinationem in hisce et observavit et indicavit; eam vero non ita defendit, ut in his verbis cum eo Hippocratem agnoscam.

§ 48.

τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ γινομένων. — Etiam h. l. aoristum participii de meo dedi, libris γινομένων ferentibus.

ὅκου ἂν τὸ μὲν ὀστέον ψιλὸν ἢ τῆς σαρκὸς καὶ δοκέη τι σῖνος ἔχειν ὑπὸ τοῦ βέλους, τὰ δὲ ἔλκεα μὴ ἱκανὰ τὸ μέγεθος κ. τ. λ. — Describam notulam Littréi: »Ante ἔλκεα, inquit, addit δέ vulg. — Scaliger: τὰ δὲ ἔλκεα μὴ ἱκανά. — Hic quaedam etiam sunt non deprompta ex narthecio Hippocratis. Tu totam periodum ita concipe: τάμνειν δὲ χρὴ τῶν ἐλκῶν τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ γινομένων καὶ ἐν μετώπῳ, ὅπου ἂν τὸ ὀστέον ψιλὸν ἢ τῆς σαρκὸς καὶ δοκέη τι σῖνος ἔχειν ὑπὸ τοῦ βέλους, τὰ μὴ ἱκανὰ τὸ μέγεθος, etc. — La correction de Scaliger est parfaite, et elle me semble tellement evidente, que je n'hésite pas à la recevoir dans le texte, quoique aucun manuscrit ne la justifie, tous ayant le δέ, qui seul

fait obstacle." Littréus solum δέ delevit non ἔλκεα. — Mihi vero et Scaliger et nuperrimus editor longe a vero aberrasse videntur: nam locus non est tangendus. Partitio est in τὸ μὲν ὀστέον et τὰ δὲ ἔλκεα; in altero vero partitionis membro ἥ e priore cogitatione supplendum, quasi scriptum esset: ὅκου ἂν τὸ μὲν ὀστέον ψιλὸν ἥ τῆς σαρκὸς καὶ δοκέη τι σῖνος ἔχειν ὑπὸ τοῦ βέλους, — τὰ δὲ ἔλκεα μὴ ἥ ἱκανὰ κ. τ. λ. — Fieri potest etiam ut re vera ἥ adscriptum fuerit, sed inter μὴ et ἱκανὰ interierit.

καὶ δ' αὖτε εἰ ἀσινές τέ ἐστι. — Littréus καὶ δ' αὖ εἰ κ. τ. λ. et in notula: »post αὖ addit τε vulgata, inquit. — Cette particule est nuisible et je l'ai supprimée, malgré les manuscrits, parce que les copistes la mettent et l'omettent à chaque instant par erreur." Immo equidem, quare αὖτε in αὖ mutem, causam video nullam, idem significant, et hoc certe altero durius sonat nostro loco.

ὅκου μὴ εὐμαρές ἐστι τῷ φαρμάκῳ ἀφικέσθαι. — Pro εὐμαρές, quod cod. Med. et Parr. duo habent, vulgo εὐχερές, quod servavit Littréus: mihi hoc alterius interpretationem referre videtur, ita ut trium illorum librorum lectionem praetulerim. Hesych. εὐμαρές· εὐχερές, cett. — Pro ἀφικέσθαι Scaliger voluit ἐφικέσθαι, quod etiam Foës. desiderat et Littréus dedit: mihi nulla mutatione opus videtur, recte medicus dicitur τῷ φαρμάκῳ μὴ δύνασθαι ἀφικέσθαι ἐς τινα τόπον, similiter atque cap. 24: τὸ δὲ βέλος δοκέη ἀφικέσθαι ἐς τὸ ὀστέον.

ὁκοίῳ ἂν τινι χρή. — Pro illo χρή Scaliger voluit κρίνεται, Martinus χρέη, Foës. ὁκοίου ἂν τινος χρένεται, Littréus ὁκοίῳ ἂν τινι χρῆ. Sunt haec omnia fere deteriora vulgato χρή, quod sanissimum est et interpretandum ὁκοίῳ ἂν τινι ἀφικέσθαι τὸν ἱητρὸν χρή.

καὶ τὰ τοιαῦτα. — Notanda structura καὶ τὰ τοιαῦτα — μακρὸν ποιέειν τὸ ἔλκος. Nimirum in mente habebat καὶ τὰ τοιαῦτα — μακρὰ ποιέειν.

§ 49.

φερομένην. — Mire cod. Med. et Parr. duo ἐπιφαινομένην.

ἐπ' ἀριστερά τμ. — ἐν τῷ ἐπ' ἀριστερά τμηθῇ κροτάφῳ

cod. Med. et Parr. duo, quod sane accuratius locum definire videtur altera lectione; vulgata tamen verior scriptura a me habetur.

§ 20.

ὀστέων εἵνεκα τῆς σαρκὸς ἐφιλωμένων. — Cod. unus ὀστέου ἐ. τ. σ. ἐφιλωμένου. Liber Med. et Parr. duo τοῦ ὀστέου ἐ. τ. σ. ἐφιλωμένου.

τὴν ὠτειλήν. — Pro his τῆς τομῆς ferunt libri illi tres.

ἀποχρῆναι. — Ita libri iidem. Vulgo ἄνω χρῆναι, pro quo Scal. voluit ἄνω χρῆσθαι, Martinus: ὅσου ἂν δοκέῃ ἀνθρώπῳ χρῆναι. Verissima est scriptura ἀποχρῆναι.

ἀναστῆλναι τὴν σάρκα ἀπὸ τοῦ ὀστέου. — διαστῆλναι prae-
bent cod. Med. et libri Parisienses duo illi. Pone ὀστέου solet legi:
ἧ πρὸς τῇ μήνιγγι καὶ πρὸς τῷ ὀστέῳ πέφυκε. Pro ἧ, quae
codicum duorum Paris. lectio est, vulgo ἡ legitur. Martinus:
»Malim, inquit, sic: καὶ τὴν μήνιγγα, ἡ καὶ πρὸς. Nam in
operibus artis ad explorandam fracturam et cutis et tunica περικρά-
νιος excinditur.» Nimirum hic aqua haeret; nam μήνιγγα h. l.
esse tunicam τὴν περικράνιον haud mihi persuadet, si quidem ubivis
in hoc libro cerebri membranam haec vox denotat: vide § 2 τὸ κα-
τώτατον τὸ πρὸς τῇ μήνιγγι. — § 23 ὑπὲρ τῆς μήνιγγος τῆς
περὶ τὸν ἐγκέφαλον. — § 25 ἀκινδυνότερα . . . γίνεται, ἐπὴν ἡ
μήνιγξ ὑγιὴς ᾖ. — § 28 πρίσαντα τὸ ὀστέον πρὸς τὴν μήνιγγα.
§ 30 οὐ χρὴ ἐκπρίειν τὸ ὀστέον πρὸς τὴν μήνιγγα αὐτίκα· οὐ
γὰρ συμφέρει τὴν μήνιγγα ψιλὴν εἶναι τοῦ ὀστέου. cett. Itaque
πρὸς τὴν μήνιγγα caro nulla crescit, neque scribere potuit quod
exprimunt ista verba ἧ πρὸς τῇ μήνιγγι καὶ πρὸς τῷ ὀστέῳ
πέφυκε, adeo ut voces nescio unde in textum intrusas et prorsus
supervacaneas et erroneas eiecerim.

μοτώσαντα δὲ καταπλάσματι χρῆσθαι. — Ante καταπλάσματι
inserunt χρὴ cod. Med. et Parr. duo.

μάζην ἐκ ἁλεπτῶν ἀλφίτων. ἐν ὅξει δὲ μάσσειν. — Vulgo
μάζην, liber unus μάζην, libri illi tres saepe laudati μάζης.
Hippocrates, 'puto, dativum dedit, qui per appositionem cum

καταπλάσματι convenit: καταπλάσματι χρῆσθαι . . . . μάζη. — Porro ἐν ὄξει δὲ μάσσειν habent libri illi tres et quartus alius vulgo vero ἐν ὄξει διαμάσσειν sine interpunctione pone ἀλφίτων. Denique quatuor illi libri pro ἡ ἔψειν ferunt ἔψειν δέ, quod deterius.

§ 24.

τῇ δ' ὕστεραίῃ. — Cett. omnes τῇ δ' ὕστεραίῃ ἡμέρῃ. Mihi ἡμέρῃ delendum visum est, quippe glossema.

καὶ σίνασθαι. — Quod Med. cod. et Parr. duo h. l. addunt τὴν σάρκα, id unde devenerit non intelligo, sed longe inneptissimum esse certo scio.

καὶ αὖτις ἐπικάρσιον. — Ionicum αὖτις ex Ald. recepi; vulgo εἰ ἢ κάρσιον, pro quo unice verum ἐπικάρσιον Littréo praebuere cod. Med. et Parisienses duo cum illo maxime consentientes.

ἐξελέγχει γὰρ ἡ ξύσις μάλα, ἣν μὴ καὶ ἄλλως καταφανέες ἔωσι αὖται αἰ πάθαι ἐοῦσαι ἐν τῷ ὁστέῳ. — Pro μάλα in his vulgata fert μᾶλλον. Cod. vero Med. et Paris. illi duo μάλα τὸ κακόν, unde primam vocem recepi, omittens τὸ κακόν, quod vereor ne a recentiore manu additum sit, ut expleret sententiam probe sibi constantem. Vulgata pone ὁστέῳ habet τοῦ βέλεος, quod e seqq. perperam huc retractum et ita repetitum.

αὐτὴν τε τὴν ἔδρην. — h. l. in vulg. perperam additur τοῦ βέλεος, quod prorsus supervacaneum omittitur in tribus illis libris Mss., quorum auctoritate suppressit iam Littréus.

§ 22.

ἐς πρίσιν ἀφίκειν. — Vulgo ἀφίκειν, codd. duo Parr. cum Mediceo fere consentientes ferunt ἀφήκειν. Cum Littréo tum p. 4 ἀφίκουσα, tum h. l. ἀφίκειν scripsi, praestat tamen his etiam locis ἀφήκουσα et ἀφήκειν recipere, quemadmodum p. 14 bis ἀφήκει legitur. Vid. Buttm. vol. II. p. 205.

καὶ τὰς τρεῖς ἡμέρας μὴ ὑπερβάλλειν. — Liber Med. et duo Paris. καὶ οὐ δεῖ τὰς τρεῖς ἡμέρας μὴ ὑπερβάλλειν, quod mihi ineptum videtur ideoque vehementer displicet; miror recepisce Littréum.

ἄλλως τε καὶ θερμῆς εἰούσης τῆς ὥρης. — Vulgo ἄλλως τε καὶ τῆς θερμῆς ὥρης, quod mihi cum nostri solito orationis tenore non congruere videtur, adeo ut de meo ita mutaverim.

ὑπὸ ἰσχυροτέρου τοῦ πρώσαντος. — Libri illi tres ἰσχυροτέρου, quod exhibet Littréus : vulgo ἰσχυροῦ.

τούτων δὲ οὕτω γενομένων. — Aoristum de meo dedi. Libri γενομένων et γιγνομένων.

μήτε ἄλλως, μήτε ὀρέων, ἐπὶ τὸ ὀστέον ἐπιτιθέναι τηκτόν τι μέλαν, μοτὸν θεύσας τῷ μέλανι τῷ τηκομένῳ, τό τε ἔλκος στείλαι καὶ ὑποτείνας ὀθόνιον ἐλαίῳ τέγξας, εἶτα καταπλάσας τῇ μάζῃ, ἐπιδῆσαι, τῇ δ' ὑστεραίῃ ἀπολύσας καὶ ἐκκαθήρας τὸ ἔλκος ἐπιξῦσαι. — Locum, quem emendatum, ut spero, exhibeo iam e librorum lectione describam : μήτε ἄλλως ὀρῶν (ὀρέων libri illi tres, ὅλως ὀρῶν δύνῃ cod. unus Par.) δεῖ δὴ ἐπὶ τὸ ὀστέον τήκειν (τήκων) τὸ μελάντατον θεύσαντα (θεύσας τι, θεύσαντι, δεῦσαί τι) τῷ μέλανι φαρμάκῳ τῷ τηκομένῳ, τό τε ἔλκος ὑποτείνας ὀθόνιον ἐλαίῳ τέγξαι (τέγξας, τέγξαντα) εἶτα καταπλάσας (καταπλάσαντα liber unus) τῇ μάζῃ ἐπιδῆσαι, τῇ δ' ὑστεραίῃ ἀπολύσας καὶ ἐκκαθήρας (haec etiam participia cod. unus accusativo) τὸ ἔλκος ἐπιξῦσαι. Ita vulgata, pro qua cod. Med. et Parr. duo illi primam partem ita efferunt : δεῖ δὴ ἐπὶ τὸ ὀστέον τὸ (τὸ om. cod. Med.) τηκτόν τὸ μελάντατον θεύσαντα τῷ μέλανι φαρμάκῳ τῷ τηκομένῳ στείλαι τὸ ἔλκος, ὑποτείνας ὀθόνιον ἐλαίῳ τέγξας (τέγξαι cod. Med.). — En librorum traditionem, quae in censum veniat necesse est, descripsimus. Videamus de vitiis, tum de nostra emendandi ratione, cui aliorum subiungam tandem conamina. — Initio quod codex unus habet, μήτε ὅλως ὀρῶν δύνῃ, procul dubio recentiori alicui debetur locum ita corrigenti. Recte vidit Littréus legendum esse μήτε ὅλως ὀρᾶν δύνῃ, nam hoc profecto voluit corrector ille, sed parum recte ista in textum recepit, quum non sint Hippocratis. Verum latet in vulgata vitium : nam ἦν μὴ διαγινώσκης . . . μήτε ἄλλως ὀρέων mancum est : quid deficiat, nemo facile certo dixerit, sed § 42 si consulas, videbis Hippocratem vulneratum interrogare, vulnus inspicere, subinde μῆλώσει, aliisve modis explorare, quorum alicuius men-

tionem facere potuit hoc loco ; — sed potuit etiam in genere varias explorandi methodos indicare et explorationi per visum opponere , quod lenissima medela exprimere sum conatus scribendo ἦν μὴ δια-
 γινώσκῃς τὸ ὀστέον . . . μήτε ἄλλως , μήτε ὁρέων . — Ita in fine
 § 42 ἔστι ὁρῶντα γιγνώσκειν . — Pergo ad cetera , in quibus ante
 omnia attendendum ad plura illa participia , quorum postrema in
 omnibus libris , unico excepto , nominativo efferuntur , prima accu-
 sativo , ita ut a δεῖ pendeant . Iam vero aut omnia servato δεῖ
 accusativo sunt ponenda , aut δεῖ δὴ delendum et participia nomi-
 nativo describenda , ut infinitivi pro imperativis poni censeantur ;
 quod vero simillimum censeo , quia postrema in unico tantum li-
 bro accusativo ponuntur . Itaque δεῖ δὴ , utpote recentius addita-
 mentum visum , delevi . — In seqq. verba ἐπὶ τὸ ὀστέον τηκτὸν τὸ
 μελάντατον δεύσαντα τῷ μέλανι φαρμάκῳ τῷ τηκομένῳ (haec
 enim probabilior codicum lectio) lacunas obferunt ; nam primo infi-
 nitivum aliquem desidero cum Foësius , qualis ἐγγέειν aut ἐπιτιθέναι ,
 ut dicatur ἐπὶ τὸ ὀστέον ἐπιτιθέναι τηκτὸν τὸ μέλαν , seu potius
 τηκτὸν τι μέλαν , quum postea illud accuratius definiat . Tum vero
 desidero nomen rem indicans , quam τῷ μέλανι δεῦσαι oporteat ;
 quod nomen in superlativo μελάντατον latere arbitror , quippe quem
 originem traxisse iudico e μέλαν μοτόν ; quid enim aptius , quod
 vulnere imponatur nigro medicamine liquabili tinctum , quam lina-
 mentum ? Nomen φαρμάκῳ delevi ; semel tantum in universo loco
 apte poni videtur , in verbis κατατακέντος τοῦ φαρμάκου , ita ut
 ceteris locis id eiecerim . Ceterum in vulgata loci lectione interposui
 infinitivum στεῖλαι e tribus illis libris , addita copula καί de meo ,
 sine qua sententia sibi non constat . — Itaque quam inierim ratio-
 nem ut hunc locum emendarem , et quare eam tenuerim , abunde si-
 gnificasse mihi videor . — Scaliger voluit τούτων δὲ οὕτω γινομένων ,
 ἦν μὴ διαγινώσκῃς εἰ ἔρρωγε τὸ ὀστέον , ἢ πέφλασται , ἢ καὶ
 ἀμφοτέρω ταῦτα , μήτε ἄλλως ὁρῶν διειδῆς , ἐπὶ τὸ ὀστέον
 τήκων τὸ μέλαν καὶ ὑποτείνας τὸ ὀθόνιον ἐλαίῳ τέγξει , εἶτα
 καταπλάσας τῇ μάζῃ ἐπιθεῖναι κ. τ. λ. Omnino tenendum Sca-
 ligerum non vidisse cod. Med. et duorum cum illo consimilium Pa-
 risiensium lectiones , ita ut profecto multa retinuisset , si copiis istis
 uti potuisset , quae iam resecanda illi visa sunt ; sed id utut est ,

maxime offendit illud *τήκων τὸ μέλαν*, quo modo nullus facile medicus Graecus scripserit, sed profecto quivis istud *μέλαν* defini-
verit. Offendit etiam *μήτε ἄλλως ὁρῶν διειδῆς*, — quod
quid sibi velit post *ἣν μὴ διαγινώσκης* illatum, non satis apertum.
Littréi adnotatio ad h. l. omnino legenda, nam habet multa, quae
ad loci intelligentiam faciunt. Ne quis eam perlegens mihi obiiciat
Galenī glossam *μέλανι φαρμάκῳ κ. τ. λ.* (p. 520) ad hunc locum
verosimiliter referendam me movere debuisse ut *φαρμάκῳ* retinerem,
dicam certum esse Galenum suo tempore textum corruptum vidisse,
eumque inter verum et falsum in eiusmodi locis vix distinguere, vel
etiam saepe pessime distinguere, adeo ut huius auctoritatem paene
nullam esse censeam. Sed, ut ad Littréum revertar, sunt in eius
adnotatione multa digna, quae ad hunc locum diiudicandum tenean-
tur: eum tamen ita constituit, ut nemo intelligere possit; quod ne
inclementius dicere videar verba ex illius recensione describam:
*μήτε ὅλως ὁρῶν δύνῃ, δεῖ δὲ, ἐπὶ τὸ ὁστέον τὸ τηκτὸν τὸ
μελάντατον δεύσαντα, τῷ μέλανι φαρμάκῳ τῷ τηκομένῳ στείλαι
τὸ ἔλκος, ὑποτείναντα ὀθόνιον, ἐλαίῳ τέγξαντα, εἴτα κατα-
πλάσαντα τῇ μάξῃ ἐπιδῆσαι.* — κ. τ. λ. — Quis quaeso haec
intelligat? quid *δεῦσαι ἐπὶ τὸ ὁστέον τὸ τηκτὸν τὸ μελάντατον*?
quid *τῷ μέλανι φαρμάκῳ στείλαι τὸ ἔλκος*? Hoc nemo medicus
fecit, illud nemo Graecus scripsit.

ἐπιξυόμενον. — Ita cod. Med. et Parr. duo; *ξυόμενον* vulgo.

δεξαμένη ἐς ἐωυτήν. — Vulgo *δεξαμένη τὸ φάρμακον ἐς
ἐωυτήν*; otiosum interpretamentum delevi.

αὖτις. — Ionismum praebet cod. unus Par. *αὖθις*, cett.

φανείσαν μέλαιναν. — Recte *μέλαιναν*, quod in vulg. deficit, e
codd. quatuor recepit Littréus.

ἐπιξύων τὴν ῥωγμὴν. — In vulg. h. l. iterum leguntur verba
ταύτην φανείσαν μέλαιναν, quae recte trium illorum librorum fide
delevit nuperrimus editor.

ἥτις περ ἔρρηξε. — Codd. illorum trium lectionem *ἥτις περιέρ-
ρηξε* perperam pro vulgata intulit Littréus: quid enim compositum
verbum huc faciat, haud facile quis dicat.

§ 23.

ἦν ἡ σὰρξ, ἡ περιέχουσα. — Cett. omnes ἦν καὶ ἡ σὰρξ ἡ π.
Equidem illud καί, quod e vicino ἦν καὶ ἄλλως per errorem huc
devenisse videtur, eieci.

φλεγμαίνῃ τε καὶ περισφίγγηται. — cett. φλεγμαίνεται, con-
fusa huius verbi terminatione cum superioris et sequentis syllabis po-
stremis. Itaque φλεγμαίνῃ τε exhibeo. Cod. Med. et Parr. illi duo
καὶ ἰώμενον περισφίγγηται.

ἔχει κακὰ ἐν ἑωυτῇ. — ἴσχει κ. τ. λ. codd. Parr. duo.

καὶ ἐκ τουτέων ἤδη ὑπόπυον γίνεται. — Pro ἤδη, vulgo
ῶδε, quod me iudice parum apte ponitur, nempe vel καὶ ἐκ τούτων
ὑπόπυον scribendum iudico, vel καὶ ῶδε ὑπόπυον γίνεται. Sed
cod. Paris. unus habet ἤδη ῶδε; hinc priorem voculam recepi,
omisso ῶδε.

ὑπερσαρκήσεις. — Ita codd. illi tres, vulgo ὑπερσαρκίση.

περὶ τῆς μήνιγγος. — Vulgo ὑπέρ τ. μ., sed περὶ, quod nostro
in huic similibus maxime consuetum, dant codd. iidem.; ὑπέρ
eiusmodi locis apud nostrum legere me non memini.

ψιλώσης. Ita iidem libri et quartus alius, ψιλώσας vulgo.

ὑγρὴ ἐοῦσα μυδῇ τε καὶ ἐξαίρηται. — ὑγρὴ dant libri qua-
tuor, om. vulg. — In μυδῇ τε ea est lectionis varietas, ut vulgo
μυδῇ τε legatur, ut edd. antiquiores μυδύη τε ferant, idemque
cod. unus Par., altero quodam ferente μηδύη. — Cod. Med. et Parr.
duo cum eo maxime consentientes habent μύδηται, unde vera lectio
facile eruitur, quae est μυδῇ τε; nempe μυδῇ Dorice pro μυδᾶ,
quae Dorica forma nostro maxime familiaris. Verum inde probe
intelligitur ortus illius μυδῇ, μηδύη, μυδύη, quippe quae omnia
uni isti ΜΥΔΗΙ debentur.

§ 24.

ὁστέον δὲ ὅ τι δὴ ἀποστῆναι δεῖ ἀπὸ τοῦ ἄλλου ὁστέου. —
In vulgata lectione praep. ἀπό deficit. Cod. Med. et Parr. illi duo
δεῖ ἀποστῆναι ἀπὸ τοῦ ἄ. ὁ.

ἢ ἄλλως φιλωθέντος τοῦ ὀστέου. — Vulgo ἢ ἄλλως ἐπὶ πούλῳ
 φιλ. τ. ὁ. Verba ἐπὶ πούλῳ h. l. otiose repetita fuere e seq.
 ἀφίσταται ἐπὶ πούλῳ ἔξαιμον γενόμενον. — Nempe in his aor.
 γενόμενον de meo substitui codd. lectioni γινόμενον.

τὸ γὰρ μάλιστα ἀποξηρανθὲν καὶ ἀποστρακωθὲν, τοῦτο τάχιστα
 ἀφίσταται ἀπὸ τοῦ ἄλλου ὀστέου τοῦ ἐναίμου τε καὶ ζῶντος,
 αὐτὸ ἔξαιμόν τε γενόμενον καὶ ξηρόν. — Vulgata fert τὸ γὰρ
 τάχιστα ἀποξηρανθὲν καὶ ἀποστρακὸς (ἀπεστρακὸς libri quatuor)
 ἐν τούτῳ μάλιστα ἀφίσταται (ἀφίσταται corrigitur in nonnullis libris)
 ἀπὸ τοῦ ἄλλου ὀστέου τοῦ ἐναίμου τε καὶ ζῶντος αὐτέου,
 ἔξαιμόν τε γενόμενον καὶ ξηρόν. τῷ ἐναίμῳ καὶ ζῶντι μάλα
 ἀφίσταται. — Pro ἀποστρακὸς Scaliger coniecit ἀποεστρακὸς, sed
 probabilior est coniectura Littréi ex ἀποστρακὸς ἐν efficientis ἀπο-
 στρακωθὲν, quam lubens amplector. Dein Scaliger τῷ ἐναίμῳ καὶ
 ζῶντι μάλα ἀφίσταται reiicit, tum propterea quod inutilis sit su-
 periorum repetitio, tum quod sit soloecismus. Recte quidem hic:
 nempe quod Littréus scripsit τῷ ἐναίμῳ καὶ ζῶντι μάλα ἐφίσταται,
 quodque interpretatur *elle pèse grandement sur l'os plein de sang
 et vivant*, id nullo modo probari valet. Sed admissis in textum
 his mutationibus, quae probavimus, pauca corrigenda supere-
 rant. Dativus τούτῳ mutandus erat in nominativum τοῦτο; pro
 ἀφίσταται codd. trium lectionem ἀφίσταται retinui, quae habetur
 etiam in otiose repetitis illis in fine sententiae. Recte αὐτέου
 vitiosum esse suspicatus est Littréus, sed minus feliciter coniecit
 αὐτὸ τε; nempe αὐτό legendum est, quo facto omnia iam bene intel-
 liguntur. — Ceterum transponenda videbantur mihi adverbia τάχιστα
 et μάλιστα, ita ut invicem sedem permutarent.

§ 25.

πρὶν ἢ αὐτόματα ἐπανίη. Ἐπανέρχεται δὲ κ. τ. λ. Pone
 ἐπανίη vulgo legitur εἰδους πρῶτον χαλάσαντος, ἐπανέρχεται
 κ. τ. λ. — Scaliger voluit: πρὶν ἢ αὐτόματα ἐπανίη κῶς πρώτου
 χαλάσαντος, quam rationem rectissime damnat Littréus. Foësius
 monet libros quosdam scriptos etiam habere εἰκῶς πρώτου χαλάσαντος;

hinc quid scriptum fuerit palam fieri arbitror. Nempe orta sunt haec e verbis ἢ κως πρῶτον χαλάσαντος, ita ut haec irrepserint interpretamenti loco. Nimirum auctor dederat οὐ κινδυνεύειν τὰ ὅστέα πειρώμενον ἀφαιρέειν πρὶν ἢ αὐτόματα ἐπανίη, quod quis interpretatus est οὐ κινδυνεύειν τὰ ὅστέα πειρώμενον ἀφαιρέειν πρὶν ἢ πρῶτον χαλάσαντος i. e. τοῦ ὁστέου. Nihil pone ἐπανίη adscribendum esse docet seq. ἐπανέρχεται: hoc enim loco οὐ . . . πρὶν ἢ . . . ἐπανίη . . . ἐπανέρχεται δέ . . . sicuti mox ὑποφυσμένης ὑποφύεται δέ, qualia saepe apud nostrum obvia. Littréus coniecit et in textum intulit οἶδος πρῶτον χαλάσαντος, at οἶδος seu οἶδημα καθίστασθαι dicitur nostro, non χαλᾶν. Cf. cap. 29, καὶ τὸ οἶδημα καθίσταται cap. 47, καὶ τὸ οἶδημα καταστῇ.

ἡ ἄνωθεν μοῖρα τοῦ ὁστέου μούνη. — τοῦ ὁστέου h. l. cod. Med. et Parr. duorum fide omisit Littréus: mihi ad loci faciliorem intelligentiam facere et addendum esse videtur.

§ 26.

ὅτι ἐναιμότερά ἐστι καὶ κοιῖλα καὶ σηραγγώδεα, καὶ οὔτε σκληρά, οὔτε πυκνά, οὔτε στερέα. — Vulgo καὶ οὔτε σηραγγώδεα, καὶ οὔτε πυκνά, οὔτε στερέα. Pro isto καὶ οὔτε σηραγγώδεα Ald. et cod. Med. et Pariss. duo καὶ οὔτε σκληρώδεα; cod. Paris. alius quidam (C Littréo) καὶ σηραιτώδεα. — Littréus: » on a le choix, inquit, entre deux leçons également acceptables: οὐ supprimer οὔτε avec C, ou changer σηραγγώδεα en σκληρώδεα. » — Errat hic me quidem iudice: nam primo σκληρώδεα, quod ex Manethone apud Schneiderum citatur, mihi h. l. suspectum, quum nusquam apud Hipp. legatur; tum vero ortus eius ex confusione terminationis vocabulorum σηραγγώδεα et σκληρά h. l. apertus. Nimirum certissimum est utrumque recipiendum esse, nam οὔτε σκληρά respondet superiori ἐναιμότερα, et οὔτε πυκνά praegresso κοιῖλα, et οὔτε στερέα prioris ordinis postremo σηραγγώδεα.

καὶ ὅσα ἂν ἄλλως κ. τ. λ. — Confero locum e § 40. Epid. 4: ἔθνησκον δὲ ἐκ πάντων μὲν, πλεῖστοι δὲ ἐκ τουτέων, καὶ τουτέων παιδία, ὅσα ἀπὸ γάλακτος ἤδη καὶ πρεσβύτερα, ὀκταετία καὶ δεκαετία καὶ ὅσα πρὸ ἥβης.

§ 27.

πειρησθαι διαγινώσκειν , ὅ τι μὴ ἔστι τοῖσι ὀφθαλμοῖσι ἰδεῖν. — Verissime monuit Littréus pro ὅτι legendum esse ὅ τι ; sed insuper ἔστι scribendum. Vulgo ὅτι μὴ ἔστι.

εἰ ἔρρωγε τὸ ὀστέον καὶ πέφλασται , ἢ εἰ μούνον πέφλασται , καὶ εἰ κ. τ. λ. — Vulgo in his καὶ εἰ πέφλασται , ἢ μούνον πέφλ. — Particulam εἰ transponendam censui.

φυλασσόμενον ἐπ' ὀλίγον. — Locum haud intellexere nonnulli interpretes , quos illud ἐπ' ὀλίγον parum recte explicare video. Foësius minus recte subinde adhibita cautione ; Littréus *il y faut quelque précaution*. Grimmius Foësium secutus : *indem du dich dabey von Zeit zu Zeit vorsiehst*. Explebis sententiam : φυλασσόμενον ὥστε ἐπ' ὀλίγον τοῦ βάρους τρυπᾶν , quod perspexisse videtur Cornarius , qui exponit : *modice et cum cautione os terebrare oportet*. Quod dein os iuniorum ἐπιπολαιότερον dicitur , denotat illud ἥσσον βάθος ἔχειν , — s. ἥσσον παχὺ εἶναι.

§ 28.

μήτε πρίση δεόμενον , μεθῇ δὲ ὡς ὑγιέος ὄντος τοῦ ὀστέου. — Vulgo μήτε πρίση , μήτε δεόμενον , μήτε δὲ ὡς ὑ. ὀ. τ. ὀ. Et μήτε ante δεόμενον delendum esse cuius patet ; at feliciter et vere Littréus pro μήτε δὲ reposuit μεθῇ δὲ ; lubens hanc emendationem amplector , qua unde δὲ pone μήτε in vulgata ortum sit , rectissime explicatur.

ἰχωρ ῥέει σμικρός. — Vulgo ῥέοι. Indicativum praebuere libri duo Parr.

καὶ βλιχωῶδες γίνεται. — Operae pretium est Erotianum ad h. l. contulisse et Foës. in Oecon. voce βλιχωῶδες , et interpretes ad Hesych. — Sed de variis lectt. ab Erotiano traditis verbulo monendum : βλιχωῶδες et πλιχωῶδες (ita enim pro πληρωῶδες legendum esse iam alii recte viderunt) unam eandemque vocem esse certum iudico , nec dubito quin βλιχωῶδες verum sit , πλιχωῶδες , qua τὸ ἐξεπτυγμένον denotare voluerunt , nusquam ab auctore sit profectum. — Neque minus certum iudico γλισχωῶδες efformatum esse e βλιχωῶδες : nam et

βλιχῶδες et γλιχῶδες scribi potuisse puto, sicuti Attice βλήχων dictum fuit pro γλήχων, monente Suida: γλιχῶδες vero similiter ansam praebuit scripturae γλισχρῶδες, nam haud magnam adhibeo fidem h. l. apud nostrum huic formae pro γλισχρόν. Archigenem apud Cocchium p. 447 citat Littréus, ubi ἔλκος — βληχῶδες. — Quod ad βλιμῶδες in adnotatione vetere illa, id profecto, etiamsi in libris quibusdam fuerit, non scripsit Hipp. — unice verum h. l. est βλιχῶδες.

λευκὸν ὄν. — Vulgo λεῖον ὄν. Illud recepi cum Littréo e Manialdi correctione.

ὑπόπυον ἦ. — Vulgo ὑπόπυον ἦ, quod vere emendavit Foësius.

ἐν πρεσβυτέρῳ ἐόντι τῷ τρωματίῃ καὶ ἐν νεωτέρῳ. — Vulgo τῷ τρώματι ἦ καὶ ἐν ν., in quibus quid ἦ sibi velit, nescis. — Video interpretes omnes locum explicare quasi τρωματίῃ legissent, (Corn. Foës. Grimm. Littr.) nec tamen de emendanda loci scriptura quisquam monet.

εὐπριστον. — καπυρόν dant Ald. asterisco vocem notans, cod. Med. et Parr. tres. Littréus: »cette leçon, inquit, serait également admissible.» Fateor me non satis perspicere quid hic sibi velit illa lectio: καπυρόν significat *siccum*, quod siccum est εὐπριστον esse potest; nec tamen propterea statuendum εὐπριστον glossema esse nominis καπυρόν; quod quominus verum habeas, prohibent εὐπριστον et εὐξυστον respondentia participiis superioribus πρίσαντα et καταξύσαντα. Scriptumne fuerit: καπυρόν δὲ γίνεται καὶ εὐπριστον καὶ εὐξυστον? Verum καπυρόν, si hoc loco legissent, exposuissent Erot. et Gal., qui eius non meminerunt. Sitne igitur recentiori tempore hic adpositum? Hic aqua mihi haeret.

§ 29.

καὶ πυρετὸς ἐπιλαμβάνοι. — Recte h. l. de suo optativum dedit Littréus, libris scriptis ἐπιλαμβάνει ferentibus.

καλῶς ἔχοι ιδέσθαι. — Scaliger ιδέσθαι deletum cupit: ferri posse credo h. l., quum mox solum ἔχοι καλῶς inferatur.

τὸ οἶδημα τῆς ἄλλης διαίτης. — Profecto falsus est Scaliger iungens οἶδημα τῆς διαίτης, quum recte Manialdus ἀμαρτάδα

τῆς ἄλλης διαίτης iungat. Miror Foësium recte locum interpretantem tamen Scaligeri rationem laudibus ornare.

§ 30.

πρίης, οὐ χρὴ ἐκπρ. — πρίης fortasse Scaligeri verissima correctio corrupti περιῆς, quod Edd. ferunt ante Foësium et libri plures. — Idem iam adnotat Littréus.

ἀλλὰ τελευτῶσά πη καὶ διεμύθησε — Ita libri quatuor et Ald. τελευταῖον σάπη καὶ δ. vulg., unde Scaliger scribendum iudicavit τελευταῖον σαπεῖσα διεμύθησε. Codd. duo et Mart. τελευταῖον ἐσάπη καὶ διεμύθησε.

ἐπειδὴν ὀλίγον πάνυ δέη διαπεπρίσθαι. — Cett. omnes ὀλίγον; praefero ὀλίγον, quod de meo dedi. Nimirum quemadmodum πολλοῦ δεῖ *multum abest* dicitur, ita h. l. ὀλίγου δέη scribendum; ὀλίγον si scribas aliud quid significat, nam iungendum erit: ἐπειδὴν δέη ὀλίγον διαπεπρίσθαι, quod auctor certe non voluit.

§ 31.

ὁ πρίων καὶ τὸ ὀστέον. — Articulum ὁ praebent cod. Med. et Parr. duo cum illo consentientes.

ἢ ὅσον μέλλοι ἀφίστασθαι. — Cett. μέλλει, mihi indicativo hic locus non esse videtur, ita ut de meo optativum dederim.

ἔπειτα δ' ἀφελέειν τὸ ὀστέον — δ' de meo interposui, quod inter duo A facile interire potuit et eiusmodi locis fere a nostro usurpari solet.

ὑστερίζων. — Ita libri quatuor, vulgo infinitivus legitur.

ἐκπρίειν. — ἐμπρίειν Foës., sed error typogr. esse videtur.

ὑπόπυόν τε ἐὼν ἥδη καὶ διάπυον. — Cett. ἐήν quod de meo emendavi.

ἀλλ' ἢ ὅπη. — ἦ de meo interposui.

παχύτατον. — Libri tres πάχιστον: dubium mihi num HomERICA superlativi forma in nostro auctore exhibenda sit; exempla in aliis libris desidero.

ἐς τοῦτο δ' αἰὲ ἐνστηρίζειν. — Hoc etiam loco δ' de meo adscripsi.

ξυμφέρειν τῷ ἔλκει. — Libri duo h. l. addunt : καὶ ἐπιμελεῖσθαι
μή τι ἐπικίνδυνον ξυμβῇ. — Tres libri quae dein sequuntur non
habent.

χοῆ. — Ita Foës. emendavit vulgatum χοή.

τρουπῆς. — Vulgo τρυπαῖς, quod fortasse e τρυπᾶς, fortasse e

η

dittographia τρυπας ortum. Doricam formam exhibui, uti supra.

ἐπιλιπεῖν τι. — τι De meo adscripsi.

γέγραπται. — Cod. unus Par. ἦν ἐξ ἀρχῆς λαμβάνων τὸ ἵημα
πρίης.

CORRIGENDUM.

Fortuito p. 36 vs. 4. ante φλυκταῖναι exciderunt verba
ἐπὶ τῇ γλώσση, quae hoc loco sunt reponenda, quemadmodum
p. 37 vs. 4. in lingua addendum est ante phlijctaenae. Omissionis
origo posita est in coniectura, quam dudum repudiavi.

THESES.

I.

De veritate theoriae inflammationis Henlei merito dubitaveris.

II.

Non ab omni parte verum videtur: » Nihil agere in organismum introductum, nisi solutum sit."

III.

Febris intermittens ubi endemice grassatur, minus quidem frequens est phthisis pulmonalis; ideo tamen non affirmandum alterum morbum alterum excludere.

THESES.

IV.

Re vera distinguendum est inter causam morbi occasionalem et externam.

V.

Systemata nosologica morborum exanthematicorum, quae formae observatione sola nituntur, admodum sunt imperfecta.

VI.

Minus recte Equinia a Schedel et Cazenave ad morbos exanthematicos refertur.

VII.

Partum praematurum provocandi methodus facillima, sed non tutissima, est punctio velamentorum.

VIII.

Embryotomiam nunquam fieri debere nego.

IX.

Supernatatio pulmonum in Docimasia hydrostatica prudenter observata et omnibus, quae in censum veniant necesse est, animadversis, certo probat infantem vixisse.

THESES.

X.

Scirrhum quam citissime esse auferendum, ne absorptione ichoris oriatur dyscrasia carcinomatosa, falsum est.

XI.

In cranii laesionibus ubi de perforatione facienda, nec ne, dubitas, operatio potius fiat, quam omittatur.

XII.

Virus Gonorrhoeicum non idem quod syphiliticum, sed ab hoc distinguendum esse, contendo.

The first of these is the fact that the
the first of these is the fact that the

The second of these is the fact that the
the second of these is the fact that the

The third of these is the fact that the
the third of these is the fact that the

The fourth of these is the fact that the
the fourth of these is the fact that the

The fifth of these is the fact that the
the fifth of these is the fact that the

The sixth of these is the fact that the
the sixth of these is the fact that the

The seventh of these is the fact that the
the seventh of these is the fact that the

